

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

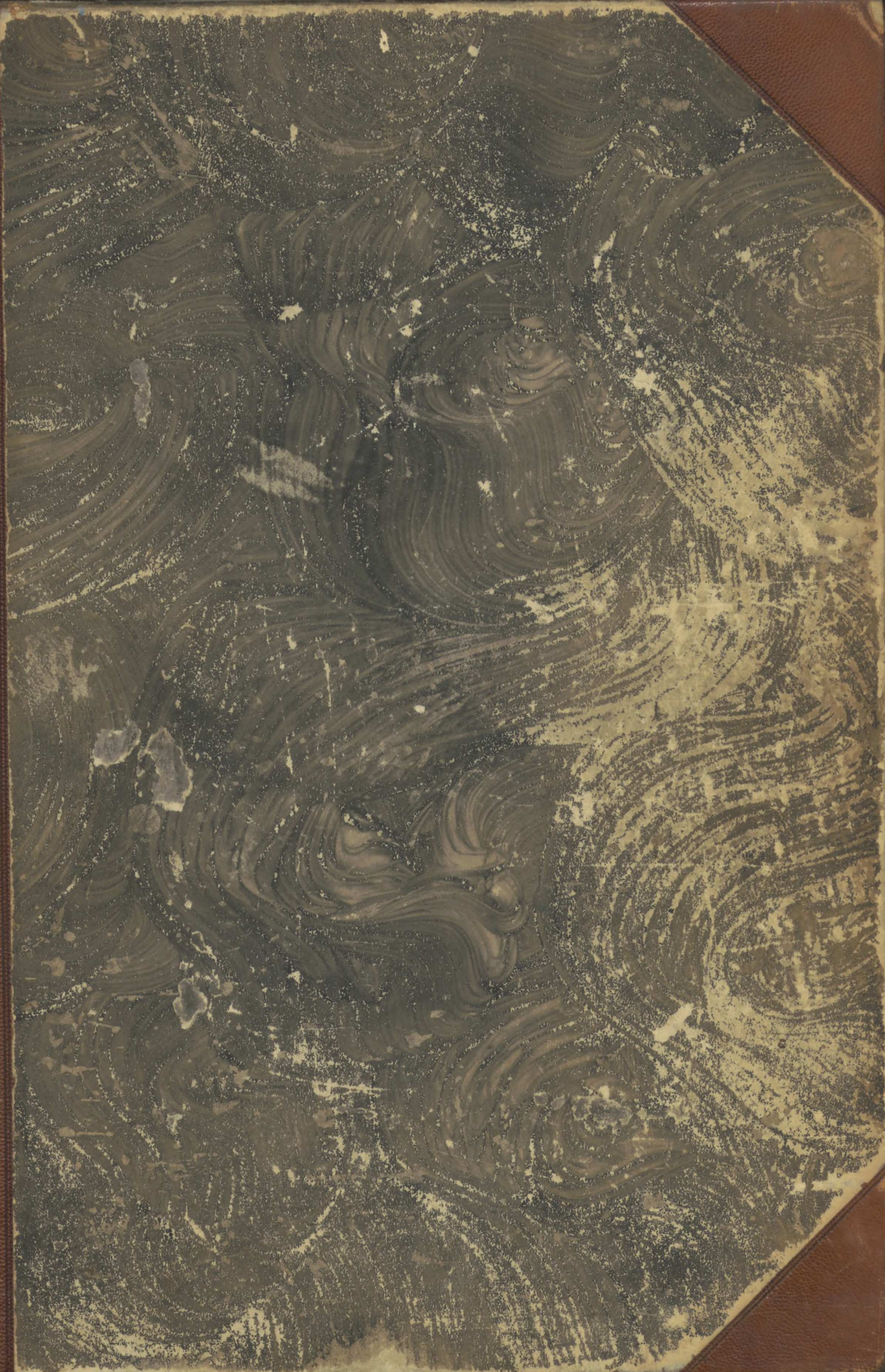
Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

A. REPHOLTZ.
THORVALDSEN
OG
NYSØ.

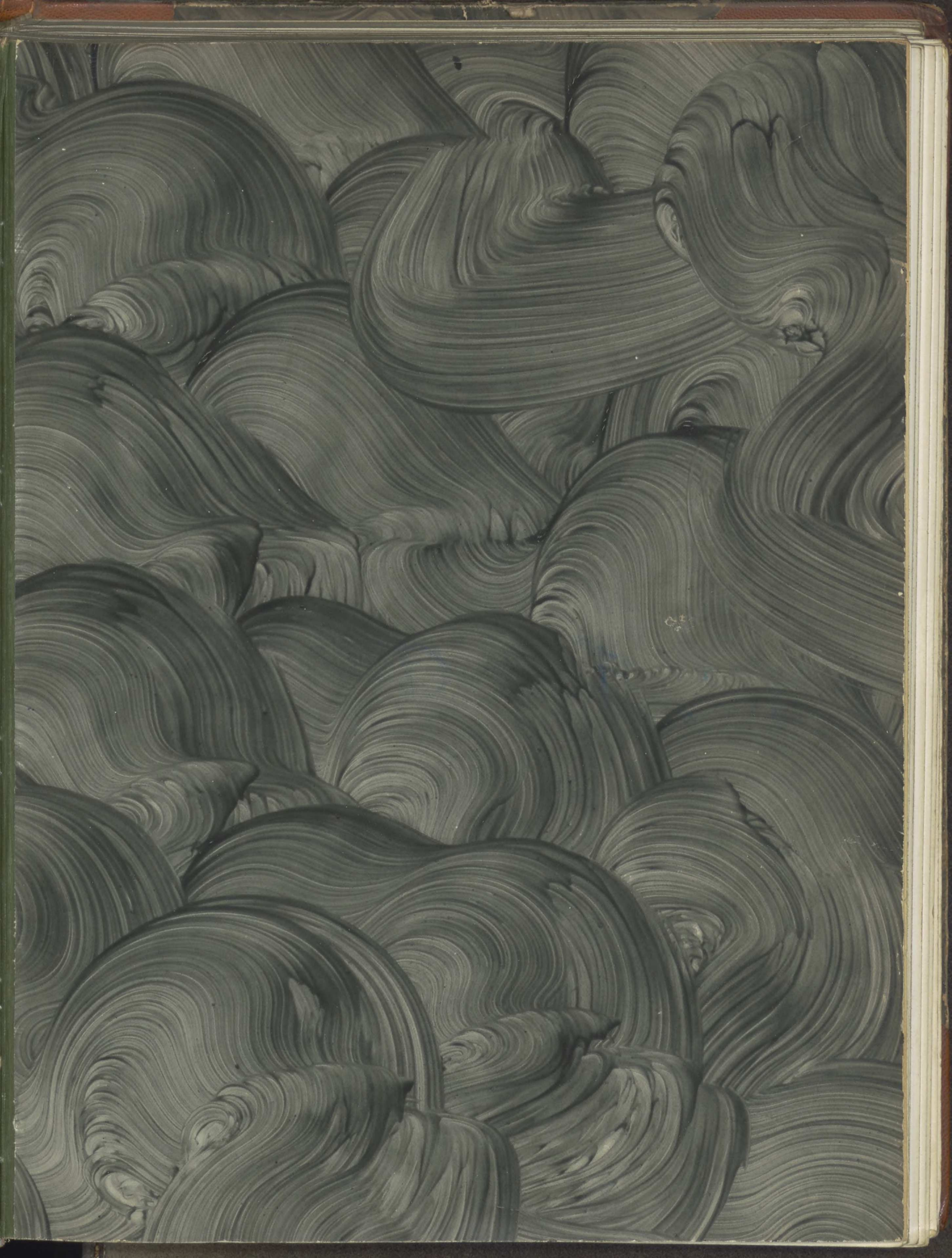
1911.

927.

927.

92 T. St. f.

~~92 G. Galro~~

~~92 G. Galro~~

THORVALDSEN OG NY SØ

THORVALDSEN OG NYSØ

Å Thorvaldsen

THORVALDSENS SELVPORTRÆT.
DET ORIGINALE LERHOVED FRA STANDBILLEDET.
TILH. NYSØ.

ALBERT REPHOLTZ:

THORVALDSEN OG NYSØ

MED UDDRAG AF
LENSBARONESSE CHRISTINE STAMPES EFTERLADTE PAPIRER
SAMT 96 AFBILDNINGER.

»THORVALDSENS VÆRKSTED« I NYSØ HAVE.

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE FRA
CARLSBERGFONDET OG LENSSESIDDER H. STAMPE

H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN MCMXI

DE FOTOGRAFISKE ÆTSNINGER ER UDFØRTE I F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONSATELIER.

PAPIRET ER LEVERET AF DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER.

TRYKNINGEN ER FOREGAAET HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR).

*Naar Sagas Griffel i sin Helligdom
Engang opskriver: Thorvaldsen og Rom,
Og Romas Navn ved denne Skrift forstærker,
Da vil hun huske, det var ei blot Rom,
Men ogsaa Deres danske Nysøe, som
Blev Aarsag til saa mange af hans Værker.*

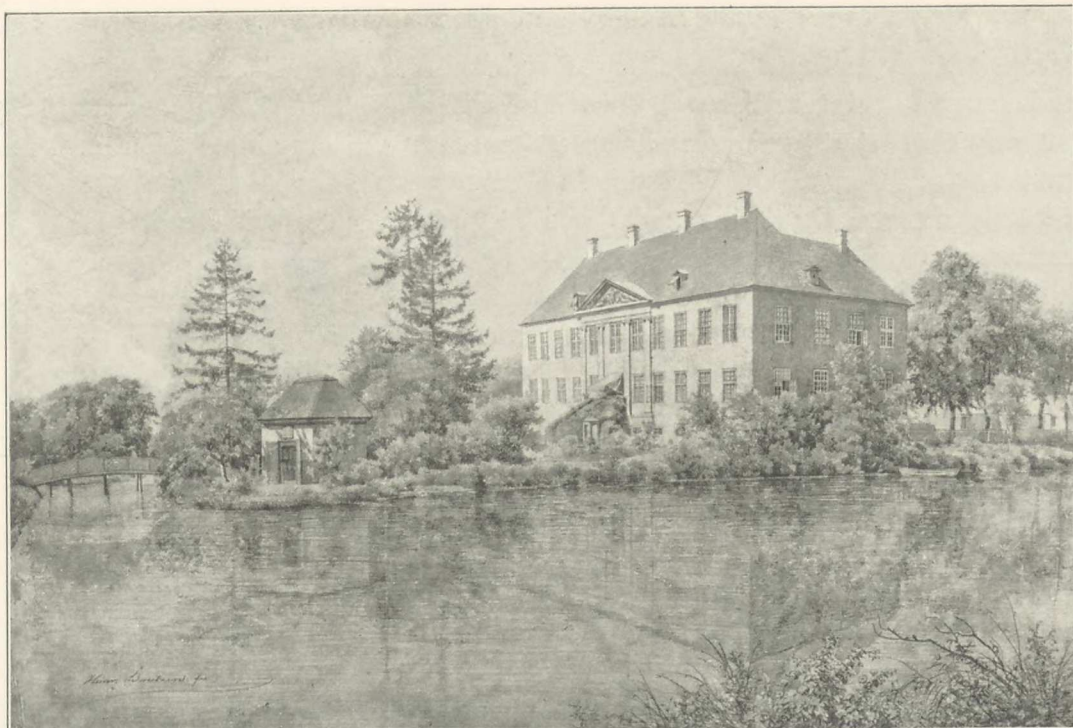
H. P. HOLST til Baronesse Stampe.

INTERIEUR FRA »THORVALDSENS VÆRKSTED«.

BASRELIEFFER I »THORVALDSENS VÆRKSTED«.

NYSØ PAA THORVALDSENS TID. TEGNING FRA 1843 AF HEINRICH BUNTZEN. TIL VENSTRE
SES HAVEPAVILLONEN »THORVALDSENS VÆRKSTED«.

INDLEDNING.

I en venligt skøn sydsjællandsk Egn, kun 10 Minutters Gang fra Præstø, ligger ved Skov og Strand det idylliske Nysø. Her tilbragte Danmarks berømteste bildende Kunstner lykkelige Aar efter Hjemkomsten i 1838; vel delte han sig mellem København og Nysø, men Hovedstaden blev dog Stifbarnet. Ved en rig Skabervirksomhed, som glimtvis endog viser nye Sider af hans store Evner frem, gjorde den aldrende Mester det smukke gamle Herresæde berømt i Kunstens Historie.

Som Søn af en Mand, der i over 30 Aar var Baroniet Stampenborgs (o: Nysøs) Godsforvalter og stod i et varmt Venskabsforhold til Familien Stampe, har jeg tilbragt en stor Del af min Barndom og Ungdom paa Nysø, og et af de første Navne, mine Forældre lærte mig at se op til, var Albert Thorvaldsens. Stedet, der nu delvis har en anden Skikkelse, stod i min Barndomstid ganske uforandret fra de store Dage, og baade Hus og Have var fulde af synlige Minder fra hin Tid, da Nysø spillede en Rolle i dansk Aandsliv.

Lensbesidderen, Baron HENRIK STAMPE, — en Brodersønssøn af den bekendte Statsminister af samme Navn, hin dygtige Medvirker ved Bonde-

standens Frigørelse — og hans Hustru CHRISTINE STAMPE, FØDT DALGAS, — af fransk Emigrantfamilie, Datter af reformert Præst Dalgas i Fredericia — havde smykket deres Hjem med en Mængde Billedhuggerarbejder i Gibs og Marmor af Thorvaldsen, Malerier, Akvareller og Tegninger af Marstrand, Ernst Meyer, Constantin Hansen, P. C. Skovgaard, Carlo Dalgas o. a., italienske og danske Kunstflidsarbejder i Mosaik og Broderi, Kopier af antike Kunstværker m. m.

Haven var af det nævnte Besidderpar bleven prydet med Statuer, væsentlig Kopier efter Antiken, hvoraf flere var anbragte paa særdeles malerisk Maade paa Steder, hvor Gangene med de i fransk Stil klippede Hække overskærer hinanden; paa disse Steder danner Hækkene runde Pladser med

HENRIK STAMPE
(1794—1876).

Lysthuse ved Siderne, og her fandtes dengang smaa ringformede Damme, i hvis Midte en Figur ragede op fra en Jordforhøjning, som skjultes af høje Skræpper.

Et lignende Anlæg ses endnu i Midten af det store Lysthus, som kaldes »Buegangen« og er dannet af Træer, der er plantede i 2 concentriske Cirkler og tilklippede under ét som en Slags cirkelrund Søjlegang. Nær Hovedbygningen og op ad den Kanal, som forbinder Havens 2 store Damme, hvis Sider alle var dækkede af store, maleriske Skræpper, laa et lille Telysthus med Buster af berømte italienske Digtere: Dante, Tasso o. a., paa høje Sokler. Fra høje, skilderhuslignende Bure ved Siderne af den aloeprydede og clematisomrankede Havetrappe lød Turtelduernes kæln Kurren. Paa en stor Plads under skyggefulde Træer ved Foden af den saakaldte »Sneglehøj«, hvorfra man kunde holde Udkig over Præstø Fjord, fandtes en Række Midler til legemlig Adspredelse, saasom en romersk Familiegyng, ophængt i

fire gamle Popler, Skraastang, Vippe, Ligevægtsbrædt, Trapez og Kegelbane. Endvidere var Lysthaven den Gang — skønt der fandtes (og findes) en meget anselig særskilt Frugthave — forsynet med Rækker af Kirsebær-, Æble- og Pæretræer, hvortil vi Børn havde uhindret Adgang. Den gamle Have, som den var den Gang, staar for min Barndoms Erindring som et Eden, ja, som noget endnu bedre, thi der var ingen Slange, og man kunde frit æde af alle Havens Træer uden Undtagelse!

Sidst, men ikke mindst, blandt Havens Prydelser kan nævnes den smukke lille Pavillon, kaldet »Thorvaldsens Værksted«, der staar den Dag i Dag, bygget paa et Hjørne ud mod Kanalen og den ene af Dammene, med høje Træer paa Siderne og fyldt fra Gulv til Loft med Afstøbninger af

CHRISTINE STAMPE, FØDT DALGAS
(1797—1867).

Thorvaldsens Nysø-Arbejder; udvendigt er den pyntelig dekoreret med en smal Relieffrise af vingede Smaagenier, afvekslende med stiliserede vilde Roser, samt med et thorvaldsensk Relief paa hver af de 6 Sider.

Omegnen er skovrig; der hører en Mængde Skove til Godset. Langs den smukke Præstø Fjord fører en Sti gennem et malerisk Pileanlæg, »Fribedet«, til Hollænderskovens Brinker. Hele Egnen har ret den sydsjællandske Naturs Præg: ikke Storslaaethed, men Hygge.

At det arkadiske Nysø var et mere passende Opholdssted for vor Kunstner, i hvis Produktion Drømmen om Arkadien spiller en saa fremtrædende Rolle, end det skumle Charlottenborg, siger sig selv.

Og dog havde han næppe knyttet sig saa fast til Stedet, som Tilfældet blev, om han ikke havde fundet den bedste Forstaaelse og Sympathi hos Vært og Værtinde, der i Modsætning til Størstedelen af deres Standsfæller nærede en virkelig Interesse for og Kærlighed til Kunst.

Baronen har jeg personlig kendt til mit 13de Aar, hvorimod jeg ikke husker Baronessen; hun døde, da jeg var 4 Aar gammel.

Han var en fin og elskelig Natur, høflig og venlig imod alle, en stor Børneven, musikalsk (skrev endog Kvartetter), havde en lille digterisk Aare og var en fremragende Havedyrker, under hvis kyndige Haand Nysøs Frugttræskole blev en af de bedste i Landet; iøvrigt var han meget original, en passioneret Fodgænger og Løber, ivrig Bader — tog endog Luftbade — og levede helst af Vegeterianerkost. Luftbadene og Planteføden, der ikke vilde have forundret i vor Tid, betragtedes i hine Dage af de fleste som slemme Tegn paa mental Forstyrrelse (en saadan havde han lidt af som ung).

Naar den originale Mand om Morgenens luftede sig, klædt som Adam før Syndefaldet og staaende i sin Vindueskarm for oplukkede Vinduer, skulde Situationen tages alvorligt, og da et Par Havekoner en Dag morede sig derover, fik de øjeblikkelig deres Afsked, skønt deres Herre ellers var Godmodigheden selv.

Sine Passioner dyrkede han i det hele med systematisk Grundighed og lod sig endogsaa give Lektioner i Løbekunsten af en professionel Løber, den saakaldte »Niels Gesvindt«. Øvelserne foregik paa Nysø. Medens Baronen løb rundt i Borggaarden, skal Niels Gesvindt have ført Kommandoen fra Hovedtrappen med en saadan Selvfølelse, at det saå ud, som om han var Baronen og Baronen Niels Gesvindt.

Følgerne af den ihærdige Træning udeblev ikke. Jeg har ofte hørt fortælle, at da Baronessen en Gang var kørt til København med nogle Gæster uden at vente paa sin Mand, tilbagelagde den fodrappe Lensbaron hele Vejen (11 Mil) til Fods, passerede Selskabet i Køge, medens det bedede, og kom først til Hovedstaden.

Naar jeg betegner ham som en Blanding af Rousseauist og Grundtvigianer, tror jeg at have nævnt de Hovedkilder, som havde gennemstrømmet og formet hans Aand. Han kunde være interessant at have i Tale, og Henrik Steffens nævner i et Brev til Baronesse Stampe »hans ofte betydningsfulde Samtaler«. Thorvaldsen holdt meget af sin elskværdige Vært, der skal have staaet Model for ham til flere Figurer. Man fortæller ogsaa, at den berømte Mand plejede at tage Parti for Baronen, naar der var Strid mellem ham og Baronessen.

Nysøs egentlige Hersker, om ikke af Navn, saa dog af Gavn, var den myndige og blodrige Lensbaronesse, der med et heftigt Sind, som navnlig kunde give sig vel stærke Udslag over for hendes Mand og undergivne, forbandt en glødende Interesse for Kunst og Litteratur. Det var hende, som samlede den Skare af Kunstnere og Digtere, Skønaander og andre betydelige Mænd, som gæstede Nysø i hine Aar.

Hendes æsthetiske Interesser havde uden Tvivl udviklet sig, medens hun efter Moderens tidlige Død tilbragte nogle Ungdomsaar hos sin Broder Jean Marc Dalgas, der var Købmand og dansk Konsul i Neapel. I hans Hus

var tilrejsende danske Kunstnere, Digtere og Videnskabsmænd skattede Gæster, hvorom mange har aflagt taknemlige Vidnesbyrd, og her havde hendes Mand gjort hendes Bekendtskab paa en Fodtur, som han foretog til Italien sammen med sin Gartner, hvis Dagbog fra Rejsen endnu eksisterer.

Ingen af de betydelige Mænd, med hvem hun kom i Berøring, vandt i den Grad hendes Hjærte som Thorv., og hendes Interesse og Omhu for ham baade som Menneske og Kunstner var rørende, navnlig sete paa Baggrund af hendes ellers saa haarde og voldsomme Sind.

Moderligt tog hun sig af dette store Barn — han kaldte hende »gamle Mutter« og hun ham »Drengen« —, trakterede ham daglig med hans Yndlingsret, Suppe med reven Parmesanost, kørte Tur med ham efter Middagen og spillede Selskabslotteri med ham i det uendelige til hans store Glæde og hendes Taalmodigheds grundige Prøvelse. Han havde en egen mildnende Indflydelse paa hendes Temperament, men trods alt kunde det dog ikke undgaas, at hun og han (der selv kunde blive dygtig hidsig) af og til kom i heftigt Skænderi, og da sparede de ikke paa Krudtet, men maalte hinanden Skæppen fuld. En Gang hørte Baronen, der selv var vant til slemme Uvejr fra sin Ægtehalvdels Side med rigelig Anvendelse af hendes Yndlings-Kraftudtryk »Vorherredød«, dem skændes i et Værelse ved Siden af, og sagde da til en tilstedeværende (der selv har fortalt mig derom) paa sin elskværdige og stillfærdige Maade: »Det er ingen Skade til, at de skændes; det tyder jo paa Oprigtighed, og desuden er det meget sundt for Lungerne!«

For Mennesket Thorvaldsen glemte den energiske og handledygtige Dame ingenlunde Kunstneren. Det er hendes Adkomst til Efterverdens Taknemlighed, at hun idelig ansporede ham til Arbejde og lagde alt praktisk og bekvemt til Rette for ham, for at han kunde give de mange Ideer Form, som endnu bestandig gærede i hans Indre. Resultatet blev en mærkelig rig og delvis meget værdifuld Produktion af en Kunstner, der vel var omkring de 70 Aar, men endnu kraftig og ungdomsfrisk som faa.

Paa den anden Side er det ikke umuligt, at hendes sygelige Mistænksomhed kan have givet nogen Næring til den Mistro, som af og til plagede den herlige gamle Kunstner i hans sidste Aar.

Foruden af Baronen og Baronessen bestod Familien paa Nysø af deres 5 Børn: de raske Ynglinge Henrik og Holger, der begge gik med som Frivillige i Krigen 1848—50 og begge senere blev Besiddere af Godset; den blide og hjærtensgode Elisa, siden velkendt i grundtvigske Kredse; den smukke lille Christian, senere Officer i den østrigske Hær, og efter Krigen i 1864 Ejer af »Aldershvile« ved Bagsværd; og endelig det yngste af Børnene, den livlige og indtagende Jeanina, der døde ung, Thorvaldsens særlige Yndling, hvem han forevigelede som en lille, næsten nøgen Psyche, der prøver Odden af Amors Pil.

Thorvaldsens Tid, hvor fjern og dog hvor nær!

Ifjor døde en 90aarig Nysøboer, som vi holdt meget af i mit Hjem, den

prægtige »Gamle Stine«, der havde tjent som Stuepige hos Stampes i de Aar, da Thorvaldsen var Gæst paa Nysø. Hun havde mange Erindringer om hin Tid, som hun huskede meget tydelig og vel ogsaa havde opfrisket ofte ved at fortælle derom. Diskret var hun iøvrigt, og fremmede, til hvem hun ikke havde Tillid, kunde ikke faa et Muk ud af hende. Det var morsomt at høre hende fortælle om den store Billedhuggers Arbejdsmaade, og hun kunde endnu i de sidste Aar beskrive Fremgangsmaaden ved Støbningerne i Gibs saglig korrekt og fortælle, paa hvilken Maade Gibsmodellen til Th.s Portrætstatue var bleven sammensat for 70 Aar siden. Grunden til denne særlige Viden var maaske den, at hendes senere Mand, »Lille Christen«, hvem jeg ogsaa har kendt, hjalp til ved Støbningerne (og æltede Leret, naar Baronessen ikke selv paatog sig dette Arbejde). Hun beskrev den Vogn, hvori den berømte Gæst og hans Veninde plejede at køre ud, som en lukket Vogn med Vinduer paa Siderne og en rund Overdel, der ikke kunde slaas ned. Det kaldte man en »Aabenbakke«, paastod hun. Hun huskede ogsaa, hvorledes Th. havde modeleret Kagefigurer i Spisestuen til Juletræet; hun havde selv bragt Kagedejg op fra Køkkenet. Hun fortalte om en lille Hest, som Th. havde brugt til Model. Det var en lille gul Hest, som var saa veldresseret, at de unge Baroner lod den gaa alene hjem med Vognen, naar de var kørt til det nærliggende Tubæk for at fiske eller skyde Vildænder. Hun havde været med til at klæde den lille Jeanina af, da denne blev modelleret, og fortalte om Vinteropholdene i København, om de italienske Sangere Torre og Rossi, der fyldte Huset med deres prægtige Arier, naar Baronessen efter Theatertid havde inviteret dem med hjem og beværtet dem godt.

Den Rolle, som vor berømte Billedhugger spillede i det stampeske Hus, var en tredobbelt: en hædret Gæsts, en munter Vens og en Slags hyggelig Bedstefaders; man læser dette tydelig ud af de mange Lejlighedsdigte til Thorv.s Ære, skrevne af store og smaa Medlemmer af Kredsen og opbevarede i Musæets Arkiv. H. C. Andersen skriver ret træffende om ham i »Mit Livs Eventyr«, at han paa Nysø »som en kjær Gjest, ja som en nær Beslægtet, blev pleiet, moret og drevet til Virksomhed«.

Til Tak for al den gode Omhu og Pleje skænkede han fra Tid til anden sine Venner paa Nysø mangt et værdifuldt Værk, baade Portrætter af Familiens Medlemmer og mange andre Arbejder. Særligt af originale Lerboveder samt Tegninger og Udkast findes der en Mængde paa Nysø, knyttede til Stedet for bestandig ved testamentarisk Disposition af Baronerne Holger og Christian Stampe.

Disse Skatte, hvoraf der for første Gang bringes Afbildninger i nærværende Bog, giver Betragteren Lyst til at gøre sig nærmere bekendt med Thorvaldsens Nysø-Periode.

Desværre indeholder Arkiverne paa Nysø og i Thorvaldsens Musæum kun saare lidt til Belysning af dette Emne.

Flere af Nysøs Gæster i hine Aar har skrevet et og andet om deres Besøg hos Stampes; særligt maa H. C. Andersens livfulde Skildring af Samværet med Thorvaldsen paa Nysø i »Mit Livs Eventyr«, nævnes. Thieles udførlige Thorvaldsen-Biografier (Thieles »store og lille«) er dog den fyldigste af de kendte Kilder, en Kilde, der i sin store Upaalidelighed er bleven benyttet med alt for megen Tillid af hver ny Thorvaldsen-Biograf.

De faa Fragmenter af Breve fra Thorvaldsen til Baronessen, som endnu eksisterer i Familien Stampes Eje, kan ikke betragtes som stort mere end Skriftprøver, og af Familien Stampes Breve til ham synes kun et enkelt fra Baronen og et Brudstykke af et fra Baronessen at være blevne bevarede (i Thorv.'s Arkiv).

Det var da en stor og glædelig Overraskelse for mig, der gerne vilde ledsage Afbildningerne af Værker paa Nysø med en nogenlunde fyldig og paa-lidelig Tekst, at Fru Enkebaronesse Stampe-Charisius meddelte mig, at der i hendes Eje fandtes udførlige, af Baronesse Christine Stampe, f. Dalgas, gjorte Optegnelser om Samlivet med Thorvaldsen, og velvilligst gav mig Tilladelse til at gøre Uddrag af disse interessante Papirer. De overordentlig righoldige og yderst livfuldt skrevne Memoirer fortjener i høj Grad at udgives, og da en Descendent af den Afdøde, Fru Rigmor Stampe, har ønsket at overtage Ordningen heraf, skal jeg, for ikke at anticipere dette Foretagende, indskrænke mig til at fremføre nogle enkelte større Brudstykker og et almindeligt Resumé, hovedsageligt vedrørende selve den kunstneriske Virksomhed, som Thorvaldsen udfoldede i den stampeske Families Skød. Formentlig vil nærværende Skrift give sine Læsere Lyst til at gøre Bekendtskab med de fuldstændige Memoirer, der vil blive af stor Interesse for fremtidige Thorvaldsen-Biografer.

Desværre har den udmærkede Memoire-Forfatterinde, som man kan vente det af en Kvinde, været lidt for meget optaget af at skildre Mennesket Thorvaldsen, saa at hun har glemt at omtale flere ret vigtige Kunstværkers Tilblivelse og ofte er noget skødesløs med de Angivelser, som vedrører Værkerne.

Det er derfor af stor Interesse for den, som særligt interesserer sig for Kunstværkerne, at der paa Nysø eksisterer en gammel Fortegnelse (med oplysende Noter og Randbemærkninger) over thorvaldsenske Arbejder paa Nysø og de Tidspunkter, paa hvilke de fuldendtes. Dette Dokument supplerer paa en heldig, om end noget knap Maade netop den Del af Baronessens Optegnelser, hvor den nævnte Mangel gør sig særligt gældende, og hvor der ved nogle unøjagtige Tilføjelser er bragt Uorden i Tidsfølgen af Værkernes Tilblivelse, hvilket bl. a. fremgaar af flere Indskrifter. Fortegnelsen gaar kun til Maj 1841, men heldigvis synes Baronessen siden dette Tidspunkt at have gjort sine daglige Optegnelser, hvorover Memoirerne er skrevne, men som desværre er gaaet tabt, med en noget større Grundighed, hvad selve den kunstneriske Virksomhed angaar.

Men nu Thiele? Har han ikke gjort Optegnelser om sin Helts Virksomhed i disse Aar; har han stolet paa sin Hukommelse eller ventet, at kunne faa Optegnelser overladte, som han ikke har faaet? Hans Angivelser røber i hvert Fald en forbavsende Konfusion; nogle Arbejder lader han blive til et helt Aar for tidlig, andre et Aar for sent, betegner et Par Arbejder, der bevislig er blevne til paa Nysø, som gjorde i København, dynger Unøjagtighed paa Unøjagtighed. Ogsaa de Erindringer, som Thorv.s Kammertjener Wilckens udgav 30 Aar efter sin Herres Død, og som netop omhandler Perioden 1838—1844, maa tages med Forsigtighed. Da de er nedskrevne mange Aar efter, at Begivenhederne fandt Sted, indeholder de en Del Anakronismer, Sammenblandinger og Tilsætninger. Som Eksempel paa hans frie Udpyntninger kan nævnes Beskrivelsen af Thorvaldsens Død i det kgl. Theater, en Beskrivelse, som senere Forfattere samvittighedsfuldt har gentaget. Wilckens lader Thorv. synke død om ved Oehlenschlägers Side og véd endog at berette, hvad den store Digter sagde ved denne Lejlighed. Oehlenschläger var i Virkeligheden, som det fremgaar af hans egne, H. C. Andersens og Baronessens samstemmende Optegnelser, slet ikke i Theatret den Aften. Alligevel er der langt mindre Grund til at dadle Wilckens, fordi hans af ham selv ofte gentagne Historier har forandret sig lidt i Aarenes Løb, end Thiele, som har haft alle Midler til Raadighed, naar Talen er om den historiske Korrekthed. Gid de efterfølgende Kapitler maa bære Vidnesbyrd om en noget mindre letsindig Omgang med Historiens Muse end den, man finder hos »Thorvaldsens højtfortjente Biograf«, selv om Poesiens Muse derved skulde føle sig en lille Smule tilsidesat for sin strengere Søster!

København i Foraaret 1911.

AMOR BLÆSER PAA HORN. BRÆNDTLER.
UNICUM. TVÆRSNIT 11 CM.

I.

DEN 17de Sept. 1838 tordnede Kanonerne paa Københavns Red til Ære for den store Kunstner, der omstraalet af Verdensberømmelsens Nimbus vendte hjem til sit Fædreland for at vie det sine sidste Kræfter. De omfattende Opgaver, hans Fødeby havde givet ham: Udsmykningen af Frue Kirke, Kristiansborg og Raadhuset med Skulpturer, var endnu kun delvis løste, og det var sikkert dem tilligemed Udsigten til, at der i København vilde kunne skabes et Musæum for hans Værker, der drog ham hjem. Om han end selv kan have været i Tvivl om, hvorvidt det maaske havde været at foretrække for ham at ende sine Dage i Rom eller München, hvor stærke Kræfter havde været satte i Bevægelse for at holde ham fast, følte man sig i København overbevist om, at den Afgørelse, han havde truffet, havde alle højere Magters Bifald, og tilfældige Naturfænomener sattes paa overtroisk Vis i Forbindelse med hans Hjemkomst.

Medens Fregatten Rota med Thorvaldsen og en Del af hans Skatte ombord laa for Anker Nord paa i Sundet, fordi Strøm og Vind modsatte sig Nedsejlingen til København, viste der sig stærke Nordlys, hvilke udlagdes som Tegn paa Himlens Bevaagenhed.

Et Dampskib med svenske og danske Gæster havde aflagt Besøg hos »Rota«, men var atter sejlet bort. »Natten brød nu frem«, skriver Thiele, »og den rullende Søes eensformige Slag afløste de jublende Sange.

Stille og tavs gik han (Thorv.) endnu paa Skandsen, lænede sig engang imellem paa sine Arme, for at se ud over Rælingen, og sænkede sit store, klare Blik ind i det dybe Mørke.

Da bragte ogsaa Nordens Himmelsphære sin store Søn en festlig Hilsen.

Fra den fjerne Horizont udsendte Thor sine skønneste Lys, hvilke Havet opfangede i det mørke Speil«.

For at Eftertiden ikke skal »føre denne Beretning over paa den poetiserende Stils Konto«, vedlægger Thiele en i 1852 skreven Erklæring fra Admiral Zahrtmann om, at da Thorvaldsen første Gang var vendt hjem til Danmark i 1819, havde der vist sig hvide Nordlys, der »ligesom knitrede«, og at de ovenomtalte, der forekom ved den anden Hjemkomst, havde et rosenrødt Skær og viste sig med forskellige Mellemrum i de 6 eller 7 paafølgende Aar — altsaa til efter Thorvaldsens Død!

Som et endnu tydeligere Bevis paa de højere Magters Bifald tog man den Regnbue, som viste sig »næsten ligeover Skibet« (paa Eckersbergs Maleri, hvortil Thiele henviser, rigtignok et godt Stykke til højre derfor), da det den næste Dag i fugtigt Vejr havde kastet Anker paa Reden, og en Flotille af Baade, smykkede med Flag og Bannere, hvori man saae thorvaldsenske Figurer afbildede, roede ud mod Fregatten. »Disse af Himlen selv begunstigede Øjeblikke ville aldrig udslettes i de mange Tusinders Erin- dring, som havde den Lykke at nyde dem«, skriver Thiele.

At udmale denne i Københavns Historie enestaaende Glædesdags Enkeltheder er unødvendigt, da de fleste kan Thorvaldsens Hjemkomst paa Fingrene. Alt var Begejstring og Jubel, og kun den stokmilitære Landsfaders Forbud mod at passere Amalienborg Slotsplads gav Anledning til et Ulykkestilfælde, idet en Student blev saaret i Hovedet af en Skildvags Bajonet, da Mængden trængte igennem Kolonnaden*). Selve Landstigningen er som bekendt fremstillet udenpaa Musæet i Sonnes dekorative og anskuelige Sgraffitomalerier, hvor navnlig det vigtigste af Felterne med den kappeklædte Hovedfigur og Sluproernes oprakte Aarer gør en festlig Virkning.

Mellem Baadene gengiver denne Frise ogsaa »Familien Stampes Baad«; den har faaet en ret iøjnefaldende Plads, og man ser her Baronen og den ældste Datter staaende — hun peger ivrigt hen mod Begivenhedens Centrum —, medens Baronessen sidder ned, og den lille Jeanina støtter sig op til hende.

Portrætlighederne er hverken synderligt store eller smigrende. Baronessen er for høj, Baronens aandfulde Træk mærkelig ugleagtige i Udtrykket, og Jeaninas Ansigt er blevet en abelignende Karrikatur.

Det mærkeligste ved denne Fremstilling er dog maaske noget negativt, nemlig det, at Familien Stampe slet ikke var i København, da Thorvaldsen kom hjem! Ikke bedre er det, at der paa Musæets Bagside blandt de Kunstværker, som bringes i Land fra Rota, befinder sig Oehlenschlägers og Baronesse Stampes Buster, som blev til i 1839 og 1842.

*) Iflg. F. Meldahls og P. Johansens Bog om det danske Kunstakademi.

Der paafulgte nu en anstrengende Tid for »den danske Hugger«, »Danmarks Phidias« p. p. Ikke blot den officielle, men ogsaa den private Begejstring maatte have Luft. Den stakkels berømte Mand var i lang Tid ved at drukne i Æresbevisninger, Besøg og Indbydelser, som han i sin Godmodighed nødtigt afslog. Undertiden efterkom han endogsaa flere Indbydelser paa samme Aften. Det saae ligesom i 1819 ud, som om man, for at tale oehlenschlägersk, »vilde stræbe ham at dræbe ved at drukne ham i bare Fidt«. I tre Fjerdingaar skabte han kun et enkelt nyt Værk, Basrelieffet »Barnets Skytsengel« i Frue Kirke. Til sidst blev den evige Selkabelighed ham dog for meget, og han greb med Glæde Lejligheden til at komme bort fra København, da han af Familien Stampe blev budt til Gæst paa Nysø.

Han var i Vinterens Løb kommen meget i Huset hos Naturforskeren Joachim Frederik Schouw og dennes Hustru Susette, f. Dalgas, en Søster til Baroness Stampe. (Familien Stampe var ifølge Baronessens Optegnelser ikke i København i denne Vinter. Det modsatte opgives sædvanlig). Schouws boede bag Charlottenborg ved den gamle botaniske Have, hvortil ogsaa Thorvaldsens Dagligstue paa Charlottenborg vendte ud. Under et 3 Dages Ophold hos Søsteren i Foraaret 1839 traf Baronessen dagligt sammen med vor Billedhugger, og han lovede da at komme til Nysø.

En skøn Morgen i Begyndelsen af Juni arriverede Baronessen til Hovedstaden, tog Thorvaldsen, som havde begyndt at modellere en Buste af Holberg, med Storm og førte ham med sig til Nysø; Busten blev sat hen til senere^{*)}.

Der blev nu idel Glæde paa Egnen over den sjældne Fugl, som den energiske Dame havde fanget i Gæstfrihedens Net.

Baade paa Nysø og de omliggende Gaarde fejredes den store Mand. Et Sted »kom Malvasieren frem« og et andet Sted »satte 3 opvartende hvidklædte Damer Thorv. i en ikke ringe Forlegenhed«.

Det sunde Landophold havde en udmærket Virkning paa Kunstneren, der »fandt alt smukt og yndigt«, som Baronessen skriver.

For ikke at være helt ledig gav han sig til at afpudse og eftergaa nogle Gibsafstøbninger af Værker af ham selv; Baronessen havde købt dem for at dekorere et Kabinet dermed. Da man mærkede, at han havde Lyst til at arbejde, blev der hentet Ler og de nødvendige Apparater fra København. Det ene af de 2 Værelser, han beboede paa Herregaarden, blev indrettet til Arbejdsstue; to af dets Vinduer blændedes og det tredje dækkedes for neden, for at Lyset kunde blive saa ateliermæssigt som muligt. »Han fortalte ved denne Lejlighed, hvorledes han i Lucca havde siddet paa Gulvet i Køkkenet,

^{*)} Dagen var efter Baronessens Angivelse d. 4de; i den anonyme Fortegnelse paa Nysø hedder det, at »Th. ankom til Nysø d. 3die Juni 1839«.

for nogenlunde at faa Lys fra oven, og arbejdet ved Stegevenderens Musik (dér havde han gjort sin *A genio lumen*).«

Baronesse Stampe fandt nu paa, at Thorv. skulde gøre en Portrætstatue af sig selv. Han fortalte, at han aldrig før havde gjort sin egen Statue. »Naar Thiele havde fortalt anderledes i sin Piece, var det, fordi man engang havde set ham rette paa en lille Statue af ham selv, som en Anden havde gjort, og saa ment, at det var hans eget Arbejde.« Han havde iøvrigt i Sinde »at gøre sit eget Gravmonument, forestillende ham selv som ankommen ved Meta (Maalet).«

Ingemann og Hauch, der var Gæster paa Nysø i et Par Dage, understøttede Baronessen i hendes Overtalelser. Thorvaldsen opgav da sine Indvendinger og gjorde et Udkast til Statuen »*Thorvaldsen støttet til Haabets Gudinde*«.

Efter dette deltog han i en Rejse, som Familien Stampe i nogen Tid havde ønsket at gøre, til Hamborg og Altona for at besøge Købmand Donner, der ejede flere Arbejder af ham, bl. a. Gratierne i Marmor. Paa Rejsen talte Baronessen meget med ham om at udføre den nylig skizzerede Portrætstatue i stort Format. Han erklærede dette for umuligt, da Lyset i Arbejdsstuen paa Nysø ikke kom tilstrækkelig højt oppe fra. Hun besluttede da at bygge ham et Atelier.

Efter Tilbagereisen blev Thorv. lidt i København for at gøre Holbergbusten færdig; efter 4 Dages Forløb skulde man hente ham til Nysø. I denne Mellemtid blev der lagt Grund til en lille Havepavillon med Ovenlys; den skulde gøres færdig i Løbet af fjorten Dage, og Arbejdet fremskyndedes af alle Kræfter.

Da den stamperiske Familie efter 4—6 Dages Forløb kom til Hovedstaden igen, var der ikke rørt ved Holbergs Buste. »Det vil ikke gaa,« sagde Th. — »Luften er trykkende herinde.« Busten blev nu pakket ind i vaade Klude og sendt ad Søvejen til Nysø.

Derpaa gjorde han med Familien Stampe en Udflugt til Helsingør, Helsingborg, Ramlösa, »Nordens Ischia« (Kullen), Höganæs og Kulla Gunnarstorp. Paa Tilbagevejen blev der festet i Helsingborg, hvor Gæstfriheden var stor-slaaet og alt gratis. Endog Drikkepengene, som det danske Selskab havde givet paa Værtshuset, blev tilbagesendte, fortæller Memoireskriverinden. Den fejrede Kunstner holdt en smuk lille Tale til Ære for Venskabet mellem de to Nationer. »Hele Selskabet gik nu Arm i Arm til Moloen. Th. havde Een under hver Arm og en Cigarre i Munden, saae ret burscheartig ud og var, hvad man kalder fideel.«

I Helsingør fortsattes Festerne, og efter et Besøg hos Kronprinseparret paa Sorgenfri vendte man atter hjem til Nysø, da Thorv. længtes efter at komme i Ro. Dette Sted var allerede blevet ham saa kært, at han her følte sig fuldkomment lykkelig.

Atelieret i Haven var nu under Tag, og den barnligt taknemlige Kunstner blev saa glad over den smukke Overraskelse, man havde beredt ham, at han rørt faldt sin betænksomme Værtinde om Halsen.

Overraskelsen var dog endnu ikke komplet, og det var derfor meget velkomment, at der, medens Arbejdet paa det tilkommende Værksted forceredes, kom Bud efter Thorv. til Møen, hvor han turede omkring i nogle Dage sammen med Oehlenschläger. Som et Minde om denne Udflugt opbevares i Thorvaldsens Musæum et Hyldestdigt »Til Conferentsraad Thorvaldsen og Etatsraad Oehlenschläger«. Efter at de to Venner var komne til Nysø sammen, blev Havepavillonen indviet d. 24de Juni.

Grundtvig, der i sin Tid som Præst paa Egnen havde haft rig Lejlighed til at omgaas Familien Stampe og har haft en ikke ringe Indflydelse paa dens hele Aandsretning, var tillige med sin Familie blandt de mange Gæster. Man bad ham døbe Bygningen, og han kaldte den »Vølunds Værksted«. Navnet »Thorvaldsens Lysthus«, som man havde paatænkt, blev nu opgivet, og der kom virkelig i mange Aar til at staa »Vølunds Værksted« over Indgangen. (Nu staa der dog »Th.s Værksted«). Endvidere forfattede han følgende Inskription, som blev ophængt paa den lille Bygning: »Mindst er Dværgen, som i Dovre bor, Thor i Hytten findes dobbelt stor«.

Om Aftenen var det lille Værksted smukt oplyst og i dets Midte saå man H. V. Bissens Thorvaldsenbuste opstillet paa det Modelérbord, hvorpaa Portrætstatuen skulde opbygges. Haven udenom var oplyst med kulørte Lamper. Oehlenschläger synes ikke at have produceret sig, men Grundtvig havde paa Opfordring skrevet en Indvielsessang, som han indledede med en kort Tale, der nærmest handlede om nordisk Hedenolds Genopstaaen gennem Nutiden, og hvori han kaldte Thorvaldsen »Vølund Vingesmed« og Oehlenschläger »Brage Bænkepryder«. Den begyndte saaledes*):

»I denne nye Bygning, vel opført i flyvende Fart, men ej, som Aladdins-Borgen, af tjenstagtige Aander, ej med mindste Krav paa Rang blandt de

*) Baade Tale og Sang findes trykte ubeskaarne i Ludvig Schrøders lille Skrift »Breve fra Henrik Steffens til Baronesse Stampe«, men Sangen har dér en fra den oprindelige Affattelse noget afvigende Form.

NYMFE PAA JAGT. BLYANTSUDKAST 1839.

Kunstværker, hvortil den skulde tjene, i dette Lysthus, der laaner hele sit Værd af den danske Grund, der bærer, og det venlige Lys, der gennemskinner det, og venter, ligesom Leret, al sin Glans af de Mesterhænder, hvori det lægges; her synes Velkomstsangen unægtelig at burde være saa klar og simpel, at den ingen Fortale behøvede; men dog tør jeg sige, at der er meget, som tjener til min Undskyldning, naar Sangen, jeg har gjort, ikke kan forstaas af sig selv«.

Herefter fulgte en nærmere Forklaring af Sangens Indhold, og Talen endte med Ønsket om, at alle Nordens gamle Halvguder vilde rejse sig igen ligesom Vølund og Brage »og med nyt Stovværk stadfæste og forklare deres gamle Eftermæle!« Derpaa fulgte Sangen, blandt hvis formskønne, men lovligt dybsindige og derved for en Lejlighedssang kun lidet passende Vers der fandtes følgende to, som er ganske klare*):

Han bygde sig en Hal bag Alpefjelde,
Et Valhal under Sydens Himmel blaae,
Hvor Alt, hvad for dum rørte sig med Vælde
Livagtig man paany for Øine saae,
Fra »Jason« ned til Babels »Alexander«,
Fra »Guttenberg« op til »Napoleon«,
Saa »Dag og Nat« og »Liv og Død« sig blander
Ved Trylleslag af Nordens Konstnerhaand!

Paa Danmarks Kyst vi bygde ham en Hytte,
I Lindelæ med faver Blomsterkrands;
Vil Nordens Dædalos sin Konst indflytte**),
Fremtrylle i den Asalivets Glands?
Hvad seer vi? Ham, Alverden os misunder,
Fordi han vaagnede ved Danmarks Bryst,
Og sander smilende: man sødest blunder,
Man blidest lever dog paa Danmarks Kyst!

Man ser, at Grundtvig i det sidstciterede dejlige Vers opfordrer Thorvaldsen til ogsaa at give de *nordiske* Guder plastiske Skikkelser, hvortil vor store Billedhugger, der nedledede sin Herkomst fra Sagnkongen Harald Hildetand og den billedsnidende islandske Høvding Olaf Paa***), skulde synes at have været den rette Mand. Dette Ønske blev desværre aldrig opfyldt. Thorvaldsen har aldrig skabt en Statue af nogen af vore nordiske Oldtids-guder.

Men tilbage til Festen! Thorvaldsen udtalte sin Tilfredshed og sin Forbavselse over, at alt var gaaet saa hurtigt, og sagde galant, at han vilde proponere Baronesse Stampe som Bygmester af hans tilkommende Musæum.

*) Gengivne efter Musæets Exemplar af Sangen.

**) D. var den græske Sagnetids berømteste Billedhugger.

***) Se Laksdælasaga og Oehlenschlägers Tragedie »Kjartan og Gudrun«.

»Nu tog man hinanden under Armen og spadserede i Maaneskin i Haven, og Adskillige sværmede«.

Efter denne Begivenhed gik det i nogen Tid løs med »Fêter og Dinerer« paa Nabogaardene, og den berømmelige Barnedaab i Sorø gik for sig, hvor Thorvaldsen, Oehlenschläger og Ingemann var Faddere hos Digteren Hauch, og Grundtvig døbte Barnet. En Dag lavede Børnene »en Mosgrotte« i Havens Læbælte, den saakaldte »mørke Gang«. De to mindste Stamper, Christian og Jeanina, blev opstillede nøgne deri, prydede med Georginekranse, og de ældre Børn afsang en Sang, de selv havde digtet, alt til Ære for Thorvaldsen. Nu kom der en rolig Tid, Gæsterne rejste hjem, og der kunde arbejdes med fuld Kraft.

Holbergs Buste blev gjort færdig og et nyt Arbejde blev til, det lille skizzerede Basrelief »*Christus lader de smaa Børn komme til sig*«, bestemt for »et Asyl i Holsten«^{*)}. Det er et af Thorvaldsens mindre heldige Arbejder; Kompositionen indeholder vel smukke Enkeltheder, men Hovedfigurens marionetagtige Opstilling ødelægger det hele. Indholdet er dette: Mødrene bringer Jesus deres Børn, for at han kan velsigne dem; Petrus søger at drive dem bort, Johannes og Bartholomæus ser til.

Nu blev ogsaa Portrætstatuen sat i Værk. En Præstø Smed lavede Jærnstellet, og Baronessen og hendes Folk hjalp til med den øvrige mekaniske Del af Arbejdet.

II.

Den store Kunstner, der skyldte sit Fædreland saa lidt og skænkede det saa meget, var nu for Alvor stedfæstet paa dansk Grund, paa en arkadisk Plet i »Danas Have«.

Om Morgenens, naar han vaagner i sit lille Sovekammer mod Øst, skinner Solen muntert ind. Udenfor synger Fuglene af fuldt Bryst. Han lukker et Vindue op, kaster Blikket ud over Haven og den nærliggende Præstø Bugt og indaander med Velbehag den paradisiske Morgenluft. Medens han reder sit lange, sølvhvide Haar foran Spejlet, glæder han sig over sit sunde Udseende og de friske, røde Kinder. Der maa kunne skabes Størværker endnu!

Da han kommer ned til Morgenmaaltidet, flyver den lille Jeanina ham om Halsen og han hilses hjærteligt af sin venlige Vært og sin opofrende

^{*)} »Relief til Neumünster« hedder det i den anonyme Fortegnelse. Thiele vil fortælle, at det blev modeleret i 1840 til Frederik den Sjettes Mindeasyl i København(!). Det blev i Følge et Brev fra H. C. Andersen til Jonas Collin, skrevet paa Nysø d. 16de Aug. 1839, afstøbt paa denne Dag sammen med Holbergbusten.

Værtinde. Idet han nyder sin nymalkede Mælk med Tvebakker til, udvikler Baronet, der selv drikker den ene Kop Kaffe efter den anden, ham i en dybsindig filosofisk Samtale. Baronessen bliver utaalmelig. Selv har hun allerede været ovre i »Værkstedet«, æltet Leret i aflange Kager og lagt alt til Rette. For at den store Kunstners Tid ikke skal spildes og Baronet ikke faa Coffeinforgiftning, maa hun afbryde de to Filosofer.

Nu gaar Thorvaldsen ned ad Havetrappen mellem de smukke Porticivaser med Aloer i, som minder ham om Italien. Neden for Trappen i et af de store Bure er der et lille Eger, som han absolut maa lege lidt med. Mellem blomstrende Buske kommer han til den lille Ovenlyspavillon, hvor Leret venter paa hans Mesterhænder. Først maa han bag om Bygningen for at fodre sine gode Venner Svanerne, som svømmer i Vandet nedenfor. Hvor er de dog smukke! Han skal nok faa dem med i sin Kunst, naar han først faar lidt Tid for de større Opgaver, som venter. Herefter arbejder han flittigt, til en smukt klædt Tjener i graa Frakke med forsøvede Vaabenknapper, dannebrogsstribet Vest og Knæbenklæder af mørkeblaat Fløjl kommer frem paa Havetrappen og med en Triangel giver Signal til Frokost. Efter Maaltidet tager Kunstneren atter fat. Baronessen kommer ned, naar hun har besøgt sit Hus, og underholder ham med Højtlesning; af og til kigger Børnene ind til »den Gamle«. Tiden gaar hurtigt, men han er selv hurtig, og Arbejdet gaar raskt fra Haanden.

Efter Middagen hviler han sig i en magelig Sofa i Havestuen og finder sig godmodigt i lille Jeaninas Narrestreger. Medens hun fletter hans lange Lokker og sætter Papillotter i dem, spiller den musikalske Baron en køn Melodi paa Klaveret, og den musikelskende Thorvaldsen falder straks i en blid Slummer. Saa snart Musiken ophører, vaagner han og udbryder: »Nysseligt, nysseligt!«

Snart meldes det, at Vognen holder for Døren. Han skal ud at køre sammen med sin Veninde. Paa Bukken troner Niels Kusk i sit smukke Livré; paa Hovedet bærer han en sort Silkehat med dannebrogsfarvet Roset. De sorte Hannoveranere med det vaabenprydede Seletøj stamper utaalmeligt i Stenbroen og kaster Hovederne i Vejret; Blinkerne paa deres Pander er i uafbrudt Bevægelse. Niels, der tilfulde fatter Situationens Betydning og sine store Fortjenester af Billedhuggerkunsten i Norden, slaar et umaadeligt Skræld med Pysken, og afsted gaar det. Efter en rask Køretur i den smukke Egn vender vor Kunstner forfrisket og sulten hjem til Tebordet. Efter Te læser Vennen H. C. Andersen, der er kommen til Nysø for at slaa sig til Ro her i længere Tid, et Par af sine Æventyr højt til Glæde for unge og gamle. Den udmærkede Digter har en høj Stjerne hos Familien Stampe, og naar han af og til bliver endnu længere, end Baronessen ønsker det, har hun sine egne Midler til at faa ham afsted*).

*) Jeg har hørt fortælle, at hun, naar Hentydninger ikke hjalp, lod spænde for og melde, at Hr. Andersens Vogn holdt for Døren.

Da Oplæsningen er forbi, savner Thorvaldsen endnu noget. Alle véd, hvad det er. Andersen, hvis poetiske Natur forbyder ham at deltage i det aandløse Lotterispil, stormer ud i det frie; de andre devoverer sig. Baronessen er udmærket til at raabe Numre op; hun kigger stjaalent i Posen, for at det ikke skal vare for længe, inden »den Gamles« Seddel er fuld. Han er nu fuldkomment lykkelig. Vel har han en svag Formodning om, at Fortuna ikke uden Hjælp lader ham vinde saa hyppigt, som han gør, men da han i Virkeligheden spiller for at vinde og ikke holder af at tabe, indkasserer han sine Kobberskillinger med Anstand. Nu er han dejligt søvnig og gaar i sin Seng, hvor han sover saa trygt som et artigt Barn, der har faaet alle sine Ønsker opfyldt.

I den lille dengang straatækkede Atelierbygning, der af Grundtvig i hans Indvielsessang ikke uden Ret var bleven betegnet som en Hytte, blev den berømte Portrætstatue til, som viser os Thorvaldsens prægtige Skikkelse med Hammer og Mejsel i Hænderne og støttet til Statuen »Haabet«, der er tænkt ufærdig, og hvis strenge arkaiserede Stil gør den saa vel egnet til at tjene som en Art Karyatide og afgive en Modsætning til den levende Figur. [Paa ganske lignende Maade støtter nogle attiske Kvindestatuer fra Slutningen af det femte Aarhundrede f. Kr. F. sig med venstre Arm til et gammeldags Idol].

LERHOVED AF PORTRÆTSTATUEN. 1839.

Baronessen maatte sy en Bluse til ham »efter hans egen Tegning«. Desuden bar han et Bælte med et stort Spænde. Skulde han ret bruge Kræfter, spændte han det fast om sig. Han sagde: »Man har kaldt mig Thor, men Thor knuser, og jeg skaber.« Den øvrige Beklædning bestaar, som man kan se, af et Par gammeldags Sokkebroge og Snøresko (se Afb. S. 9).

Medens han arbejdede paa dette Værk, gjorde han ogsaa en *Buste af Oehlenschläger*. Det havde længe været dennes brændende Ønske »at overgive disse Træk til Efterverden«, men Thorvaldsen havde ikke Lyst. Endelig gav han dog efter for Baronessens Paavirkning, og der blev skrevet til Oehl. om at komme. Thorv. havde nu ogsaa begyndt paa et 12 Alen langt Udkast til den anselige Frise, som smykker vor Frue Kirkes Kor i København og fremstiller »Jesu Gang fra Pilati Hus til Golgatha«. Han

arbejdede saaledes samtidig paa 2 Værker og var meget flittig. Da Oehl. kom, var han derfor ikke videre tilbøjelig til at begynde paa dennes Portræt, og den skuffede Digter var nær ved at rejse bort igen. Men nu reddede Baronessen Situationen ved selv at kline et Slags Anlæg sammen, og Thorv. gjorde saa Busten færdig. Det vakte Oehl.'s Mishag, at en Vorte paa Kinden var kommen med. Baronessen fortæller saaledes: »Denne Vorte kunde Du gerne lade blive borte«, sagde Adam. »Nej saagu' skal den blive staaende«, svarede Thorv., og efter at Baronessen havde listet sig til at slette den ud, satte han en ny paa. Hun fik dog tilsidst sin Vilje, og denne Vorte er nu borte. »Siden maatte jeg tidt høre af ham, at jeg smigrede for Oehl.«, føjer hun til.

Den flittige Billedhugger gjorde i disse Dage en *Skizze af en knælende Engel*, hvorefter hans Elev Matthiæ skulde gøre en større Figur til et Gravmæle*). Da Oehl. kom ind i »Værkstedet« for at sidde, sagde han til Thorv.: »Du slap en Engel for at tage fat paa en Bengel«. (Oehl. har i sine »Erindringer« forandret Udtrykkene, hvorved Ordspillet er gaaet tabt. Den selvfølende Digter har aabenbart ikke fundet det passende over for den gemene Hob at kalde sig selv, en Etatsraad, for en Bengel!)

Nogen Tid efter Bustens Fuldendelse var man et Par Dage i Hovedstaden og tog ved denne Lejlighed den unge lovende Portrætmaler Gertner med til Nysø. Han ønskede at male et Portræt af den berømte Billedhugger og fik ogsaa gjort flere Billeder af ham, deriblandt et, hvorpaa man ser ham staaende ved Oehl.'s Buste; en smuk Karton dertil findes i Ny Carlsberg Glyptothek. Om Aftenen gjorde Gertner Konturtegninger af de Basrelieffer, som Thorv. modellerede, og det var ikke faa, der blev til under hans 3 Maaneders Ophold paa Nysø. Disse Tegninger blev senere stukne i Kobber til Thieles store illustrerede Værk. Iøvrigt var man ikke tilfreds med hans Manerer, navnlig hans Hovmestereren af den gamle Mester. Thorvaldsens Protektion bragte Gertner i Skuddet som Portrætmaler, og han kaldte ham i et senere Brev for den, hvem han skyldte hele sit Velfærd.

Medens Thorvaldsen arbejdede paa sin Portrætstatue, havde Baronessen jævnligt underholdt ham med Højtlesning. Det var ham kært paa denne nemme Maade at komme lidt ind i den nyere danske Literatur, der var ham temmelig fremmed, hvorimod han havde læst en Del italienske Digteres Arbejder og kunde lange Stykker deraf udenad.

Intet af hvad hun forelæste ham, morede og interesserede ham dog i den Grad som Ingemanns historiske Romaner, der nu nærmest regnes til Historier for »den modnere Ungdom«. H. C. Andersens Æventyr interesserede

*) I den gamle Fortegnelse staar der »til en Mand i Lübeck«, hos Thiele hedder det »til en Købmand Jacobi i Altona«. Baronessen skriver »til Jacobis Monument.«

ham ogsaa meget; især glædede han sig over »Kærestefolkene« (Toppen og Boldten) og »Den grimme Ælling«, og han opfordrede jævnligt sin geniale Ven til at læse højt om Aftenen. I Thorv.'s Selskab paa Nysø skrev Andersen fra Tid til anden et Par af sine Æventyr, saaledes »Ole Lukøje«.^{*)} I Fortalen til en af Æventyrudgaverne siger Digteren, at han har skrevet Æventyret »Stoppenaalen«, fordi Thorv. opfordrede ham til at skrive om en saadan.

Oehlenschläger havde anbefalet Baronessen flere Bøger til Højtlesning, bl. a. sin egen Bog »Nordens Guder«. Ligesom Grundtvig interesserede ogsaa han sig stærkt for, at Thorv. skulde tage nordiske Emner op til Behandling i sin Kunst. Men Thorv. mente, at det ikke vilde være noget for ham. »Disse Helte have maattet klæde sig varme«, sagde han, »og det Nøgne er dog altid det smukkeste; det er Vorherres Dragt«. Denne Indvending er næppe meget værd, eftersom en Række af hans bedste Figurer er fuldt paaklædte. Grunden til hans Uvillighed har vel snarere været den, at de nordiske Gude- og Heltesagn med deres barske Særhed og afgjorte Forkærlighed for Krig og Slagsmaal har ligget hele hans Naturel og Sympathi fjærnt, i hvert Fald forekommet ham at være noget fremmedartet, som han først maatte leve sig ind i.

Under det daglige Samvær fortalte han Baronessen mange interessante Træk af sit tidligere Liv.

Hans Livs store Sorg havde været, at han mistede sin lille Søn, en usædvanlig opvakt 5 Aars Dreng, som var »det Eneste, der trak ham til Moderen (Anna Maria Uhden)«.**) Hver Aften gik han hen til hende et Par Timer og sad og spøjte med det »usædvanlig interessante Barn«, der sad paa hans Knæ og tegnede.

Denne Sorg havde været ham det bitreste af alt og endnu tungere end hans Moders Død. »Han tæredes hen og var beredt paa snart selv at skulle følge efter, indtil en Ven af ham engang talte nogle kraftige Ord til ham. Disse tog han sig saaledes til Hjerte, at han besluttede med Magt at rive sig ud af denne Apathi. Den lille Pige (senere Fru Paulsen) maatte ikke komme ham nær; han sørgede for, at hun Intet manglede, men undgik at see hende. Thi skulde han leve, skulde det være for Konsten alene«. Sidenhen, da han nok saá, at »Moderen ikke var noget godt Exempel« for Datteren, lod han denne opdrage i et katholsk Nonnekloster. Dér lærte hun efter Thorvaldsens Sigende »lidt Fransk, at bede et Paternoster, samt

*) Se »Mit Livs Eventyr«.

**) Denne Tildragelse omtales ogsaa i et af Louis Bobé fremdraget Brev fra 1812, skrevet af Fru Caroline Humboldt til Fru Frederikke Brun fra Rom. (L. Bobé: Frederikke Brun og hendes Kreds). Det meddeles endvidere i Brevet, at Thorv.'s »Forbindelse med Mad. Uhden nu er ganske afbrudt, hvad der er en sand Lykke for dette brave Menneske«. Han kan dog ikke have nydt denne »Lykke« ret længe, eftersom Forbindelsen bevislig var i Stand igen i 1813. (Smlgn. Anna Marias af Sigurd Müller i »Gads Magasin« offentliggjorte Brev fra dette Aar).

fare l'amore*)(!«. Senere blev hun »tagen fra Klosteret, hvor der var Kopper, og bragt til Pescia«. Her traf hun sin tilkommende Mand. Da hun fortalte Faderen, at hun nok vilde have Kammerherre Paulsen, havde han svaret: »Tag hvem Du vil! Om det er en Skomager eller Skræder, er mig ligegyldigt, naar det blot er en brav Mand!«

Svigersønnen havde ofte irriteret ham ved at blande sig i hans Pengesager. Vel paastod Paulsen sig ganske uegennyttig, da han anholdt om Datterens Haand, men senere havde han »udkastet en dejlig Plan«. Thorv. skulle købe Godser, som »skulde gaa i Arv til hans Børnebørn, og skulde der ingen saadanne findes, til den paulsenske Familie«.

Ligeledes var han meget misfornøjet med, at Thorv. »satte sine Penge hos Torlonia«, der gav saa lidt i Rente. (Et andet Sted fortæller Baronessen, at han kun gav 2%).

Nok er det, at Thorvaldsen hverken brød sig om Fru Uhden, Datteren eller Svigersønnen.

III.

Den lille Bygning, hvori Thorv. gjorde sin Portrætstatue, var bleven rejst med dette Formaal for Øje. Der er næppe blevet ret mange af hans andre Værker til her. Han havde oftest flere Arbejder i Gang paa samme Tid, og dertil var Pladsen for knap. Hans egentlige Værksted blev det langt rummeligere Arbejdsværelse paa første Sal i Hovedbygningens sydøstre Hjørne (det Hjørne, som paa Afb. S. 13 vender ud mod Beskueren). Her modelerede han sine mange Basrelieffer, og her blev der taget Form over dem af en Gibser fra København; naar Leret var pillet ud af Formen og erstattet med Gibs, blev det hele bragt over i en af Gaardens lave Sidelænger, i en tidligere Billardstue, som man havde rømmet for Thorvaldsens Skyld, og her blev Støbeformen hugget bort**). Værkstedet i Haven reduceredes snart til et Opbevaringssted for de færdige Arbejder.

Højest interessant er det, at en Mængde smukke Hoveder fra Lermodellerne, der ellers plejer at blive fuldstændigt ødelagte, paa en sindrig Maade, som senere skal blive omtalt, er blevne lempede ud af Støbeformene, derefter tørrede og brændte og saaledes reddede fra Undergang.

Man maa i høj Grad glæde sig over den Liberalitet, hvormed Familien Stampe stillede sine smukke Rum til Thorv.s Raadighed. Medens han gjorde

*) 3: at elske.

**) Den første »Form«, der tages over Leret, og ved hvis Hjælp Lermodellen erstattes med en Gibsmodel, gaar tabt.

det første af sine store Friseudkast, »laa Salen fuld af Stykkerne«, med andre Ord, man stillede endog Riddersalens Gulv til hans Disposition, for at han kunde have Overblik over hele Rækken af de Stykker, hvoraf Værket

fare l'amore*)(!«. Senere blev hun »tagen fra Klosteret, hvor der var Kopper, og bragt til Pescia«. Her traf hun sin tilkommende Mand. Da hun fortalte Faderen, at hun nok vilde have Kammerherre Paulsen, havde han svaret: »Tag hvem Du vil! Om det er en Skomager eller Skræder, er mig ligegyldigt, naar det blot er en brav Mand!«

Svigersonnen havde ofte irriteret ham ved at blande sig i hans Pengesager. Vel paastod Paulsen sig ganske uegennyttig, da han anholdt om Datterens Haand, men senere havde han »udkastet en dejlig Plan«. Thorv. skulle købe Godser, som »skulde gaa i Arv til hans Børnebørn, og skulde der ingen saadanne findes, til den paulsenske Familie«.

Ligeledes var han meget misfornøjet med, at Thorv. »satte sine Penge hos Torlonia«, der gav saa lidt i Rente. (Et andet Sted fortæller Baronessen, at han kun gav 2%).

Nok er det, at Thorvaldsen hverken brød sig om Fru Uhden, Datteren eller Svigersønnen.

III.

Den lille Bygning, hvori Thorv. gjorde sin Portrætstatue, var bleven rejst med dette Formaal for Øje. Der er næppe blevet ret mange af hans andre Værker til her. Han havde oftest flere Arbejder i Gang paa samme Tid, og dertil var Pladsen for knap. Hans egentlige Værksted blev det langt rummeligere Arbejdsværelse paa første Sal i Hovedbygningens sydøstre Hjørne (det Hjørne, som paa Afb. S. 13 vender ud mod Beskueren). Her modelerede han sine mange Basrelieffer, og her blev der taget Form over dem af en Gibser fra København; naar Leret var pillet ud af Formen og erstattet med Gibs, blev det hele bragt over i en af Gaardens lave Sidelænger, i en tidligere Billardstue, som man havde rømmet for Thorvaldsens Skyld, og her blev Støbeformen hugget bort**). Værkstedet i Haven reduceredes snart til et Opbevaringssted for de færdige Arbejder.

Højest interessant er det, at en Mængde smukke Hoveder fra Lermodellerne, der ellers plejer at blive fuldstændigt ødelagte, paa en sindrig Maade, som senere skal blive omtalt, er blevne lempede ud af Støbeformene, derefter tørrede og brændte og saaledes reddede fra Undergang.

Man maa i høj Grad glæde sig over den Liberalitet, hvormed Familien Stampe stillede sine smukke Rum til Thorv.s Raadighed. Medens han gjorde

*) 3: at elske.

**) Den første »Form«, der tages over Leret, og ved hvis Hjælp Lermodellen erstattes med en Gibsmodel, gaar tabt.

det første af sine store Friseudkast, »laa Salen fuld af Stykkerne«, med andre Ord, man stillede endog Riddersalens Gulv til hans Disposition, for at han kunde have Overblik over hele Rækken af de Stykker, hvoraf Værket

*) If. Fortegnelsen i Nysø's Arkiv.

fare l'amore*)(!)«. Senere blev hun »tagen fra Klosteret, hvor der var Kopper, og bragt til Pescia«. Her traf hun sin tilkommende Mand. Da hun fortalte Faderen, at hun nok vilde have Kammerherre Paulsen, havde han

en Gibsmodel, gaar tabt.

det første af sine store Friseudkast, »laa Salen fuld af Stykkerne«, med andre Ord, man stillede endog Riddersalens Gulv til hans Disposition, for at han kunde have Overblik over hele Rækken af de Stykker, hvoraf Værket er sammensat.

Den 1ste Oktober blev Portrætstatuen færdig*). Paa dette Tidspunkt var maaske »Gangen til Golgatha« allerede fuldendt. Alt i Slutningen af August var, som det fremgaar af et Brev fra H. C. Andersen til Fru Henriette Collin, noget mere end den venstre Halvdel af Frisen, (fra Pilatus til Røvergruppen, se vedf. Afb.) modeleret; et Lerfragment fra dens højre Halvdel, tilhørende Nysø, er dateret: d. 11. Sept. 1839. (At Thorv. begyndte at signere og datere sine Værker, var noget ganske nyt og skyldtes sagtens Fru Stampes Tilskyndelse).

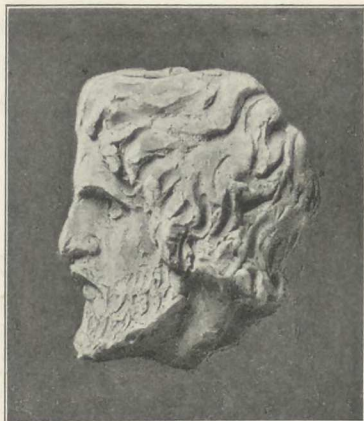
Det blev et ypperligt Værk. Den fast tømrede Komposition er fuld af den rigeste Afveksling. Thorv. røber her en fremragende Sans for det karakteristiske. Med Bravur karakteriserer han den af Hovmod bristefærdige Ypperstepræst, som byder Mængden vige til Side, for at hans elendige Krikke kan komme frem. Hans Sidemands vildt vrinskende Hest og den krogryggede ridende Fari-

HESTEHØVED AF »GANGEN TIL GOLGATHA«.
GULLIGT BRÆNDTLER.

sæer, der kommer efter, — opfyldt af en Shylocks Grumhed og baade hvad Dragt og Ansigtstype angaar som skaaret ud af Ghettoen — giver udmærkede Bidrag til Scenens dramatiske Spænding. Smuk er Kvindernes Gruppe med den segnende Maria og den hændervridende Magdalena, som har kastet sig paa Knæ og i sin Fortvivlelse raaber til Himlen om Frelse for Vennen. Fortræffelig er Karakteristiken af Røverne, hvis kantede Kroppe giver et Indtryk af kæmpemæssige Legemskræfter. Blandt de kraftige glat-ragede romerske Soldater, der danner en karakteristisk Modsætning til de langskæggede Jøder, lægger man især Mærke til en Rytter, som vender sig om og paabyder Orden, og som bæres af en pragtfuldt fyrig Ganger, der ret svarer til det homeriske »vel opfodret paa Stald og kry af umaadelig Friskhed«.

*) If. Fortegnelsen i Nysøs Arkiv.

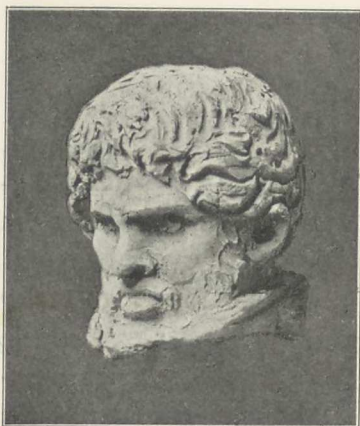

APOSTELHOVED AF FRISEUDKASTET
»JESU INDTOG I JERUSALEM«.
RØDT BRÆNDTLER. 1839.

det til ham selv, men til Korset. Heller ikke Røverne er Genstand for Brutalitet. Den Bøddel, der fører dem bagbundne foran sig (og ligesom kører Hest med dem), har ingen Svøbe, ikke saa meget som en Kæp, at drive dem frem med.

Der er i dette Værk kommet noget værdifuldt nyt ind, som nærmer det til vor Tids Kunst frem for Thorv.s andre Arbejder.

En slem Fejltagelse har den lidet boglærde Kunstner rigtignok begaaet ved at karakterisere Pilatus — der ses længst til venstre paa en Trappe, i Færd med at vadske sine Hænder — som en gammel Jøde. Den fornemme Romer, »Procuratoren over Judæa«, har Spytkrøller og langt Skæg som en polsk Jøde og bærer Kaftan og Talar i Steden for Toga og Tunica!

JUDAS ISCHARIOTES. AF »INDTOGET
I JERUSALEM«. RØDT BRÆNDTLER.
1839.

Det allermærkeligste ved dette Værk er dog den Konsekvens, hvormed den fredsommelige og godhjærtede Kunstner har fjernet alle de direkte Udtryk for legemlig Pine og brutal Tvang, hvori andre Fremstillere af den foreliggende Situation plejer at svælge.

I Steden for at spænde Beskuerens Medfølelse paa Pinebænken, har han skabt det givne Sujets Enkeltheder om efter sit eget menneskekærlige Sind. Hans kraftige Kristus, som er i Færd med at trøste de klagende Kvinder, bærer sit Kors uden at segne, samtidig med at Simon fra Kyrene frivillig søger at lette ham for Korsets Byrde. Kristus har ingen Tornekrone paa, og det Reb, hvormed han føres frem, er ikke bun-

det til ham selv, men til Korset. Heller ikke Røverne er Genstand for Brutalitet. Den Bøddel, der fører dem bagbundne foran sig (og ligesom kører Hest med dem), har ingen Svøbe, ikke saa meget som en Kæp, at drive dem frem med.

Der er i dette Værk kommet noget værdifuldt nyt ind, som nærmer det til vor Tids Kunst frem for Thorv.s andre Arbejder.

En slem Fejltagelse har den lidet boglærde Kunstner rigtignok begaaet ved at karakterisere Pilatus — der ses længst til venstre paa en Trappe, i Færd med at vadske sine Hænder — som en gammel Jøde. Den fornemme Romer, »Procuratoren over Judæa«, har Spytkrøller og langt Skæg som en polsk Jøde og bærer Kaftan og Talar i Steden for Toga og Tunica!

Thorvaldsen maa dog senere være bleven gjort opmærksom paa Fejltagelsen, thi paa den tre Gange forstørrede Frise af Marmor, som udførtes under hans Ledelse til Frue Kirkes Kor og blev et Størværk i dansk Kunst, er Pilatus romersk nok, selv om han ikke er glatraget, som Moden var i Rom paa de juliske Kejseres Tid*).

Efter i det nævnte Arbejde med Held at have anslaaet de alvorligt dramatiske Strenges gik den flittige Mester i Lag med en Opgave af lysere Art, idet han modelerede en 23 Fod lang Fremstilling af »Jesu Indtog i Jerusalem«. Den nye Frise skulde, udført i Marmor i dobbelt Stør-

*) Forandringen foretoges først i København og ikke, som man gennem H. C. Andersen's hyppigt citerede Anekdote i »Mit Livs Eventyr« faar Indtrykket af, paa Nysø.

relse, anbringes i Frue Kirkes Peristyle paa Muren over Hovedindgangen. Afb. S. 9 giver for oven et Begreb om Kompositionen, selv om Hovedpersonen er skjult bag Thorv.s Standbillede. Nysø-Exemplaret af Frisen tager sig langt smukkere ud end den uheldigt belyste Model i Musæet.

Kristus kommer ridende paa Æselføllet, som ledes frem af Johannes; bag ved kommer den øvrige Apostelskare vandrende. Hos de mødende veksler larmende Begejstring med stille Fryd, kun et Par jødiske Præster stikker Hovederne sammen og skumler. En Mand opfordrer kærligt sin Hustru til at følge med og gaa Messias i Møde. En breder et Tæppe paa Vejen, nogle svinger med Palmegrene eller strør Blomster. Længst til højre ses en halt, der kaster sine Krykker, og en blind, der har faaet sit Syn tilbage. Som en skurrende Dissonans i al denne Fred, Begejstring og Glæde virker den skumle Judas Ischariotes, der vandrer alene bagefter sine Kammerater, tæt indhyllet i sin Kappe og rugende over onde Planer (smlgn. Afb. S. 34).

Skønt man tør tro, at Skildringen af den fredbringende Menneskeven og store Læge, som modtages med Frydeskrig af en forventningsfuld Menneskemængde, og i hvis Fodspor Sundhed gror, ret har været en Opgave efter Thorv.'s Aand og Smag, tilfredsstiller denne Frisekomposition dog langt mindre end den foregaaende. Her er nok megen Formskønhed, men Rumudfyldningen er noget mangelfuld, Kristusskikkelsen lidt mat og konventionel, og Begejstringen hos den jublende Folkeskare delvis noget tomt og teatraliskt udtrykt. De vidtløftige Gestus, hvormed Kunstneren har villet udtrykke Apostlenes Ekstase, er af og til vel nær ved den Grænse, som adskiller det ophøjede fra det latterlige, en Grænse, Thorv. i sin modne

MODER OG SØN AF »INDTOGET I JERUSALEM«.
BRÆNDTLER MED PURPURSKÆR. 1839. ET STYKKE AF
DRENGENS VENSTRE FOD MANGLER.

Alder maaske kun har overskredet en enkelt Gang, nemlig i Statuen af den vantro Thomas, der udtrykker sin Tvivl ved at lægge Fingeren paa Næsen, eller da i hvert Fald i en betænkelig Nærhed deraf, og som i sin ufrivillige Komik har udfordret Folkevitigheden. Blandt den ventende Folkeskare til venstre ses derimod mange smukke og naturlige Figurer.

Hvornaar dette Arbejde fuldenttes, opgives ikke med Bestemthed i de forhaandenværende Dokumenter. Det hedder i Fortegnelsen paa Nysø blot, at det blev færdigt inden Jul. Ganske forstyrret er Thieles Fortælling om, at »Indtoget i Jerusalem« modeleredes før »Gangen til Golgatha«, at begge Arbejder var færdige i Begyndelsen af Oktober, og at Thorv. derefter tilbragte Vinteren i København. De større Lerfragmenter af »Indtoget«, som opbevares paa Nysø, bærer Indskriften »Nysøe den 19 Nov. 1839«, Thorv.'s Fødselsdag (se saaledes Afb. S. 35).

Denne Dag fejredes af unge og gamle efter bedste Evne. Om Morgenens vækker Børnene ham med en Sang af eget Fabrikat. Den er ikke optaget i Baronessens Manuskript, men findes i Original, skreven med en stor Barneskrift, blandt Thorv.'s efterladte Papirer og lyder i al sin naive Elskværdighed saaledes:

Nysøe d. 19de November 1839.

Nu er Jer Kringle landet
 Bitte Faer!
Vort Bord staar strunk og standet,
 Vær saa rar!
Geburtsdagsbarnet maae
Nu ej længer vente, —
Vi saa længselsfulde gaae, —
 Vi nu hente
 Ham maae.

Omkring Dig vi os samle
 Sær idag; —
Hist vaier for den Gamle
 Danmarks Flag.
Modtag i landlig Roe
Alt det bedste, Hjertet gemmer!
O! den Sang hver Dansk fuldtro
 Istemmer
 Saa fro.

Dannebrog vajede over Sneglehøjen, og alle Skibene i Præstø Havn flagede; Købmand Grønvold affyrede sine Kanoner. Efter Middagen vistes der i Galleriet mellem Havestuen og Bibliotheket et Tableau, hvori den 8-aarige Christian Stampe og den 6-aarige Jeanina figurerede nøgne med

Skærf og Vinger. Han bekransede Thorv.'s Buste, medens hun sad ved Piedestalens Fod og bandt en Guirlande. Samtidig blev der afsunget en Sang, digtet af Baron Stampe*). Senere paa Aftenen gav man et Par Scener af »Barselstuen«.

Under sin Fordybelse i den kristelige Emnekreds havde Mesteren ingenlunde glemt sin hedenske Fortid. En skøn Dag kunde han ikke dy sig

PERSEUS DRAGER BORT MED DEN BEFRIEDE ANDROMEDA.
BASRELIEF. 1839, EFTER KOBBERSTIKKET HOS THIELE.

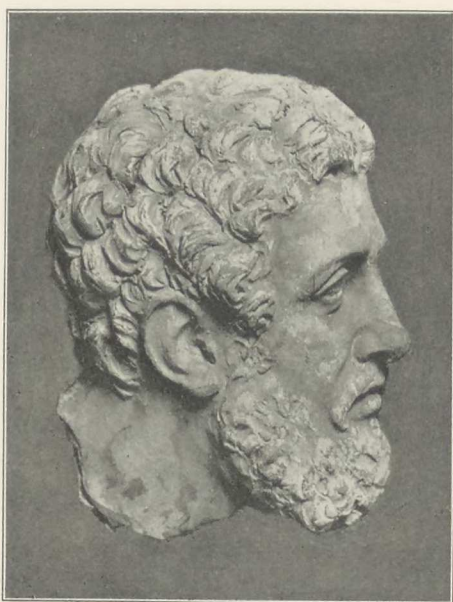
længere, men maatte give sin gamle Kærlighed Luft. I det cirkelrunde Basrelief »Perseus drager bort med den befriede Andromeda« boltrer han sig med Velbehag i den græske Mythes klare Solskin (Afb. S. 38 og S. 9 f. n.).

Med et vældigt Spring har den fyrige Pegasus sat af fra Klippen, hvorpaa de løste Lænker ligger, og basker med store Vingeslag afsted gennem den friske Havluft. Den misundelsesværdigt velskabte unge Heros fører Hesten ved Tøjlen og gemmer Medusahovedet bag sin Ryg, for at

*) Maaske det noget uklare og besværligt pompøse Digt i Th.'s Arkiv: »En Genius henvandrer over Jorden o. s. v.«, der netop er fra denne Dag. Kristelige og oldnordiske Forestillinger er deri sammenblandede paa grundtvigsk Manér.

det ikke skal gøre Fortræd. Den mageligt henstrakte Andromeda er allerede stærkt indtaget i sin tapre Redningsmand og læner sig kælent til hans Skulder, idet hun ligesom tilfældigt lader sin venstre Arm hænge ned over hans Bryst. Hvorfor vil han dog ikke sætte sig op hos hende? Herregud, fordi det er meget morsommere at flyve end at ride! Den flinke Hermes har jo laant ham sine Vinger, og det gælder om at bruge dem, medens man har dem.

Nedenunder ser man det fældede Søyhyre. Amor har faaet Lov til at holde Sværdet, hvorfor der nu ikke længer er Brug, og anlægger en barsk Hoplitmine. Han har tydelig mærket paa de andres fortrolige Lader, at der i Øjeblikket ikke er nogen Brug for hans egne Vaaben.

APOSTELHOVED AF »KRISTUS I EMAUS«.
BRÉNDTLER. 1839.

Det er interessant at sammenligne den tætsluttede Komposition med et første Blyantsudkast, tilhørende Nysø. Her er Grupperingen spredt, Perseus flyver foran Hesten, Andromeda sidder oprejst paa den, og Amor danser paa dens udstrakte Hale.

Ikke længe efter Fødselsdagen lod Thorvaldsen sig under et Besøg paa Herregaarden Gisselfeldt overtale til at modelere en *Buste af Enkegrevinde Henriette Danneskjold-Samsøe*, hvem han kom til at holde meget af. Familien Danneskjold kom nu til Nysø, hvor Modeleringen skulde foregaa*). Den »kære søde Tante« ønskede at modeleres med Turban paa — en Mode fra hendes unge Dage —, men maatte føje Thorv. og lade sig afbilde barhovedet. Busten viser godmodige, men ikke just kønne Træk, gengivne med Omhu, Lune og Elskværdighed.

Foruden dette Arbejde, der bærer Indskriften: A. Thorvaldsen, d. 6. December 1839, skabte vor Billedhugger allerede inden Nytaar et mere anseligt Værk, det store Relief »*Kristus i Emaus*«.**) Det var en Gave til Familien Stampe og bestemt for Stavreby Kirke paa Baroniet Stampenborgs Grund.

Kristus er fremstillet siddende, i Færd med at velsigne Brødet og seende opad. Bedst er Disciplenes kraftige Skikkelser og karakterfulde Hoveder, ægte i Følelsen. De bøjer sig, den ene knælende, den anden staaende, i Tilbedelse for deres Herre og Mester. Kristusskikkelsen er ikke saa god; den ser en Smule ud, som om den var blæst op med Luft.

*) Thiele lader den gaa for sig paa Gisselfeldt.

**) Thiele lader alle de 3 sidst omtalte Værker, »Perseus og Andromeda«, Grevinde Danneskjolds Buste og »Kristus i Emaus«, blive til Aaret efter.

Dette Arbejde fuldendtes efter Baronessens Opgivelse d. 28de Decbr.; i Fortegnelsen staar d. 29de.

Da Julen kom, tog den muntre Gæst ivrigt Del i alt, sang med, saa godt han kunde, og dansede med Liv og Lyst.

Hans lidenskabelige Danselyst fra de unge Dage havde endnu ikke tabt sig, og for at more ham lod man ofte spille op til Dans, selv til daglig Brug. Til Julelystigheden bidrog han bl. a. ved med sin Poussérstok at udskære og tildanne en Mængde Figurer i Kagedejg, der siden blev bagte og hængte paa Juletræet. De forestillede »Dyr, Damer, Polichineller, Macconispisere o. s. v.«, skriver Baronessen.

Nogle findes endnu paa Nysø blandt Minderne om den store Mand, desværre dog ikke godt bevarede. Man ser bl. a. en Kone, en Svane, Amor, et Vildsvinehoved, samt en Hund, Gris eller Bjørn — Tydningen er lidt vanskelig, da Bagningen har virket stærkt deformerende.

Det var, som om han i mærkelig Grad foryngedes under det sunde Landophold og i sit nye Hjems venlige Hygge. Noget egentligt Hjem i nordisk Forstand havde han ikke haft, siden han som ung forlod Danmark og sine Forældre. I Rom havde han ikke engang boet sammen med sine Børn og deres Moder.

Han havde nu genoptaget sit Guitarspil, hvori han som yngre havde besiddet megen Færdighed. I Timevis kunde han sidde og spille, dog mest, naar han havde faaet et Arbejde færdigt og endnu ikke var paa det rene med det næste. Sædvanlig begyndte han sit Dagværk i god Tid om Morgen og havde meget travlt, til det blev mørkt, saa at der kun blev en halv Times Tid til overs til Frokosten. Naar han da kom ned, iført Sloprok og Tøfler, dansede han ofte en Vals med én eller anden i denne Paaklædning. »Hver Aften om Vinteren fik vi os gjerne en Polonaise« følger Baronessen til.

IV.

Aaret 1840 indledtes af den foryngede Kunstner med en munter Fanfare. Det cirkelrunde Basrelief, som han begyndte paa Nytaarsmorgen tidlig, er med Rette et af hans mest populære Arbejder. I en Ramme af Dyrekresens Billeder flyver den lille buttede Knægt »Aarels Genius« eller »Amor, der bringer det nye Aar«, rask afsted med Skøjter paa Fødderne, en Krans af Foraarets Blomster over Armen og Sommerens Aks og den tunge Vindrueklase, som betegner Efteraaret, i Hænderne. I livfulde Rids er Maanedernes Symboler angivne; Tyren skraber vredt i Jorden, med truende

Mine skrider den barske Løve frem, Kentauren afskyder sin Pil i fuldt Firspring, Vandmanden hælder knælende Vandet af sin Krukke o. s. v. Ideen fik han, efter Baronesse Stampes Udsagn, ved fra sine Vinduer at se Børnene løbe paa Skøjter, men der er jo rigtignok adskilligt mere udtrykt i dette Arbejde.*)

Snart efter skabtes et nyt Værk, der ganske vist kun er en Skitse, men dog et meget betydeligt Kunstværk. Det var et *Udkast til et Monument over Kong Frederik d. 6te*. Den populære Landsfader var død i Begyndelsen af December, og det var gaaet Thorvaldsen til Hjærte. Skønt Kongen ikke

AARETS GENIUS. NYTAAR 1840. GIBSAFSTØBNING.

brød sig om Kunst og havde Ord for »ikke at ynde fremtrædende Personligheder«, holdt han og Thorvaldsen dog af hinanden, idet de erkendte hinandens retlinjede og ufordærvede Karakter. Den 12te Jan. rejste Thorv. i Anledning af Bisættelseshøjtidelighederne med Familien Stampe til København, og her modelerede han det nævnte Udkast.

Den populære Konge sidder i sin Tronstol i fuld Kroningsdragt. Med en talende Haandbevægelse forsikrer han sit tro Folk om sin Kærlighed (se Afb. S. 9). Der hviler et tiltalende Præg af Tro-

værdighed og fordringsløs Jævnhed over den ikke idealiserede Skikkelse. Kompositionen blev aldrig udført i stort Format. Thorvaldsen og den nye Konge, Christian d. 8de, kunde ikke enes om Pladsen, hvor Monumentet skulde staa, og Thorv. fik det Indtryk, at Kongen ikke syntes videre godt om Udkastet.

*) Thiele lader »Aarets Genius« blive til ved Nytaarstid 1841. Det kan her bemærkes, at Gertners Tegninger i Thorv.'s Arkiv af Reliefferne »Kristus velsigner Børnene«, »Perseus og Andromeda«, samt »Kristus i Emaus« er signerede henholdsvis: Nysøe d. 19de November 1839, Nysøe November 1839 og Nysøe d. 29de December 1839; samme Kunstners Tegning sammesteds af »Aarets Genius« er signeret: Kjøbenhavn Januar 1840. Skønt selve Reliefferne ikke er daterede, kunde Thiele altsaa med lidt Paapasselighed meget vel have undgaaet at henføre dem til 1840 og 1841.

Efter d. 31te Januar at være vendt tilbage til Nysø med Stampes, tog Thorv. atter Del i Vinterfornøjelserne, som f. Eks. Kanefarter over den islagte Bugt, hvilke morede ham meget.

I de følgende Maaneder tilbragte han den meste Tid i København. Som alt tidligere nævnt blev de 2 Friser »Gangen til Golgatha« og »Jesu Indtog i Jerusalem« udførte i stort Format af yngre Kunstnere, og disse Arbejder krævede meget Tilsyn. Naar Thiele vil fortælle, at den førstnævnte Komposition forstørredes i Freunds Studio og under dennes Tilsyn, er dette sandsynligvis en af hans sædvanlige Forvekslinger. Fru Stampe skriver, at Borup og Kolberg udførte »den store Frise«, og at »Indtoget i Jerusalem« sættes i Gang hos Freund, samt at hun efter dennes Død ofte kørte hen med Thorvaldsen (F.'s Studio laa ved Frederiksholms Kanal) og maatte vente længe, medens han »corrigerede«. At Thorv. selv har taget sig særligt af Hovedværket og overladt den ifølge sin Anbringelse mindst betydningsfulde Frise til Freund, lyder særdeles rimelig. Hvad Thiele skriver om Kompositionernes Ændring inden Forstørrelsen, er fri Fantasi. De er uforandrede, naar Pilatus' Figur fraregnes. Den mægtige »Kørsvandring«, som krummer sig langs Indersiden af Frue Kirkes Apsis, er ikke mindre end 3 Alen høj og 36 Alen lang. Desværre har i de senere Aar Lunetten foroven, som gav Ovenlys til baade Frisen og Kristusfiguren, været blændet med en Træskodde, saa at de ikke er komne til deres Ret. Det er paa den Maade, man røgter Kunstens Størværker her til Lands! Ikke blot maler man Kirkens Indre op med muntre Restauranterfarver, men stiller endog dens betydeligste Kunstværker i Skygge!

Den 8de Marts, Thorv.s »romerske Fødselsdag«, tilbragte han saaledes i København. Det var Dagen for hans Ankomst til Rom i 1797. Naar man i sin Tid i Rom havde fejret denne Dag som hans Fødselsdag, var det, fordi han selv den Gang ikke vidste, hvad Dag han var født, og derfor spøgefuldt opgav Dagen for sin Ankomst til det Sted, hvor han ligesom fødtes som Kunstner, som sin rigtige Fødselsdag.

Paa den nævnte Dag i 1840 fik han »et helt Ameublement« forærende af 30 danske Damer.*) Betrækkene, som de selv havde broderet, var i pompejansk Stil og faldt ganske i Thorv.'s Smag, som Baronessen i Forvejen havde »udspioneret«.

Idéen til denne Gave var opkommen saaledes:

Kunstakademiet havde maattet leje Møbler til Thorv.'s Lejlighed paa Charlottenborg, da han ingen saadanne havde medbragt fra Rom, og Thiele havde fortalt ham, at der maatte betales en ret betydelig Leje deraf om Maaneden. Thorv. havde derfor »længe talt om, at det generede ham at bruge« disse Ting; det synes ikke at være faldet ham ind, at han selv

*) Det findes nu i Musæet.

kunde købe eller leje Møbler til sit eget Brug. Baronessen overhuggede Knuden ved at tage Initiativet til den ovenomtalte Fødselsdagsgave og desuden at lade en Mængde andet nyttigt komme fra Nysø, Seng og Sengklæder, Spejle, Skabe, Borde, Porcelæn, Haandklæder o. s. v., »saa at det Lejede ganske forsvandt, og han selv blev let om Hjærtet«.

Paa Baronessens Fødselsdag den 20de April kom Thorv. til Nysø med en Mængde Gaver til sin kære Veninde: forskellige Kunstsager, en Ring, samt en stor Marcipantærte, der i Relief forestillede hans egen Buste, bekranset af Engle (!), og var bleven sendt ham af en Lübecker. Som særlig

Fødselsdagsgave gjorde han Relieffet »Jupiter og Diana«, der er signeret: Nysøe d. 20de April 1840. *) Et Exemplar deraf er anbragt over Havepavillonens Indgang. Arbejdets nærmere Betydning er: »Diana beder Jupiter, om hun maa forblive Mø og hellige sig Jagtlivet«. (Se hosst. Afb. f. n. t. h.)

Gudernes Fader, der nærmest er tænkt i Smag med Phidias' Zeus i Olympia, sidder paa sin Trone med en lang Scepterstang i Haanden. Tronstolen hviler paa en cirkelrund Platform, om hvis Rand Dyrekresens Billeder slynger sig. Han ser meget medgørlig ud. Ved hans Side staar Ørnen, som har faaet Lov til at holde Tordenkilen, medens han taler med sin Datter. Hun kommer rask imod ham, lægger sin ene Haand paa hans Knæ og tager ham om Hagen med den anden. Hun er meget ung og uudviklet, tydelig nok endnu ikke hærdet af Jagtlivets Strabadser og alt andet end giftfærdig.

Hvad Dianas Ønske om at forblive Mø og hellige sig Jagten i Grunden

*) Paa Kobberstikket hos Thiele fejlagtigt dateret: d. 26de, skønt Tegningen, hvorefter Stikket er gjort, viser det rigtige Datum.

har haft med Baronessens Fødselsdag at gøre, oplyser Memoirerne desværre intet om, og har Forf. heller ikke formaaet at udgranske.

Paa Havepavillonens Bagside er anbragt et Exemplar af et noget mindre Relief, »*Amor og Hygiea*«, der har en lignende oventil afrundet Form som det sidst omtalte. Det blev til paa følgende Maade:

Kong Christian d. 8des og Dronning Caroline Amalies Sølvbryllupsfest var i Anmarsch, og det gjaldt for Baronessen, der gennem Bekendtskabet med Thorvaldsen var kommen i Forbindelse med Hoffet, om at vise sin Hengivenhed for Majestæterne. Sammen med en Veninde udførte hun et Broderi, som forestillede det danske Vaaben, til en Kakkellovnsskærm, der foroven afsluttedes med et Relief, som Thorv. komponerede: »*Hygiea bekranses af Amor*«, signeret »Nysø, d. 24. April 1840«. Dette kunde unægtelig synes snarere at passe til en Læges eller en Apothekers Sølvbryllup end til en Konges. Paa et Klippestykke sidder Sundhedens Gudinde med sine sædvanlige Attributer: Slangen og Skaalen, der symboliserer Giften og Lægedommen, i Hænderne. Slangen drikker af Skaalen, Amor kommer dansende med en Krans, som han sætter paa Gudindens Hoved. (Se Afb. S. 42.)

Meningen var den rigtig venlige, at Billedhuggeren ønskede Majestæterne det bedste, han vidste, nemlig Sundhed og Kærlighed. Som Kommentar medfulgte et svulstigt Digt af Oehlenschläger, fuldt af Hofsmigerens Honning.*)

D. 22de Maj 1840.

Kong Christians og Dronning Amalias Fest
Højt monne de Danske prise;
Hver Undersaat vilde gjerne som bedst
Sin Troskab og Kjærlighed vise.

To Dannequinder fra Sjællands Lund
Adløde Hjerternes Flamme;
De virked begge til Højtidens Stund
Det danske Vaaben i Ramme.

Den Gave vist havde Hjertets Værd;
Men for dens Værd at forhøje,
Saa droge de Thorvald i denne Færd;
Han seer med Geniets Øje.

Og han fremstillet den Kjærlighed har
Som fylder det danske Hjerte,
Og som besjæler det høje Par
Med en uslukkelig Kjerte.

*) Her gengivet efter Exemplaret i Thorvaldsens Arkiv.

Og han fremstilled den Sundheds Kraft,
 Som Kjærligheds Blomster omslynge,
 Som med sin herlige, friske Saft
 Vil Høst Dem og Vinter forynge.

Og for at tolke den Gave med Ord
 Maa Skjalden en Sang medsende,
 Vist mindst er hans Fortjeneste stor
 I Lighed med disse Trende; —

SATYR OG BACCHANTINDE. 1840. GIBSAFSTØBNING.

Men i en sønlig Hengivenhed — O
 Deri vil ingen han vige;
 I Kjærlighed til de høje To
 Deri er vi alle lige.

Adam Oehlenschläger.

Mere ligefrem og lettere fattelig er den nydelige Komposition til Sølvbryllupsmedaljens Bagside, det lille cirkelrunde, ægte thorvaldsenske Basrelief: »*Amor omvikler Hymens Fakler med et Rosenbaand*«. Det er to højst indtagende Smaafyre. Meningen er vel den, at det er Kærligheden, som giver Lykke til Ægteskabet.

Dette lille Arbejde maa vistnok være blevet til i København.

I dette Foraar kom nogle spanske Dansere (og Danserinder?) til København og vakte Thorv.s Begejstring. Medens mange andre endog forargedes over den, som man syntes, lovligt stærke Glød og Lidenskab, der kom til Udtryk i deres Dans, var *han* kun begejstret, og hans Indtryk satte Frugt i et Par Relieffer, hvoraf det ene blev til paa Nysø om Foraaret, det andet sandsynligvis sammesteds om Efteraaret.

Noget Middel til en nøjagtig Datering af disse to Arbejder har jeg

SATYR OG BACCHANTINDE. 1840. GIBSAFSTØBNING.

ikke fundet. De betegnes begge som »*Satyr, der danser med en Bacchantinde.*«

a. Med vippende Stumphale og Dyreskindet daskende om Ryggen springer den smidige Faun i lystig Dans og slaar de klirrende Cymbler sammen over sit pinjekransede Hoved. Til ham hælder sig Mænaden med Vedbend om Haaret og Thyrsosstav i Haanden. Hendes Ansigt udtrykker en Lidenskab, der, næret af Vinen og opflammet af Dansen, nærmer sig til Smerte. (Afb. S. 44.)

b. De dansende, hvoraf den kvindelige har et temmelig Ida Brun'sk og kun lidet bacchantisk Hoved, lægger deres venstre Hænder om hinandens

Liv, medens de følger de højre sammen over hendes Hoved. Faunen kaster med et vildt Blik sit hornede og langørede Hoved tilbage. (Afb. S. 45.)

De to nævnte Relieffer udmærker sig ved en i Thorv.s Kunst usædvanlig Fyrighed i Ansigtstudtryk og Bevægelser; man ser tydelig, at der endnu gemtes ubrugte Evner paa Bunden af hans rige Begavelse.

Endnu et Relief af megen Skønhed blev i dette Foraar til paa Nysø.

Basrelieffet »*Hymen og Amor svævende ved hinandens Side*« skal efter Thieles Sigende være blevet til paa følgende Maade.

HYMEN OG AMOR. 1840. GIBSAFSTØBNING.

Som Efterslæt efter de anstrengende Spekulationer over, hvorledes han bedst skulde »give en billedlig Fremstilling af et Sølvbryllup«, havde Thorv. gjort en ny Tegning af Amor og Hymen og foræret den til sin Ven H. C. Andersen, der nu atter var kommen til Nysø. Dagen efter bad han, efter hvad Thiele skriver, Andersen om at laane ham den og gjorde derefter det smukke Basrelief, som han siden lod hugge i Marmor til sit Musesæum.*)

*) Kompositionen anvendtes ogsaa til en Medalje, som blev slaaet i Anledning af Kronprinsens, den senere Frederik den Syvendes, Bryllup.

Naar Amor har afskudt sin Pil, tænder Hymen Brylluppets Fakler — er Indholdet af det formskønne Værk. Ved at gøre de 2 Figurer meget forskellige i Størrelse har den erfarne Kompositør opnaaet at kunne holde deres forskellige Beskæftigelser klart frem hver for sig. Flugten er udmærket, og Hymens udspilede Vinger af stor dekorativ Virkning. (Afb. S. 46.)

Man forstaar nu let Allusionerne i efterfølgende Sang, som Andersen digtede til en munter Middag paa Nysø i denne Forsommer. Originalen i Thorvaldsens Arkiv lyder saaledes:

AMOR OG PSYCHE. 1840. GIBSAFSTØBNING.

Onsdag d. 21. Juny 1840.

Mel.: Druen voxer paa vor Klode.

NB. Mellem hvert Vers synges Efterspillet, og der trommes med Hænderne paa Bordet.

Thorvaldsen fik mange Viser
Og nu faar han een igen; —
Naar man drikker godt og spiser,
Tænker jeg, saa glider den.

: Men hvis det Du ikke troer,
Gjør den bedre selv, min Broer! :|

Han lod Byen staa derinde,
Og da han til Nysøe kom,
Skovens Faun og Bacchantinde
Fik sig her strax en Svingom.
:: Han det saae og nu i Leer
Evig deres Dans man seer. ::

Ej med døde Ord han malte,
Da om Byens Nyt man bad,
Om Sølvbrylluppet han talte
Og han er en lille Rad,
:: Han i Leer gav op og ned
Hymen med den smaa, Du veed. ::

Fra Europa skal vi bringe
Tak for hvad han gav os nys,
Derfor lad Champagnen springe,
Munden give Glasset Kys.
:: Ham vi gjerne ogsaa lidt
Kyssed, men *det* er for frit. ::

Ude alle Træer nikke,
Stormen støder i Trompet.
Altid naar hans Skaal vi drikke
Er det i Champagne skeet.
:: Slige mange Bække smaae
Skabe en Champagne Aae. ::

H. C. Andersen.

V.

Første Gang Thorv. besøgte Chr. d. 8de efter dennes Tronbestigelse, havde Kongen bestilt en *Broncestatue af Christian den 4de* til Roskilde Domkirke hos ham. »Jeg har længe ønsket at hædre den Helt«, havde Kongen sagt. Det trak imidlertid stærkt ud med Paabegyndelsen af dette Værk, og Thorv. var ofte forgæves bleven anmodet om at tage fat derpaa. Da nu Kongen i Sølvbryllupsdagene fik Baronesse Stampe i Tale, bad han hende om endelig at faa Thorvaldsen sat i Gang med denne Statue, hvis Udførelse laa ham selv meget paa Sinde. Dagen efter fik hun da ogsaa Thorv., der tilligemed Stampes var taget til København i Anledning af Sølvbryllupsfestlighederne, til at gøre en Tegning, som forestillede den berømmelige Konge og Nationalhelt med Sværdet i Haanden og holdende

sit Lommetørklæde for det ene Øje — altsaa Situationen om Bord paa »Trefoldigheden« i Søslaget paa Kolbergerheide.*)

Skønt Kongens Ord om at »hædre den Helt« her var taget bogstaveligt, vandt Idéen dog ikke hans Bifald. Efter lang Parlamenteren blev man enig om, at Statuen skulde vise Chr. d. 4de med begge Øjne i Behold, og Thorvaldsen gjorde en ny Tegning overensstemmende hermed. For yderligere at faa Gang i Tingene begyndte den utaalmodige Dame selv at modelere en Lerskitse til den paatænkte Statue. Resultatet blev, at Mesteren »loe ret hjerteligt«, men tillige ikke kunde modstaa sin gamle Svaghed for at rette paa andres Arbejder (den Svaghed, som havde indbragt ham den ældre Teneranis Fjendskab). Enden blev, at han ikke kunde holde op, men gjorde hele Skitsen færdig med egen Haand. Dette gik for sig i København og ikke, som det angives hos flere Forfattere, paa Nysø.

Denne Skitse, der kun eksisterer i et enkelt Exemplar, tilhører Nysø.**)

Thorvaldsen tog nu af sig selv fat paa en Model i noget over naturlig Størrelse, som han udførte i Sommerens Løb. Baronessen var ofte i København i denne Tid og benyttede da Lejligheden til at læse for ham under Arbejdet og holde hans Humør oppe. Hun skriver ogsaa, at hun af og til fik Lov til at hjælpe til med Arbejdet »og har arbejdet ikke saa daarligt paa Chr. d. 4des Hat og Støvler«. De sidst nævnte er ogsaa det uheldigste paa Statuen.

Det ovenomtalte tegnede Udkast giver lige saa lidt som det endelige Værk nogen som helst Antydning af, at denne Konge, foruden at være en tapper Krigsmand og sine betrængte tyske Trosfællers ridderlige Hjælper, ogsaa var en fremragende Anfører ved en Række Æde- og Drikkegilder, hvis Drabelighed vilde have bragt Dansken i Vanry for Fraadseri, hvis man ikke i hine Tider havde ædt og drukket lige saa kraftigt andetsteds. Skikkelsen er altfor slank i Modsætning til det ældre Hoved; den Smule »Mave«, som Kunstneren har undt »Fjerde Christian«, har intet med gastronomisk Umaadelighed at gøre. Paa Tegningen er Figuren snarest mager.

CHR. D. 4. STATUETTE. GIBSMODEL.
64 CM HØJ. UNICUM.

*) Et Blyantsudkast af denne Art findes paa Nysø.

**) Musæet siges at have ejet et Exemplar, som faldt ned og knustes.

Den modelerede Skitse viser noget robustere Lemmer. Det er ret uforstaaeligt, at man for den først paatænkte dramatiske Situation har kunnet foretrække en Opstilling i den kedeligste Monumentstil. Kongen staar med kavalmæssig Holdning og Hatten i Haanden, let støttet til sit lange Sværd. Det er vanskeligt at tænke sig noget, som mindre karakteriserer denne Konge end netop det at staa med Hatten i Haanden, men det er maaske Hensynet til, at Statuen skulde staa i en Kirke, der har været afgørende.

I Kostumeringen gør Thorv.s klassicistiske Smag sig gældende. Ganske ugenert har han udvisket Dragten barokke Træk. De vide Støvleskafter er skrumpede stærkt ind, Hatteskyggen gjort smallere og Sværdhæftets Form simplificeret. De meget vide Knæbenklæder, »Pludderbukserne«, som hører til Dragten, har ikke behaget den egenraadige Kunstner, og han har derfor uden videre ladet dem forsvinde, med Fare for at frembringe det Indtryk, at Kongen har glemt at tage sine Bukser paa. For dog ikke at lade Hs. Majestæt staa med bare Ben i Støvlerne, har Thorv. iført ham nogle tætsluttende »Unævnelige«, der sagtens skal være mere klassiske, men ikke har noget med den historiske Sandhed at gøre.

HOVEDET AF CHR. D. FJERDES STATUE.
RØDLIGT BRÆNDTLER. 1840.

Desto mærkeligere er det, at Hovedet ikke er idealiseret, men fremtræder med hele det barokke Tilsnit og al den kraftige Originalitet, som de samtidige Portrætter rummer.

Det her afbildede originale Lerhoved, der tilhører Nysø, er et meget værdifuldt Stykke Plastik.

Til Kroningshøjtidelighederne i Slutningen af Juni Maaned kom Thorvaldsen ikke med, skøndt Chr. d. 8., som i Modsætning til sin Forgænger gerne vilde gælde for en stor Beskytter af Kunsten, meget ønskede, at den berømte Billedhugger ved sin Nærværelse skulde bidrage til Festens Glans. Han undskyldte sig med en Benskade og vilde ikke trække i de hvide Ridderes »Maskeradedragt«, som han kaldte den, med hvide Silkestrømper og Sko; det var ikke noget for »gamle Ben, der vare som Kaalstokke«. Det hjalp ikke, at man gav ham Lov til at klæde sig, som han vilde; han kom ikke.

Alligevel tog han til København sammen med Stampes, men gik blot ikke med til nogen af Festerne. Dog havde han et interessant Udbytte af

Rejsen. Henrik Steffens, den berømmelige norskfødte Filosof, Naturforsker og Digter, som i en Del Aar havde virket i Tyskland, var kommen til København for at overvære Kroningen. Her sluttede han sig til sin Ungdomsven Thorvaldsen og dennes Venner og kom et Par Uger senere paa et kort Besøg til Nysø tilligemed sin Kone og Datter. Steffens havde ved sine Forelæsninger i 1802 begejstret Oehlenschläger, Grundtvig, Mynster og Brødrene Ørsted. Den første havde han inspireret til Digtet »Guldhornene«. Det var derfor intet Under, at man ogsaa indbød Vennerne Grundtvig og Oehlenschläger paa samme Tid.

De tre store Mænd, der hver for sig havde bidraget saa meget til at vække et nordiskt Aandsliv, synes dog ikke ret at have kunnet forliges. Grundtvig saarede ved sine antityske Udtalelser baade Steffens, der var Professor ved Berlineruniversitetet, og Oehlenschläger, der har digtet baade paa dansk og tysk. Steffens kalder Grundtvig i et af sine Breve til Baronesse Stampe »den gode Tyskerhader«. Oehlenschläger klager i sine Erindringer over, at Henrik Steffens vilde hovmesterere ham selv, den fordums Elev, uden at betænke, hvad denne Elev var bleven til i Mellemtiden. Desuden drillede Vennerne Oehlenschläger med hans for en Heltebesynger kun lidet passende Harehjerte; han var bange for Skud og turde ikke gaa over Broen i Nysø Have. I disse Dage gjorde Thorv. *Henrik Steffens' Portrætmedaillon*. Aandsoverlegenhed, Humor og Originalitet præger de kraftige Træk.

De Breve, Steffens senere skrev til Baronesse Stampe, viser, hvor begejstret han var over Samværet med Thorvaldsen. »Ørene lukkes, og vi erfarer nu først, at Øjet, Synet er den højeste Sands. Man begriber ikke, hvorledes en Tid som vores tør være Vidne til en Kunst, som staar højere end den, med al sin indbildte Visdom. Og han selv — er han ikke sin skønne Statue?

Jeg glemmer ham ikke, min Kone sætter ham over alle Mænd, hun lærte at kiende — jeg veed det og tør ikke være jaloux — gaaer det mig dog ikke bedre, min Datter maa takke Gud, at han er en Olding.«

Efter denne interessante Tid, og efter at Familien Stampe og Thorv. havde været nogle Dage i Roskilde, hvor Stænderforsamlingen, Forløberen for vor nuværende Rigsdag, holdtes i Palæet ved Domkirken, og hvor det gik løs med muntre Fester, kom der en pinlig Tid for den gamle Billedhugger.

Allerede om Efteraaret havde han været bestemt paa at rejse tilbage til Rom; men ved at bringe Liv i Musæumssagen fik man ham til at blive.

Nu blev der gjort den af ham selv valgte Bygmester, den ældre Bindesbøll, saa store Vanskeligheder og i det hele intrigeret saaledes i Musæumssagen, at Thorvaldsen blev helt fortvivlet derover. Vel kom der snart

efter atter Gang i Tingene, da man blev bange for, at Thorv. skulde undrage København sine Skatte, men nu havde han paany sat sig i Hovedet, at han absolut maatte til Rom igen. Der var flere Marmorarbejder, som forestod dernede, og desuden vilde han dér gøre et Par nye Apostelstatuer til Frue Kirke i Steden for to, som han ikke var tilfreds med.

Han forberedte nu alt til Rejsen; han vilde følges med sin Elev Matthiæ og en Doktor Hartmann. Men efterhaanden som Tiden for Afrejsen nærmede sig, blev han mere og mere gnaven og urimelig og bildte sig tilsidst ind, at han rejste, fordi man vilde af med ham. Han forsikrede sin Veninde, at han »var tilmode ved denne Rejse, som om han skulde gaa i sin Grav.«

Baron Stampe sendte ham d. 22de August et venligt Brev, hvori han bad ham vente med Rejsen til om Foraaret; saa vilde Familien Stampe gøre ham Følgeskab til Rom. Baronessen mærkede, at han gerne vilde blive, men blot skammede sig, fordi han »havde taget Afsked med hele Verden og endogsaa været hos Enkedronningen«. Den kloge og aldrig raadville Dame fandt da paa i al Hemmelighed at skrive til Kongen og bede denne udtale et Ønske om, at han blev.

Kongen sendte nu fra Pløn, hvor han den Gang opholdt sig, et Brev til Thorv., hvori det hedder, at Hs. Maj. ikke uden Bekymring kunde se hans dyrebare Liv og Helbred udsat for en besværlig Rejse paa den sene Aarstid, og endvidere, at Kongen og Dronningen vilde komme til Nysø d. 2den Oktober for at se hans Arbejder.

Thorv. blev saa glad for dette smigrende Brev, at han egenhændigt skrev det af og sendte Kopien (der endnu eksisterer) til sin udmærkede Veninde tilligemed et Brev, hvori han meddelte, at han havde opsat Rejsen.

Et andet Brevfragment fra denne Tid kan maaske interessere som Prøve paa den store Mands kuriøse Orthografi.

»Kjøbenhavn den 15 Sep. 1840

»Carissima Amica!*)

»Hartmann og Mathie er Rejst med Dampbaaden i gaar til Lybeck, og »jeg fulde Dem til Tolboden. det regnede meget stærkt og Regnbuen var »paa Himmelend, som den Dag jeg ankom til Kjøbenhavn. I gaaraftenes »var jeg paa Teaterret og hvem saae jeg der vor Genneral den tykke fra ».....

Nu var alt godt igen. Thorv. kom til Nysø, og det onde Humør var som blæst bort. Han arbejdede atter ivrigt, gjorde *en Skitse til Apostlen Andreas' Statue* og begyndte paa det Relief, som kaldes »*Thorvaldsen paa Nysø*«. Det var hans første Genrestykke. (Afb. S. 11 mellemste Række.)

*) Kæreste Veninde!

JEANINA.

Thorvaldsen har været i Færd med at modelere sin Andreasskitse og hviler sig et Øjeblik, støttet til Kavalletten og med Modelérpinden i Haanden, medens han samtaler med Baronesse Stampe, som lige har læst højt for ham. Til Moderen klynger sig den 7aarige Jeanina og vender sit smilende Skalkesansigt om mod ham. Støttet

STAMPE.

til Stoleryggen hører Elisa (16 Aar) opmærksomt efter. Til venstre for Thorv. er den temmelig forkælet udseende Christian (9 Aar) i Færd med at danne en Skaal af Thorvaldsens Ler. Dette Motiv er ikke ret tydeliggjort; det er snarere, som om han holder Skaalen frem for at bede om noget. (Jeg husker ogsaa fra min Barndom, at de besøgende plejede at lægge Pengestykker i hans Skaal.)

Imidlertid havde man travlt med Forberedelserne til Kongeparrets Modtagelse, og den tjenstvillige Kunstner hjalp til med at forskønne og arrangere. En Vej i Haven blev efter hans Raad lagt lige, som før havde været krum. Bordet blev gjort saa stort som muligt i Hestekoform, saa at alle kunde sidde ved samme Bord, medens der ved Kongebesøgene paa andre af Egnens Herregaarde havde været dækket til de stedlige Honoratiores som Præst, Byfoged, Læge o. s. v. i et andet Værelse. Enderne af Bordet lod han runde af, »fordi«, som han sagde, »de skarpe Hjørner ikke alene stødte Øjet, men ogsaa dem, som kom forbi«.

Endelig oprandt Dagen. Majestæterne var usædvanligt veltalende, fortæller Baronessen, hvilket mærkedes saa meget des mere, som der ingen

Taffelmusik var. »Og da nu Majestæterne vare muntre, fulgte det af sig selv, at hele det øvrige Selskab var oprømt«. Kongen holdt »nydelige Taler« og »var mageløs venlig og overbærende«, heder det i Optegnelserne. Under Maaltidet underholdt han sin Borddame, Baronessen, bl. a. med den Formening, »at Goethe havde

ELISA.

HENRIK.

FRU STAMPE.

laant sine Idéer til sine lyriske Digte af Bettina,« hvad hun dog ikke vilde give ham Ret i. Til Festen var skrevet ikke mindre end 6 Sange. To var sendte af Grundtvig og Hauch, men kom for sent til at blive indøvede. H. C. Andersen havde sat sin muntre Pegasus i Stald og besteget den højtidelige; han gav de loyale Følelser Luft i et højstemt Kvad, hvori han betegnede Kongen som »Konstens Ven med Hjerte og med Snille«, hvis Navn Sekler vilde nævne!!! Ogsaa Værten havde skrevet en Sang. Om Aftenen var Haven illumineret og »Værkstedet« stærkt oplyst med en stor Loftslampe, der fortrinligt lod Thorvaldsens Standbillede komme til sin Ret.

Efter en paafølgende Festlighed paa Herregaarden Bregentved med »en superb Diner« og »et brilliant Fyrværkeri« arbejder vor Kunstner igen i Ro paa Nysø. D. 5te Oktober blev han færdig med det paabegyndte Genrestykke og gjorde saa en Pendant, som fuldendtes allerede d. 10de.

»En Badescene ved Stranden« er ligesom Kompositionen »Thorvaldsen paa Nysø« greben ud af det virkelige Liv. Paa frisk og livfuld Maade har Kunstneren her karakteriseret de tre Personer ved deres forskellige Passioner. (Afb. S. 11 mellemste Række t. h.) Lensbaronens Smag for Badning var meget udpræget lige til det sidste. Den ældste Søns Kærlighed til Jagten fulgte ham gennem hele Livet, og den næstældste var en udmærket Rytter. Nogle toppede Bølger forneden til venstre angiver, at Scenen foregaar ved Strandkanten. Man ser Faderen tørre sig efter Badet; den 19aarige Henrik kommer fra Jagten tilligemed sin Hund og rækker et Par skudte Fugle op imod Broderen Holger (18 Aar), som er ifærd med nøgen at ride sin Hest ud i Stranden, et Syn, der tit havde glædet Thorvaldsen.

Med smaa Midler er der her givet et smukt Billede af det friske Land-

HOLGER.

livs Glæder. Udmærket er den skønne, ungdommelige Rytters Drejning om mod Broderen. Hunden er brilliant anbragt, og ved at gøre Faderens Skikkelse temmelig stor i Forhold til Sønnernes (den ældste var i Virkeligheden høj af Vækst) har den i Reliefkunsten saa erfarne Mester opnaaet en udmærket Rumudfyldning. Det kan dog ikke siges, at de grove Lemmer, hvormed Thorv. har udstyret sin i Virkeligheden slanke Vært, just harmonerer synderlig godt med de finere Ansigtstræk. At han skulde have været nødt til at gøre Figuren ud af Hovedet, er ikke rimeligt. Stampe holdt meget af at »gøre Attituder«,

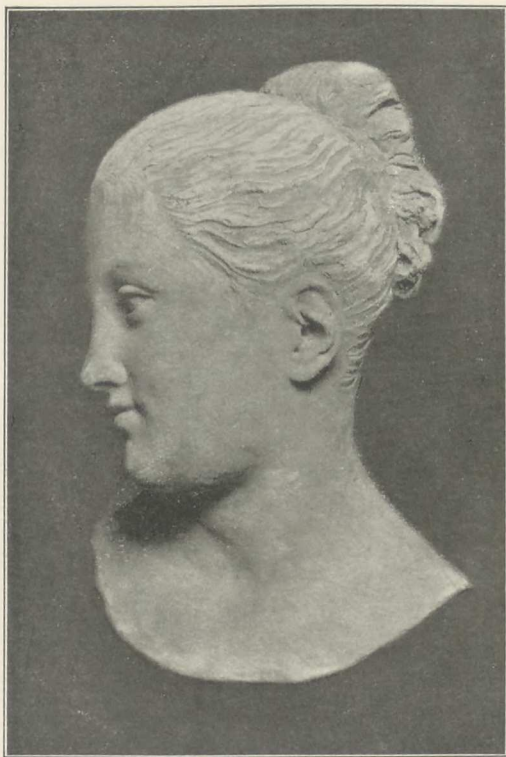

BLYANTSUDKAST. 1840.

skriver Baronessen, og Thorv. fik ham flere Gange til at staa Model til sine Basrelieffer, »da han fandt ham saa godt skabt«.

VI.

Efter Fuldførelsen af disse 2 Arbejder, der har en særlig Interesse som de eneste blandt hans Værker, der fremstiller Scener af Samtidens daglige

HOVED AF STATUEN
»PSYCHE, SOM PRØVER ODDEN AF AMORS PIL«.
RØDGULLIGT BRÆNDTLER. 1840.

Liv, begyndte Thorvaldsen, efter hvad Fru Stampe skriver, paa det betydelig større Relief »*Rebekka giver den tørslige Elieser at drikke*«, men afbrød snart Arbejdet dermed og rejste til Hovedstaden; dog, da Thiele skrev til Baronessen, at han saá daarlig ud og længtes efter Nysø, hentede hun ham ud paa Landet igen.

Til Værker, der er blevne færdige i Oktober 1840, henregnes i den gamle Fortegnelse ogsaa det ene af Reliefferne »*Satyr, som danser med en Bacchantinde*« og Relieffet »*Psyche svævende med Amor, som kysser hende*«, en Pendant til »*Hymen og Amor svævende ved hinandens Side*«, men et betydelig ringere Værk end dette (Afb. S. 47). Thiele henfører det første (Sat. og Bacch.) til Foraaret 1841 og gør dets Tilblivelsessted til København. Baronessen nævner dem ikke. Blandt Thorv.s Tegninger paa Nysø findes der et Stykke brunt

Karduspapir med løse Udkast ikke blot til disse to Arbejder, men ogsaa til Andreasskitsen og Thorv. ved Modelérbordet (»Thorvaldsen paa Nysø«); Bladet bærer Paaskriften: September eller Begyndelsen af October 1840 (se Afb. S. 55).

Ridset af det dansende Par længst til venstre svarer med omvendte Sider til Afb. S. 45 og er interessant derved, at man i de agerendes strunke Holdning tydelig mærker den spanske Dansestil, som jo havde inspireret Thorv. i Foraarstiden. Der er nu al Sandsynlighed for, at de to omtalte Relieffer netop, som Fortegnelsen angiver, er blevne til i dette Efteraar. Den vilkaarlige og noget forvirrende Forskel i Størrelsen af Psyche og Amor, som kysser hende, skyldes sagtens det Hensyn, at Figu-

terne skulde danne Pendants til dem i Fremstillingen af Hymen og Amor, som svæver sammen.

Den 6te November tog han atter fat paa »Rebekka og Elieser« og paa et nyt Arbejde, den lille Statue »*Psyche, som prøver Odden af Amors Pil*«, der egentlig er en Slags Portræstudie af den lille Jeanina. Det skulde være en Pendant til en lille Amor, som Baronesse Stampe havde (sandsynligvis en Afstøbning af Thorv.s lille Amor, som støtter sig til Buen og sér opad. Kompositionerne virker som Pendants. Der findes dog nu ingen Amorstatue paa Nysø). »Psyche« synes et Hastværksarbejde, naar undtages det elskværdigt opfattede Hoved, men den lille Jeanina skal heller ikke have været meget tilbøjelig til at ofre sig for Kunsten; hun græd, fortælles der, da hun blev klædt af og stillet i Positur. Den underligt proportionerede Figur med den maskuline Skulderbredde og de altfor smaa Ben gør et lidet troværdigt Indtryk. (Afb. S. 9 t. v. for Thorv.s Standbillede.)

Endvidere gjorde Thorv. en *Buste af Admiral Hans Holsten*, Stampes Slægtning, der var i Besøg paa Nysø.

»Psyche« fuldendtes, som Signaturen paa Fodstykket viser, allerede den 12te November 1840*), og Busten bærer Indskriften: D. 17de November 1840.

Den 19de November fejredes den afholdte Gamles 70 Aars Fødselsdag med stor Glans.

Om Morgenens bringer man ham hans Gaver paa Sengen, derefter arbejder han til Kl. 11. Nu arriverer Børnene med deres obligate Digt til Fødselsdagsbarnet, ledsagede af hele det øvrige Selskab, der akkompagnerer Sangen med et blandet Orkester, bestaaende af »Violin, Fløjte, Triangel, Kasserolle, Tromme, Redekam o. s. v.«.

Digtet, der findes i Original i Thorv.s Arkiv, og som sikkert har kostet Børnene store Anstrengelser, bærer Overskriften: Katzenmjav, og det hedder deri: »Hør dog vor Tromme, Du bestemt maa komme«; et andet Sted:

Paa Bordet ligger Kringlen heed
Og tætved staaer Din Kaffe,
En Sukkerskaael med stor Beskeed
Og Vand i en Karaffe.

Det overraskede Fødselsdagsbarn tog nu Baronessen under Armen og »dansede ned ad Trappen til Chokoladen, fulgt af hele Musikantertroupen«.

Ved Middagsbordet hyldes han ved Afsyngelsen af et pompøst Festdigt**):

*) Thiele henfører Arbejdet til 1839.

**) Gengivet efter Thorvaldsens Exemplar i Musæet.

Nysøe
d. 19de November 1840.
Mel.: T'en souviens tu.

Naar Codans Bølge med snehvide Bryster
Sig ruller larmende mod Sjølund's Øe —
Og naar Skovdækket trindt paa Danmarks Kyster
Hendøer for Stormen fra den vilde Søe, —
Naar Fuglen tier i de lyse Lunde,
Kun Maagen skriger ved den kolde Strand:
Da synges der en Sang fra tusind Munde
Om Danmarks Riges store Kunstner, Mand.

Som Egen fast han staaer i Oldings Alder,
En stærk, en kraftig, virksom Skaber-Aand;
Mens ved hans Side mangen Ven henfalder,
Er klart hans Blik og stærk hans Kunstner-Haand.
Usvækket som i fejrest Manddom stander
Han i sit elskte Danmark mellem os, —
Mens Aaret sejler bort og atter lander,
Han lever evig ung, — sin Tid til Trods.

Mens Aaret da henruller under Solen
Og Sjele sejle henad Tidens Aae, —
Mens Livet visner under Verdens-Polen,
Vil evig ung Skyts-Englen hos os staae. —
— Du tryller Lysglimt fra Ideens Rige
I høj og herlig himmelsk Poesie,
Og stadig Genier til Dig nedstige
Med Gudedrik med Tryllekræfter i.

Saa sjunge Vinter-Storm fra Danmarks Sunde
Et Echo-Qvad i Chor med Bølgens Brag,
Saa fejre Sjølund's Vang og Væng og Lunde
End mangt et Aar Thorvaldsens Fødselsdag.
Men, medens Stormen farer over Vænge,
Bebuder os en nye, en venlig Vaar,
Det gjalde højt: Thorvaldsen leve længe!
Ham skjænke Himlen mange glade Aar!

A. C. Petersen.

Om Aftenen spillede man i Riddersalen Wessels »Kierlighed uden Strømper« til stor Moro for den Gamle, der elskede Wessel, og som var helt forbløffet over den ypperlige Maade, hvorpaa den ellers saa stille og alvorlige Elisa Stampe spillede sin tragikomiske Rolle. Efter Stykket fulgte en humoristisk Epilog, forfattet af den Præstø Sognepræst Søtoft, som selv havde spillet Johan von Ehrenpreis' Rolle; det forestilles, at Komediens mange Døde rejser sig igen, og En af dem klager over Dødens Besværlighed:

Ak, hvad er Døden at gaa paa,
Trods sine smukke Drømme! —

.....

Naar man er død, man lærer først,
At Livet dog er dejligt;
Trods Kjærlighed — og Had — og Tørst
Og andet Ubelejligt.

AMOR PAA SVANEN. 1840. GIBSAFSTØBNING.

Det endte med:

Merkur kun *Folk* opvække kan,
Hr. Thorvaldsen kan mere;
En Gudeflok opvakte han:
Vi ham nu gratulere.

D. 23de November tog Thorv. til København med Thiele, der havde været Gæst siden Dagen før hans Fødselsdag, men kom dog snart tilbage.*)

*) Det er næsten ufatteligt, at Thiele har kunnet opgive saa forkerte Tilblivelsestider for disse Aars Værker, som f. Eks. at henføre Psychestatuen til Aar 1839. Har han, der allerede havde udgivet Bind paa Bind om Thvov., da slet ingen Noter gjort under sit

I dette Efteraar fik Thorvaldsen sine Venner Svanerne med i sin Kunst. Ved daglig Fodring havde han gjort dem ganske tamme, og han kendte deres Manerer ud og ind.

Den Svane, man ser paa Relieffet »Sommeren« fra 1810, er unægtelig noget barbarisk gjort i Sammenligning med de brillant studerede Nysø-Svaner. Med fuld naturalistisk Kraft har Thorv. her gengivet de stolte Fugles Holdning og Bevægelser. De tre Svanerelieffer viser Beskueren Svanen, der gaar ud i Vandet, Svanen, der svømmer, og Svanen, der gaar

LEDA OG SVANEN. 1841. GIBSMODEL I MUSÆET.

op paa Land. Dog, Thorvaldsen vilde ikke have været sig selv, hvis han ikke havde indhyllet disse Naturstudier i et nyklassisk Klædebon.

Paa det første Relief, som allerede blev færdigt Dagen før hans Fødselsdag, altsaa d. 18de Novbr., har Kunstneren afbildet en Svane, som vralter ned i Vandet fra en lille Jordforhøjning. Paa dens Ryg sidder Amor, en forkælet lille selvbehagelig Fyr i ypperlig Foderstand. Buen har han i sin højre Haand; den venstre lægger han om Svanens Hals (Afb. S. 11). Hvor han breder sig, den slemme Knægt! Han véd udmærket Besked med, hvem der er den største af Guderne. Vel kaldes Jupiter Verdens Herre,

Nysøophold? Man kan vanskelig tro det. Han »gjorde Schattenspiel« en Aften, skriver Fru Stampe, men det havde dog været rimeligt, om han ogsaa havde gjort en Smule Optegnelser.

men han selv er jo Jupiters Herre; hvem anden er hans Ridedyr end selve Gudernes Fader, den han saa ofte har bragt paa gale Veje, og som nu er trukket i en Svanes Ham for at narre sin med Rette skinsyge Ægtefælle.

I det andet Relief ser man Svanen med kraftige Tryk af Svømmefødderne skyde sig frem gennem Vandet, som danner Ringe om dens Bryst. Det er Jupiter, som er paa Vej til Kongedatteren Leda. Amor knæler paa hans Ryg med Buen i Anlæg. Pilen har allerede forladt Strengen. (Afb. S. 59.)

Dette Basrelief fuldendtes d. 30te Novbr.*); men først 2 Maaneder efter kom Afslutningen af Fortællingen med Relieffet »Leda og Svanen«, hvor man ser denne komme i Land og modtages kærligt af den knælende Leda, der har været i Færd med at bade sig. Amor flyver triumferende bort med Tordenkilen i Haanden som Alverdens Behersker. (Afb. S. 60).

I Decbr. Maaned arbejdede Thorv. videre paa Relieffet »Rebekka og Elieser«. Han var nu i fuld Vigeur. I Baronesse Stampes Optegnelser hedder det, at Thorv. i en Brevkladde fra Decembers Midte skriver, at han »baade bader sig(?), spadserer og kører, ja saagar glider paa Isen som en Gadedreng, kører i Slæde paa Parkene (Dammene) og er rask og munter.« Alligevel blev »Rebekka og Elieser« først færdigt i Slutningen af Januar 1841.

Julen gik med Selskabelighed baade paa Nysø og paa andre af Egnens Herregaarde, hvorved Lotterispillet naturligvis hørte til Dagens Orden.

»Kierlighed uden Strømper« blev gentaget, og de unge spillede Heibergs »Nej«.

VII.

I denne Vinter besluttede Thorv. at diktere Baronesse Stampe sin Levnedsbetænelser, som hun nedskrev, medens han arbejdede. »Især ønskede han det, fordi han paastod, at Thiele havde fejlet hist og her i sine Angivelser.« Det kneb imidlertid — ganske naturligt — med at huske Rækkefølgen af de forskellige Arbejder, og Nedskrivningen blev stanset foreløbig. I Rom, hvortil man havde besluttet at rejse i Maj — Thorv. og Stampes sammen — havde han efter eget Sigende Optegnelser, hvorover Selvbioografien kunde bygges. Han sprang derfor i denne pludselig frem til sin Ankomst til Danmark i 1838.

Her er det væsentligste af, hvad Baronessen saaledes har »opskrevet ordret efter hans Diktat«.

*) Jf. Fortegnelsen. Thiele forveksler dets Tilblivelsestid med det første Svanereliefs.

THORVALDSENS LEVNED, BESKREVET AF HAM SELV.

»Min Fader var en Iislænder, som heed Gotskalk Thorvaldsen, min
 »Moder var en Jyde og heed Karen Grønlund. Jeg er født i Kjøbenhavn den
 »19de Novbr. 1770. Mine Forældre vare fattige og kunde ingen Opdragelse
 »give mig, og jeg selv syntes bedst om at drive omkring efter min egen
 »Villie. Til mit 12te Aar drev jeg saaledes, da tog min Fader mig til Hjelp
 »ved Ornamentskjæringen i Træ, hvilken var hans Næringsvei. Jeg havde
 »altid Lyst til at tegne, og ved mine Smørerier paa Døre og Vægge saae En
 »af min Faders Venner, at jeg havde Anlæg, og sagde til ham: »Hvorfor
 »lader Du ikke Drengen gaae paa Academiet?« Fader svarede hertil: »Han
 »er nu saadan en stor Gavtyv, og naar han kommer blandt de Dreng, hvad
 »vil der da blive af ham?« Jeg, som ønskede det meget, drev imidlertid
 »paa den omtalte Ven, at han maatte overtale min Fader, hvad han tilsidst
 »og gjorde. Jeg kan ikke negte, at da jeg kom derop, fik jeg ikke det bedste
 »Rygte paa mig for min Artighed. Imidlertid avancerede jeg dog snart fra
 »den ene Skole til den anden, indtil jeg kom paa Gibsskolen, hvor jeg be-
 »gyndte at modelere efter Gibs, og avancerede derfra til Modelskolen, hvor
 »jeg ligeledes modelerte, men efter Naturen, og vandt omsider den lille og
 »den store Sølvmedaille, og saaledes ikke vilde gaae videre paa Academiet,
 »da jeg ikke havde anden Øvelse, end hvad jeg havde erhvervet mig de to
 »Timer daglig, og ikke turde indlade mig paa at concurrere til de større
 »Guld-Medailler. Ved Frihaands-Tegning havde jeg lært saameget, at jeg
 »kunde være min Fader til Hjelp med at gjøre Figurer og Gallioner til
 »Skibene, som han selv ikke kunde tage sig paa, da han ikke kunde tegne
 »Andet end Ornamente. Nu blev jeg af mine Venner og Kammerater en-
 »courageret til at fortsætte Academicarieren og concurrere til de andre
 »Medailler, hvad jeg frygtede for, da jeg ikke havde havt den Øvelse, som
 »dertil hørte. Med Dødsens Angst gik jeg til Concursen for at gjøre Skizze
 »til den givne Opgave, som var »Heliodorus, røvende i Templet i Jerusa-
 »lem«.*) Min Skizze blev antagen, jeg udførte den og fik den lille Guld-
 »medaille. Dette encouragerede mig, saa at jeg lod Træskjæreri fare og
 »beskjæftigede mig alene med Konsten indtil næste Concurs, hvorved jeg
 »fik den store Guldmedaille. Gjenstanden for Concursen var »Petrus, som
 »helbreder den Lamme ved Templets Dør«. Et Aar efter fik jeg Reisesçi-
 »pendium**) og reiste med Fregatten Thetis, ankom til Rom den 8de Marts
 »1797. Nu var jeg der, hvor Franskmændene slæbte Konstsagerne bort,
 »uden at kunne andet Sprog end Dansk, og havde Hjemvee, saa jeg stærkt

*) Smlgn. Thieles morsomme Beskrivelse af, hvorledes Thorv. havde »vel rigeligt forsynet sin Loge med Drikkevarer for i Nødsfald at søge Geisten dér«, og hvorledes han, da denne alligevel ikke indfandt sig, forsøgte at absentere sig gennem Nyhavnsporten, hvor han blev holdt tilbage af Prof. Preisler.

**) I Virkeligheden 2 Aar efter, nemlig i 1795.

»tænkte paa at vende hjem igjen, hvorfra alene den Tanke afholdt mig, at
 »man vilde gjøre Nar af mig, naar jeg kom tilbage. Dog lidt efter lidt blev
 »jeg bekjendt paa Stedet, uden dog at tage fat paa Arbejdet, der gik i det
 »Hele lang Tid, inden dette skete. Endelig begyndte jeg en Statue: Jason.
 »Den var saa stor og gefaldt mig slet ikke, og da jeg ikke havde Raad til
 »at lade den støbe, slog jeg den sammen. Jeg copierede nu adskillige Buster
 »efter Antikerne, for at øve mig i Marmor. Aar 1800 tog jeg igjen fat paa
 »Jason, som Fru Frederikke Bruun lod støbe i Gibs.*) Saa kom Englæn-
 »deren Thomas Hope fra en Reise i Grækenland tilbage over Rom, saae
 »Jason og bestilte den i Marmor, hvorved jeg fik Leilighed til at gjøre mig
 »bekjendt. Jeg fik andre Arbeider.«

Efter dette følger en temmelig tør Opregning af en Del Værker med
 Angivelse af nogle Aarstal, der ikke alle er til at stole paa. Derpaa springes
 der med ét frem til 1838.

»Den 17de Septbr. 1838 ankom jeg til Kjøbh. Hele Vinteren hengik
 »med Besøg og Visitter af gamle og nye Venner, saa at jeg ikke fik Andet
 gjort, end et Basrelief, Pendant til den Carità, som man har brugt til Fat-
 tigblokken i Frue-Kirke, og begyndt paa Holbergs Buste, men da Baronesse
 Stampe i de første Dage af Juni samme Aar kom og hentede mig paa
 Landet, henstod samme Buste til August, da jeg lod den bringe til Nysø,
 for at fuldende den i landlig Ro. Jeg fandt nemlig ved nærmere Bekjendt-
 skab med Stedet, at der lod sig bedre arbeide end i Byen, hvor jeg dag-
 ligen forstyrredes af Visitter og Invitationer. I Juli Maaned gjorde jeg en
 Rejse med Familien Stampe til Hamborg og Altona, hvor min Ven, Donner,
 viste os megen Artighed. Senere gjorde samme Selskab en Reise til Hel-
 singør, hvor Etatsraad Steinfeldt raadte os til at besøge Kullen. Han var
 selv saa artig at følge os derover i en Baad, som Vagtskibets Chef havde
 sendt efter os. Efter at vi havde indtaget Forfriskninger paa Vagtskibet,
 satte det os over til Helsingborg. Der bleve vi modtagne og viist særdeles
 megen Artighed af Byfogden Trojel, som selv ledsagede os til Kullen, hvor
 vi meget overraskedes — — — — —«

(Her ophører dette.)

Interessantere end dette magre Skelet af en Selvbiografi er de Opteg-
 nelser, hvortil Thorvaldsens friere mundtlige Meddelelser gav hans ivrige
 Beundrerinde Anledning. Under det stadige Samvær fortalte han hende
 løst og fast af sit tidligere Liv.

Da han gik til Præsten, blev han »flyttet øverst op og kaldet Monsieur
 Thorvaldsen«, fordi Præsten fik at vide, at han havde vundet Kunstakade-
 miets Sølvmedalje.

»Han har ofte fortalt, med hvilken Ærbødighed han som ung havde seet

*) Der skulde staa 1802; jvfr. Frederikke Bruns Dagbog.

op til de gamle Professorer paa Akademiet, og anseet det for en uopnaaelig Højde, de stode paa.«

Han fortalte om sin Danselyst, hvorledes han som ung kunde vedblive at danse i mange Nætter i Rad. Selv om han var dødtæt, maatte han straks ud paa Gulvet, saa snart Musiken spillede op. Den unge Pige, han havde været forlovet med i København, havde nærmest været en Balkæreste, og de hørte ikke mere fra hinanden, efter at han var rejst til Rom*). Da han i 1819 kom tilbage til København, var hun gift.

Som rimeligt var, vilde Baronesse Stampe ogsaa gerne vide lidt nærmere om hans Hjertes Gerninger under hans romerske Periode, og han fortalte flere Træk fra sine erotiske Oplevelser, især fra hin Tid, da Amor indviklede ham i sit mest filtrede Net.

Man véd, at hans Forhold til Anna Maria Uhden, hans Børns Moder, kun var lidet lykkeligt og flere Gange blev afbrudt af ham selv. Alligevel synes hun at have haft en vis Magt over ham, siden Forholdet kunde komme i Stand igen under Omstændigheder som de, der her skal omtales.

Han havde, som bekendt, i Aaret 1818, til Dels af Taknemlighed for god Pleje under en Sygdom, været saa letsindig at indlade sig paa en Forlovelse med en rig, godhjærtet og veloplært, men ret kedelig og meget styg skotsk Adelsdame, Frances Mackenzie Seaforth. Da han hurtigt blev ked af Forholdet og samtidig dødelig forelsket i den smukke, livlige og højst indtagende tyske Selskabsdame og Gouvernante Fanny Caspers, gav hans Forlovede ham kun hans Frihed paa den Betingelse, at han lovede aldrig at gifte sig.

Man sammenholde dette med disse Linjer i Baronesse Stampes Optegnelser:

»Han havde haft flere Kjærlighedseventyr, og desværre, den Eneste, han nogensinde havde elsket med sand Kjærlighed, havde han ikke kunnet faa til Kone. Det var en tydsk Dame. *Medens han smægtede af Kjærlighed til hende, bragte Skjæbnen ham sammen med Moderen til hans Datter, og i sin Fortvivlelse søgte han at trøste sig her.*«

Den sært sammenslyngede Skæbneknode løstes, da først Frøken Caspers, derpaa Miss Mackenzie og tilsidst Thorvaldsen forlod Italien i Foraaret og Sommeren 1819 og drog ad tre forskellige Kanter af Europa til. Efter Thorvaldsens Tilbagekomst antages han almindeligt ikke at have levet sammen med Fru Uhden, men dette rimer ikke godt med, hvad N. C. L. Abrahams beretter fra sit Samvær med Thorv. i Rom i Aaret 1826. Han og Thorv. skulde en Aften i musikalsk Selskab, og denne bad ham om at gaa med hen til »et Par Damer, der maaske havde Lyst til at være med. Det var den 13—14aarige Elisa og hendes Moder. Den Gamle saae bister ud med det stærkt marquerede Ansigt, som man hyppigt finder hos gamle Italienerinder. Hun snerrede ad Thorv., sparkede lidt til en Ildpote, der

*) Dette sidste er ikke ganske korrekt. Hun har bevislig skrevet ham til i Maj 1797.

REBEKKA GIVER ELIESER AT DRIKKE. 1840—41. GIBSAFSTØBNING.

stod midt paa Gulvet, og afslog baade paa Datterens og egne Vegne at følge med os, hvorfor vi da ogsaa begave os afsted uden Dameselskab.«

Til Baronesse Stampe fortalte han, at han ikke havde sét hende i mange Aar, »thi skjøndt hun var bestandig hos Paulsens, saa kom Thorv. ikke ofte dør, og naar han kom, maatte hun strax forlade Stuen, thi han havde erklæret, han vilde ikke see hende, og at hvis hun viste sig hos ham, saa lod han hende kaste paa Døren.«

Grunden til Bruddet med Miss Mackenzie synes nærmest at have været dennes store Mangel paa ydre Fortrin. »Ladyen var styg, skarp og spids«, og han en Kender af kvindelig Skønhed og en Ynder af blødt rundede Former. »Hu, jeg gruer for de skarpe Been,« sagde han paa sin drastiske Maade, »nej, maa jeg bede om lidt Suul paa Knoklerne!«

Om Nøgenheden udtalte han sig saaledes: »Man siger, det er uanstændigt at gaae nøgen, men jeg forsikrer om det Modsatte. Netop Klæderne er det, som pirre Sandseligheden, thi Phantasien tænker sig, Gud veed hvilken Dejlighed. Jeg forsikrer, at jeg til Exempel aldrig i min varmeste Ungdom har været forelsket eller forliebt i en Model, notabene som Model. Saalænge hun har været paaklædt, kan jeg have været utaalmodig og begierlig, men neppe vare Klæderne aftagne, saa var hele Illusionen forsvunden, og jeg arbejdede rolig paa min Statue. Jeg har desuden altid fundet store Mangler, saa jeg til Exempel til mine Grazier har maattet have mange forskellige Modeller. Naar Skuldrene vare smukke hos Een, havde gjerne Benene en Fejl, eller omvendt o. s. v.«

VIII.

I de første Maaneder af Aaret 1841 saå en Række nye Arbejder Lyset paa Nysø.

Først fuldførte Thorv. det forlængst paabegyndte Basrelief »*Rebekka giver den tørstige Elieser at drikke*« (Afb. S. 65).

Havde dette Arbejde taget længere Tid at udføre, end et Relief ellers kostede ham, har Basrelieffets store Mester til Gengæld her skabt en Komposition af sjælden Fuldkommenhed. Det er en Solskinsidyl af det reneste Vand. Næsten arkitektonisk streng er Opstillingens Symmetri, og dog er det symmetriske forenet med fuld Frihed og Naturlighed.

Foran den stensatte Brønd med Vandingstruget ved Siden ser man Abrahams ældste Svend, »der raadte over alt hans Gods«, i Færd med at drikke af Vandkrukken, som den idealt skønne fremmede Jomfru har taget ned fra sin Skulder og med kraftig Ynde hælder mod hans Mund, medens han forskende betragter hendes Ansigt. Hvilken Hustru vil hun ikke kunne blive for hans unge Herre Isaak! En lille Dreng følger ham i Hælene,

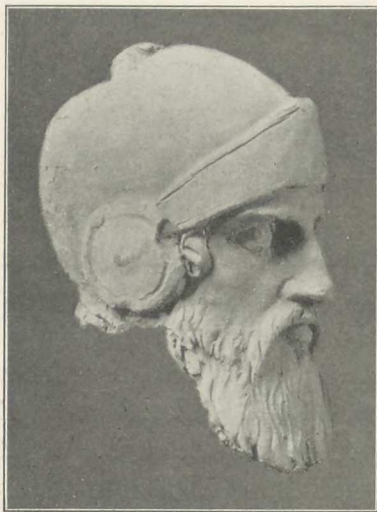

REBEKKA. GULBRUNLIGT BRÆNDTLER.

med sin Krukke i Haanden og et Reb over Armen; med rolig Nysgerrighed betragter hun den hele Scene.

Hvor fuldkomment er ikke alt i denne lykkelige Komposition afbalanceret! Hvor ypperligt er ikke Hunden anbragt, som laber af det spildte Vand! Hvor smukt og maleriskt afslutter ikke Palmetræet paa den ene Side og Kamelerne paa den anden det hele Sceneri; hvor udmærket er ikke Modsætningen mellem den knokkelstærke, af Alderen bøjede, Graaskæg med Spytkrøllerne og den slanke, yndefulde unge Pige med den klassisk rene Profil og den græske Haarsætning.

Højest interessant er det at betragte en Tegning (Afb. S. 70), som viser, hvorledes Kunstneren fra først af havde vendt Bifigurerne (indbefattet Kamelerne) den modsatte Vej, bort fra Scenens Midtpunkt; først i den endelige Komposition er alt kommet til at vende mod Centrum og ligesom ved et Trylleslag bragt i sit uangribeligt rigtige Leje.

JOHAN RANTZAUS HOVED.
GULLIGT BRÆNDTLER. 1841.

Hvad Typer og Klædedragt angaar, minder et og andet Træk vel om, at man befinder sig i Østerland. Foruden Kamelerne tillige Eliesers jødiske Træk og halvt turbanagtige Hovedbeklædning. Ogsaa i Kameldriverens Profil spores en Antydning af noget jødiskt. Den mellemste Kvindes Skærf antyder ogsaa det østerlandske, og hendes Hovedklæde skal maaske gøre det samme.

Derimod synes baade hendes og den anden kvindelige Bipersons Hoveder nærmest at være tilfældige Portrætter, og den yderstes Frisure følger en Mode, som mange nulevende Personer endnu husker. Rent artistisk set er alle disse Uoverensstemmelser i Virkeligheden af det gode, fordi de giver Værket Rigdom og Variation.

For Resten — hvem kender vel Moderne i det Land Aram Nacharaim eller Mesopotamien paa Abrahams Tid? Og hvem vilde sætte Pris paa at se den skønne Rebekka afbildet med Ring i Næsen?

Efter dette ansélige Værk, der er signeret: Nysøe d. 26 Januar 1841, fulgte en Række nye Basrelieffer Slag i Slag.

Først det allerede ovenfor omtalte »Leda og Svanen«, dateret d. 3 Febr. 1841 (Afb. S. 60). Et afvigende Blyantsrids viser Svanen svømmende hen mod Leda, der sidder paa Strandkanten. Hendes Turner klynger sig til hende. Amor flyver over Svanen og afskyder sin Bue; Leda strækker Haanden imødekommende frem.

Paa samme Blad, hvoraf Afb. S. 71 kun gengiver en Del, ser man et flygtigt Udkast til det næste Relief i Rækken, nemlig »Jesus og den samaritan-ske Kvinde ved Brønden«, signeret: d. 10 Febr. 1841.

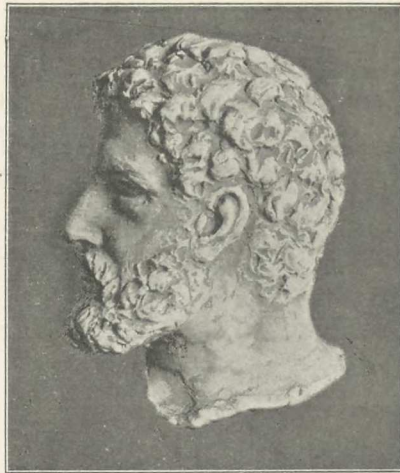
Dette Arbejde synes nærmest en Slags Efterslæt fra »Rebekka og Elieser«. Vandingstruget er blevet flyttet om paa den anden Side af Brønden, og Palmetræet anbragt i Kompositionens Midte. Den symmetriske og frontale Opstilling af Figurerne virker ret tableaumæssig. (Se Afb. S. 9 til højre for Thorvaldsen.) Kvindens Stilling og Klædedragt er en tydelig Reminiscens fra den mellemste af Kvindefigurerne paa Rebekkarelieffet; Forandringen er væsentlig den, at Hovedet er drejet fremad, og højre Haand ført op mod Kinden.

Alligevel er den nye Skikkelse noget vidt forskelligt fra den forrige.

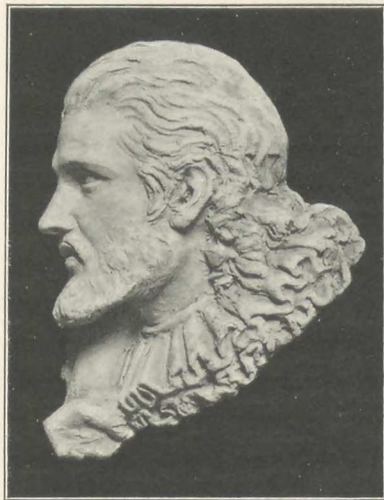
Den skønne Synderindes fyldige Skikkelse med de potenseret kvindelige Bevægelser svarer godt til Forestillingen om Kvinden, som havde haft syv Mænd. Modsætningen til Jesuskikkelsens Ro er virkningsfuld. Han opregner paa Fingrene alle hendes Mænd. Med ængstet Sind lytter hun til den synske Fremmedes Tale, som uden Skaansel blotter hendes Indre.

Allerede d. 18de Febr. blev to nye Basrelieffer afstøbt*). Det var de kendte Fremstillinger af »Amor, som forlader Psyches Leje« og »Psyche, der belurer den sovende Amor«. Thorvaldsen gjorde dem som Dørstykker til Baronesse Stampe, der ønskede sig 2 saadanne (se Afb. S. 11 f. o. og S. 73).

*) Opgivet af Thiele efter Gibserens Regning.

KAMELFØREREN. RØDT BRÆNDTLER.

PRÆSTEN HANS MADSEN.
GULLIGT BRÆNDTLER. 1841.

Med Fingeren paa Munden lister Amor sig sagte bort for ikke at vække den slumrende Psyche, hvis slappe Stilling og tungt nedhængende venstre Arm udmærket udtrykker en dyb Søvn efter den ubekendtes kærlige Omfavnelser. Amors udbredte Vinger fylder smukt i Rummet. Han ser lovlig drengagtig ud for Situationen. Indskrift: Nysøe d. 12 Febr. 1841.

Mere ynglingeagtig er han i det andet Relief, Pendanten, hvorpaa er fremstillet Psyche, som har hentet den brændende Lampe, hun har haft i Beredskab bag et tykt Forhæng, frem for at faa at vide, hvem hendes mystiske Elsker er. Dolken, hvormed hun har villet dræbe det formentlige

REBEKKA OG ELIESER. BLYANTSUDKAST.

Uhyre, er allerede falden til Jorden, og hun staar glad overrasket og betaget af Amors guddommelige Skønhed. »Fra hans dejlige Hoved bølgede gyldne Lokker ned over en blussende Rosenkind, og et blendende Lys spredte sig ud fra de hvide, dunede Lemmer. De brogede Vingers krusede Fjer syntes at leve og at bevæge sig ved hans duftende Aandedrag«.^{*)}

I Thorvaldsens Arkiv findes et Par Udkast til dette sidste Relief; de synes dog at være fra en tidligere Periode af Kunstnerens Liv og saaledes at antyde, at det var en gammel Idé, han fik frem. Dette Relief er signeret: Nysøe d. 15 Febr. 1841.

Samme Dag, som de to nævnte Smaaarbejder afstøbtes, d. 18 Febr., skrev Thorvaldsen til Thiele bl. a. saaledes:

^{*)} Efter Thieles Gengivelse af Apuleius' »Asinus aureus«.

»Hvad mig angaaer, saa har jeg af og til været upasselig; dog er jeg nu fuldkommen vel og har stadig arbejdet, saa at jeg har forfærdiget forskellige Bassoriliever« (Basrelieffer) — her nævnes de 5 sidstomtalte Arbejder. — »Først i næste Maaned tager jeg til Byen. Imorgen tager jeg fat paa Bassorilievets Hans Madsen«. *)

Det ret anselige Basrelief, som Mesteren nu tog fat paa, var til en Afveksling et Arbejde over en historisk Opgave. Det var bestilt af Grev Bille Brahe til Svaninge Kirke paa Fyn og skulde opstilles der til Minde om Præsten Hans Madsen, der under Grevens Fejde havde ~~havde~~ gjort sig fortjent af Fædrelandet.

Kompositionen i Relieffet »Præsten Hans Madsen og Feltherren Johan Rantzau«, der i Modsætning til de foregaaende Værker blev ret stærkt gennemarbejdet, fordi det skulde støbes i Bronze, er denne.

Støttet til den Humlestang, hvormed han skal have staget sig over Van-

LEDA OG SVANEN. BLYANTSUDKAST.

det, beretter Hans Madsen med talende Fagter, hvad han under sit Fangenskab i Lybekkernes Hær har faaet at vide om Fjendens Planer.

Den harniskklædte Feltherre hører opmærksomt til med den højre Haand i Siden og venstre Arm hvilende paa Hefte af det lange Slagsværd. Ved Siden af ham staar en barhovedet ung Mand, som optegner Præstens Beretning, og bag Feltherren lytter en skægget Krigsmand, støttet til et Spyd og holdende et Skjold med Rantzauernes Vaaben. Et Telt og en opplantet vajende Fane antyder, at man befinder sig i en Lejr. Højest interessant er Modsætningen mellem de to Hovedpersoners udmærket karakteriserede Hoveder — den barske Feltherres og den blidere gejstlige Mands med de fine og kloge Træk (Afb. S. 68 og 69.)

»Bassorilievets Hans Madsen«, som Thorvaldsen kaldte det, er betegnet med Indskriften: Nysø d. 5 Marts 1841. 3 Dage efter fuldendte han endnu et Basrelief, »Jesus som 12aarig Dreng i Templet«, signeret Nysø d. 8 Marts 1841**).

*) Brevet aftrykkes af Thiele, men synes ikke at befinde sig i Musæets Arkiv.

**) Fortegnelsen paa Nysø har fejlagtigt d. 3. M.

Jesus staar paa en lille Forhøjning i Færd med at belære to værdige Skriftkloge, hvoraf den ene sidder ned med en aaben Skriftrulle i Haanden. Den anden, som ses staaende, stryger eftertænksomt sit lange Skæg. De er begge stærkt optagne af denne mærkværdigt kloge Dreng, der kan alle Thoras Forskrifter paa Fingrene. (Han tæller i hvert Fald paa Fingrene ligesom i det foregaaende bibelske Relief). Der er baade Finhed og Skønhed i dette lille Arbejde. (Se Afb. S. 9 til venstre for Thorv.)

Efter denne udprægede Flidsperiode søgte den 70aarige Kunstner Hvile og Adspredelse i København. Paa Baronesse Stampes Fødselsdag d. 20nde April, som denne Gang fejredes i København, forærede han hende blandt mange andre Gaver en Tegning, forestillende »Harmonien«, hvilken han ledsagede med smukke og poetiske Ord.

Thorvaldsen forlod nu Hovedstaden, hvor han dels havde adspredt sig og dels ogsaa arbejdet lidt, samt ordnet en Del Sager af Hensyn til den forestaaende Romafart.

Efter at være kommen til Nysø igen hjalp han til med Raad og Daad ved Forberedelserne til Rejsen. Bl. a. gjaldt det om at faa Rejsevognen praktisk indrettet. Det var en stor engelsk Wienervogn, som kunde rumme 6 Personer indvendig. Bag paa Vognen blev anbragt en mægtig Kuffert, hvori de Klæder og Genstande opbevarede, som ikke behøvede at være ved Haanden til daglig Brug, og oven paa Kufferten indrettedes et Sæde med en Voksdugskaleche over.

I det indre var der Knager til at hænge Rejsetøjet paa, og Net hang ned fra Loftet til at have Bøger og andet i, som man ønskede at have ved Haanden. Et Steds i Vognen var der endog et Spisekammer, hvis Indhold kom til at gøre god Nytte under Vejs. Det var ikke første Gang, at Familien Stampe rejste til Italien, og man vidste at drage Nytte af de indvundne Erfaringer.

Lige i den sidste Tid inden Afrejsen fandt Thorvaldsen Lejlighed til at gøre et Par Arbejder paa Nysø, Basreliefferne »Retfærdigheden« og »Afsked fra Nysø«.

Det første, der af Kunstneren var bestemt for Københavns Overpræsident Kierulff, forestiller »Retfærdigheden, som vejer Kongens Krone mod Bondens Le« (den sidste af Pladshensyn formet som en Segl). Thorv. var ikke selv tilfreds med dette Arbejde, og det blev aldrig anvendt efter sin Bestemmelse. Ganske vist viser ogsaa Behandlingen af enkelte Partier, at det er lidt af et Hastværksarbejde, men selve Kompositionen er til Gengæld højst fortjenstfuld (Afb. S. 42). Retfærdigheden afbildes jo gerne med Bind for Øjnene — den blinde Retfærdighed! — og et Sværd samt en tom Vægt i Hænderne. Thorv. kender kun den Retfærdighed, som ser og dog dømmer retfærdigt; er det ikke smukkere? Og naar Vægtens Skaaler

er tomme, har den jo ikke svært ved at staa lige! Her ser man en Retfærdighed, i hvis Hænder Kongens Krone og Bondens Le vejer akkurat lige meget. Det stemmer godt med Thorvaldsens noksom bekendte Evne til at vurdere sine Medmennesker uden Hensyn til Rang og Stand, hvorpaa mange smukke Eksempler er opbevarede, men det passer ogsaa godt sammen med hine Aars vaagnende Folkebevidsthed og Frihedstrang. Mon ikke en Kunstner i Absolutismens gode Dage vilde have ladet adskillige Leer

PSYCHE BELURER DEN SOVENDE AMOR. 1841. GIBSAFSTØBNING.

gaa paa én Kongekrone? Der vilde vist ikke være blevet Plads paa en almindelig Vægt!

Relieffet har en ejendommelig Form, indrammet, som det er, af to Palmer, der bøjer deres Grene sammen. Den kraftige Kvindeskikkelse virker meget monumentalt, som hun sidder der paa en bred Søjlestump med Vægten i sin oprakte højre Haand og det lange, omvendte Bøddelsværd i den venstre, samt en opslaaet Lovbog over det venstre Knæ. Hovedets løftede Holdning er smuk, og Haarbaandets Ender, som hænger ned paa Brystet, virker meget dekorativt.

»Retfærdigheden« er signeret »Nysøe d. 23 May 1841«. Dagen efter

»AFSKED FRA NYSØ«, 1841. GIBSMODEL.

faldt det Mesteren ind, da han endnu havde lidt Ler tilovers, at gøre et lille Relief: »Amor og Psyche, som, svævende mod hinanden, tage Afsked«. Det skulde være et Farvel til Nysø og blev, efter hvad Baronessen fortæller, til paa den sidste Dag, medens man ventede paa Dampskibet, som skulde komme fra København. At Relieffet tydeligt nok er sat op i stor Hast, og Udførelsen i høj Grad løs, passer godt hermed. Drengen har ingen Hals, og meget andet kan indvendes. Iøvrigt er det lille Arbejde nydeligt komponeret og Bevægelserne fulde af Liv. Med mut

Alvor giver de to 5—6-aarige Børn hinanden et kraftigt Trykkys. Dette Arbejde bærer Paaskriften »Nysøe d. 24 May 1841«. Begge de sidst nævnte Basrelieffers Indskrifter staar med ophøjet Skrift i Gibsen, hvorefter man kan se, at de har været indridsede i Støbeformene og ikke i Leret. Dette passer med, hvad Thorv.'s Kammertjener, den senere Kustode ved hans Musæum, Wilckens, der var kommen fra København for at tage Afsked med sin Herre, fortæller i sine »Træk af Thorv.'s Konstner- og Omgangsliv«, at denne selv havde afstøbt sine to sidste Arbejder, da Wilckens kom til Nysø.

Ingemann kom fra Sorø for at sige Farvel, hvorimod Hauch, der ogsaa var indbudt, maatte nøjes med at sende skriftlig Hilsen*).

Det kongelige Dampskib Kiel, hvormed Rejsen til Warnemünde skulde foretages, laa for Anker i Præstø Bugt en Fjerdingvej ude. Byens Havnebro var smykket med Blomster og Inscriptioner og en Æresport oprejst, tolv unge hvidklædte Piger bragte Landets Stolthed en Egekrans under Afsyngelsen af en Sang, og under Kanonsalut og Hurraraab forlod Thorvaldsen for tredje Gang Fædrelandet. »Natten var ikke af de behageligste, og der var stort Selskab i Kahytten«, skriver Baronesse Stampe. Wilckens fulgte med til Warnemünde, og ved Afskeden takkede Thorvaldsen ham hjærteligt for hans Hjælp; den tro Tjener havde under hele Overrejsen ligget søsyg i sin Kahyt!**)

Et net anonymt Digt fra disse Dage lyder saaledes:

»Du flagrer kjek mod det brogede Syd
Og aabner saa glad dit friske Hjerte
For hver en Skjønhed, der raaber:» nyd«! —
O! nyd da frejdigt og uden Smerte;

*) Jvfr. hans Brev i Thorv.'s Arkiv.

**) Se Wilckens' Erindringer.

Og qvæg Din unge, tørstige Sjæl,
 Hvor paa Din Pilgrimsgang Du vandrer
 I Livets rige, sprudlende Væld
 af skønne Billeder, ædle Tanker!
 Men om det lokker Dig nok saa fuldt
 Og tryllende slører Dig Dine Blikke,
 Og mætter Dit Hjerte underfuldt, —
 Saa veed jeg dog vist, Du glemmer ikke
 Vore Liliers Glands, vore Rosers Lugt,
 Vor Strand og vore Bøgeskove svale,
 Jungshoveds Banker, Præstø Bugt
 Og Nysøes fløjtende Nattergale!«

IX.

ROMAFÆRDEN.

I Warnemünde lod man straks Niels Kusk spænde de fire Sorte for den store Wienervogn, og det gik nu rask afsted gennem Tyskland. Dagsrejserne opgives af Baronessen til 8 à 9 Mil og undertiden noget mere. I hver betydeligere By, hvor der var noget at se, opholdt man sig »1 à 2, ja indtil 14 Dage«. Rejseselskabet bestod af Thorvaldsen, Baronen og Baronessen, deres ældste Datter Elisa og de mindre Børn Christian og Jeanina; endvidere Børnenes Lærerinde, Baronessens Kammerjomfru og sidst, men ikke mindst, naturligvis Niels Kusk den Vidtberejste.

Da Vognen, som tidligere omtalt, kunde rumme 6 Personer indvendig, og der bagpaa var indrettet et overdækket Sæde, kunde alle undtagen Kusken sidde under Tag. Baron Stampe tilbragte, efter sin Lyst og Sædvane, lange Strækninger af Vejen til Fods. Som ægte Rousseauist holdt han ikke af de lange Ophold i Byerne, men længtes i de store Stæder altid efter Landet. Dog, da Magten var paa Spindesiden, maatte han finde sig i sin Skæbne.

Rejsen gennem Tyskland er bleven beskrevet af Thiele med en vis Grundighed, væsentlig efter »Tübinger Kunstblatt«. Under hele Beskrivelsen af Thorv.'s Romafart nævner han dog ikke med et Ord Familien Stampe, hvad unægtelig næsten ser demonstrativt ud, navnlig naar hensés til den Vidtløftighed, hvormed han udbreder sig om Jomfru Wallichs Andel i Hjemrejsens lykkelige Forløb.

Thorvaldsen holdt paa denne Rejse Baronessen til at føre en grundig Dagbog over alle vigtigere Oplevelser, og Resultatet er blevet en livlig og meget fyldig Rejseskildring. Da det meste heraf dog ikke vedkommer den berømmelige Mesters Produktion, som er den væsentlige Genstand for nærværende Skrift, kan kun lidt af denne Rejsebeskrivelses Indhold medtages

her. Af pudsige, men uvæsentlige Oplevelser kan nævnes, at en mecklenburgsk Godsejer, som man traf paa et Værtshus, erklærede ikke at kunne begribe, hvorfor Selskabet vilde gøre sig den Ulejlighed at rejse til Italien, thi intetsteds stod jo Kunsten paa saa højt et Trin som i Mecklenburg! »Det var da Fanden til Konst!« sagde Thorv.

Rejsen blev, trods al Tilbageholdenhed fra den fejrede Mesters Side, et Triumftog, hvorunder der bragtes »den danske Phidias« en Hyldest, hvis Mage maaske aldrig er bleven nogen anden bildende Kunstner til Del.

Man gjorde under Vejs Bekendtskab med et Utal af berømte eller højtstaaende Personer, og de forskellige Hoffer overbød hinanden i Æresbevisninger.

I Berlin opfriskede man Bekendtskabet med Familien Steffens, som var til megen Nytte. Blandt de Berømtheder, der indfandt sig her, og hos hvem man gjorde Genbesøg, var ogsaa Fru Bettina v. Arnim, Goethes bekendte Veninde.

[Thorvaldsen havde ligget i Underhandlinger med en Komité i Frankfurt am Main angaaende et paatænkt Goethemonument og havde fra Danmark i 1840 sendt Komitéen 2 Skizzer af Goethe, en meget smuk siddende (Afb. S. 77) og en mindre betydelig staaende. Man havde bl. a. ønsket, at han skulde tage Hensyn til en fantastisk Skitse af Fru Arnim. Det hele var dog løbet ud i Sandet.]

»Hun havde modeleret Goethe«, skriver Baronesse Stampe, »og viste os en Afstøbning, som var daarlig. Havde hun blot kunnet skabe sine Figurer bedre, var der altid noget i hendes Kompositioner«.

Hun »talte superb for sig, men ofte saa højtravende, at Thorv. ikke kunde forstaa hende. Meget gik ud paa at bebrejde ham, at han var bleven de hedenske Guder utro for Christendommens Skyld, hvilke hun da haabede, at han nok vilde komme tilbage til«.^{*)})

Den for sit excentriske Væsen bekendte Dame, hvem ogsaa H. C. Andersen i sine Erindringer skænker en kuriøs Omtale, sagde hele Tiden »Du« til Thorv., skønt hun aldrig havde kendt ham før, og opførte sig i det hele saa originalt, at han bagefter erklærede til sine Venner, at hun var en Heks, hvortil Stampe føjede: »hun er gal!« Baronessens egen Dom over hende er en helt anden; hun kalder Fru Arnim det interessanteste Fruentimmer, hun har stødt paa, hvad Forstand, Aand, Livlighed og Originalitet angaar.

En Dag prøvede Selskabet den nye Opfindelse Jærnbanen (imellem Berlin og Potsdam). »Det gik jo hurtigt«, hedder det, »men vi syntes dog bedre om vor egen magelige Vogn og Maade at rejse paa«.

Trods al Optagethed forsømte man ikke at gøre sig bekendt med Seværdigheder, navnlig Kunstsamlinger, og at gaa til Operaer og Komedier, hvor man kom frem.

^{*)} Dette maa dog ikke misforstaas som, at han havde »omvendt sig«. Thorvaldsen levede og døde som Rationalist.

Thorvaldsen havde medbragt Konturtegninger af de Arbejder, han havde gjort i Danmark, og kunde saaledes tilfredsstille gamle Venners Nysgerrighed med Hensyn til de sidste Aars Virksomhed. Naturligvis blev der ikke Tid til at arbejde ret meget under Vejs; det var derimod som Model, at han kom til at ofre sig for Kunsten. I Berlin sad han samtidig for 4 Malere i Begas' Hus, og »den sidste Dag allerede Kl. 4 om Morgen for

SKIZZE TIL ET GOETHEMINDESMÆRKE. 1840. GIBSAFSTØBNING.

Krüger, som tegnede ham«. Det kunde undertiden blive lidt besværligt med alle de mange, som vilde portrættere den i Tyskland saa forguede Kunstner; særligt slem var en ung Maler, der fulgte med fra By til By for at holde Thorv. fast i ledige Øjeblikke og stillede med sine Apparater allerede ved Daggry. Det danske Selskab kaldte ham for »Nissen, der flyttede med«. Efter Baronessens Opgivelse skal der være gjort 17 Portrætter af Thorvaldsen paa Rejsen.

I Dresden blev der givet en særlig Teaterforestilling til Ære for den be-

rømte Gæst. Han selv, Baronen og Baronessen blev hentede af en Minister og førte i den kongelige Loge. Thorv. hyldedes i en Epilog, som vakte Husets Begejstring.

Fornøjelige Dage tilbragtes hos Major Serre paa Herresædet Maxen i Dresdens Omegn. Her gjorde Thorv. et lille Relief (vistnok det eneste paa Nedrejsen til Italien); Sujettet var dette: Amor og Psyche flyver sammen, hun har taget en Pil fra ham, og han søger at erobre den tilbage. Det var under Samvær med den bekendte norske Landskabsmaler Dahl, hvem Thorv. satte overordentlig højt. Her maatte han sidde Model for »den sorte Prins Radinsahle(?)«, som malede ham. Dahl rettede derpaa og malede selv et Landskab, Udsigten fra en Balkon paa Maxen, paa $\frac{1}{4}$ Time, for at vise Stampe, hvorledes man lagde Farver paa. En Afstøbning af det lille skizzerede Relief, signeret: Maxen d. 17 Juny 1841, kan ses i Ny Carlsberg Glyptothek. Det lille Arbejde er en Slags Efterklang fra et Par af Nysø-Reliefferne og bærer et uheldigt Præg af at være blevet til uden Inspiration og i største Hast. Udførelsens Slethed kunde tyde paa, at det er modeleret efter en bedre Frokost eller anstrengende Middag.

I Leipzig havde man megen Glæde af Samværet med Komponisten Felix Mendelssohn, der var Thorv.'s gode Ven fra Rom, og hvis Hustru Fru Stampe havde kendt som Barn. Allerede Kl. 8 om Morgen mødte Mendelssohn med hele sit Kapel for Døren. Senere hen paa Dagen kom en mægtig Skare Studenter, som sang. Ved Festmiddagen i Hôtel de Saxe, hvor Hædersgæstens Stol var omviklet med Rosenguirlander, dirigerede den berømte Tonedigter firstemmige Sange mellem Retterne og gav efter Maaltidet et Solospil til bedste, som hensatte Venerne i en anden og lykkeligere Verden. Den tredobbelte Afsked med Dahl, Serres og Mendelssohns var saa bevæget, at Thorv. holdt Lommetørklædet for Øjnene og lod, som om han græd, for ikke at se for afstikkende ud; saaledes fortæller i det mindste hans Veninde.

I Vognen hvilede man ud efter de mange Anstrengelser under Byopholdene, og her foregik Børnenes Undervisning. Thorv. hørte sædvanlig med den største Andagt efter, især naar det var et fædrelandshistorisk eller geografisk Emne, som behandledes; saa gammel han var, vilde han endnu gerne udvide sine yderst mangelfulde Skolekundskaber.

I Mainz og Stuttgart, hvorover Rejsen gik, for at Thorv. kunde se Gutenbergs og Schillers Monumenter opstillede paa deres Pladser, blev han gjort til Æresborger og maatte udholde megen anden officiel og privat Hyldest, Fakkeltog m. m. Et mægtigt, med lys og mørk Guldbronce trykt, Theaterprogram i Thorv.'s Arkiv fortæller saaledes om en Forestilling paa Mainzer Stadt-Theater »zur Feier der Anwesenheit des allverehrten Meisters und Ehren-Mitbürgers Ritter Thorwaldsen«. Der begyndes med et Lystspil og endes med Scener af Operaen Norma. I Midten et Nummer, som betegnes saaledes: »Antike Stellungen, verbunden mit atletischen Produktionen(!),

ausgeführt von Herrn Louis Keller, Modell der Akademie zu München und Düsseldorf«.

I den Kunstens Stad München dvælede Selskabet temmelig længe, da der her var særlig meget at se, Kunstsamlinger, dekorerede Kirker o. a.; her traf man gamle Venner og gjorde mange Bekendtskaber. Thorv. var meget glad over den heldige Anbringelse af Kurfyrst Maximilians kæmpe-mæssige Rytterstatue. »Man bliver i godt Humør«, sagde han, »naar man ser sit Barn stillet i et saa godt Lys«. Kong Ludvig, vor Kunstners gode Ven, var desværre bortrejst, men sendte ham en stor Ordensdekoration og en smigrende Skrivelse, hvori den kunstbegeistrede Monark betegnede »Maximilians Bildsäule« som »unerreicht«.

Blandt de storslaaede Festligheder, hvortil Besøget i denne Stad gav Anledning, fortjener især Kunstnernes Fest hos Knorr ved Marsfeld Omtale*).

En stor Ladebygning var i Løbet af to Dage bleven »omskabt til en festlig Tron-, Vaaben- og Banketsal«. Væggene var skjulte under »store vævede Tæpper, der fremstillede Otto von Wittelsbachs (det bayerske Kongehus' Stamfaders) Heltegierninger«, Loftsbjælkerne var bemalede med »arkitektoniske Ornamenter«, Guirlander af Egeløv med Lysekroner anbragte under Loftet og Trofæer af Faner og gamle Vaaben anbragte i den saaledes fremkomne Sal. »De lange Borde smykkedes, imellem Blomster og Frugter, med Statuetter, tildels efter Thorvaldsens egne Værker«. Foruden de mere end 300 egentlige Gæster indlodes efterhaanden en Mængde Tilskuere i Salen, og Begejstringens Bølger gik højt.

Festens Glanspunkt var en dramatisk Spøg:

Ind traadte Merkur, trods Aarstiden klædt i Pels, fordi han ikke kunde taale Klimaet i München, og anmeldte som Prologus en dramatisk Forestilling. »Genstanden for denne Spøg var en endelig Afgiørelse af det meget omtvistede Spørgsmaal, hvilken By (og hvilket Land) Thorvaldsen nærmest tilhørte«. Som Advokat for Mainz talte Gutenberg, for Stuttgart Schiller og for München Kurfyrst Maximilian, der mødte til Hest. »For Danmark talte Christian den Fjerde; Amerika, Rom med Flere fremkom ligeledes med deres Fordringer. Jupiter sad paa Dommersædet og Juno ved hans Side; men da ogsaa hun blandede sig i Striden og vilde gjøre Olympens Fordringer giældende, blev Jupiter vred og dømte, at Thorvaldsen tilhørte den hele Verden«.

Den sidste Aften i München, d. 21nde Juli, havde de danske Kunstnere, som opholdt sig dør, forbeholdt sig; Baronesse Stampe fortæller derom. Marstrand og Storck havde dekoreret Salen med Amoriner afvekslende med Karrikaturer. »For at skjule Kakkelovnen var malet en umaadelig stor Bayatz (Bajads) med et Ølkruus i den ene Haand, en Theepotte i den anden og en Viinflaske paa Hovedet. Det skulde forestille Bayern, Dan-

*) Her følges Thiele, da Fru Stampes Optegnelser intet har om denne Fest.

mark og Italien«. Den i München meget yndede Niels Simonsen (Slagmaleren) og et Par andre var udklædte som Tyrolere og sang og jodlede. En gav en Parodikonzert à la Ole Bull.

Over Hohenschwangau og Constanz kom vore Rejsende til Schweitz. Her aandede de ret op efter de mange Fester i Tyskland.

Som Minde om en besværlig Tur op ad Rigi blev et morsomt Blyantsrids til (se nedenfor). Forrest gaar, med Jakken kastet over Skulderen, en Fører, som viser Vej. I Samtale med ham vandrer Baron Stampe, iført sin sædvanlige udendørs Paaklædning: Spidskjole og Kasket (hertil kom paa Nysø næsten altid Træsko). Efter ham kommer de yngste Børn Chri-

TUREN OPAD RIGI. BLYANTSRIIDS.

stian og Jeanina gaaende, med lange, snerleomvundne Alpestokke i Hænderne. Derpaa følger Thorvaldsen, sagtmødt ridende paa en daarlig Hest, som kun synes at bevæge sig fremad med Ulyst. Bagved ham ses den fyldige Baronesse, siddende i en lænestolagtig Sadel paa en Ganger, som rent ud gør Strejke; en af Førerne holder den ved Mullen og søger at trække den frem, medens Kammerjomfruen bagfra bearbejder den med en Stok eller Gren.

Elisa Stampe vandrer frem med Kysehatten bag i Nakken. Hun botaniserer. I den ene Haand holder hun en Bog, hvori hun læser, i den anden har hun Bøger og Planter. En lille Bog har hun i sin Optagethed tabt paa Vejen, og Shawlet, som hun bærer over Armen, slæber efter hende.

Med pudsigt Selvironi har Thorv. i denne Tegning skildret sig selv som en daarlig Rytter, rundrygget og med altfor lavt anbragte Stigbøjler. Baronessen karakteriserer ham som Rytter paa en mere smigrende Maade. »Han sad rolig, let og ugenert paa Hesten« og maatte ride foran sin om-

sorgsfulde Veninde, for at hun kunde holde Øje med ham, »thi her, som altid, hvor der var Fare, var han forvoven«. Han var altid munter, naar han red, og var gerne forud og ofte i Galop, naar det lod sig gøre, skriver hun.

Som rimeligt var, besøgte Selskabet Luzern for at se Thorv.'s berømte »Schweitzerløve«, Monumentet for Kong Ludvig den 16des tro Livgardister. Byen gav en Souper, og Løven tog sig fortræffeligt ud ved Fakkelskin, som den spejlede sig i den lille Dam ved Foden af Klippevæggen, hvori den er indhugget.

Over Sankt Gotthardt naaede man Italien.

I Milano gjordes der Bekendtskab med mange Kunstnere, og Baronesse Stampe fik her, som saa ofte paa denne Rejse, Kobberstik og Skizzer forærende af Kunstnerne. Over Genua gik Vejen til Carrara, Marmorbruddenes By, hvor Baronessens Broder Christian Dalgas, der var Købmand og dansk Konsul i Livorno, kom Selskabet imøde med en af sine Sønner. Hos en Englænder af Dalgas' Bekendtskab maatte Thorvaldsen drikke en Mængde Glas Champagne med besøgende. Ved Sengetid holdt han et syndigt Postyr med sine Rejsekammerater i deres fælles Logis, og om Natten krævede Bacchus med Voldsomhed sine Gaver tilbage, saa at han maatte bringe samme et anseligt Offer. Heldigvis havde Major Serre paa Maxen medgivet hans Venner nogle herlige Draaber, som hurtigt atter bragte Ro i hans oprørte Indre. Efter at have besét Marmorbruddene og besøgt »en gruelig Hob Kunstnere og Fuskere« samt opholdt sig nogle Dage i Serravezza, hvor Baronessens Broder ejede et Landsted og en »Marmorgrube«, slog man sig ned i Livorno.

Her tilbragte den forrejte Billedhugger og hans Venner fem rolige og behagelige Uger i Konsul Dalgas' Hus. »Det er et nydeligt Hus«, skriver Søsteren, »og skøndt Konen er Florentinerinde, kan hun godt tjene til Mønster for Orden og Properhed«. Thorv. fik nu udhvilet sig godt, brugte Strandbade hver Dag og gjorde et livfuldt »Udkast til et Bacchustog«, der dog aldrig blev udført nærmere*). [Afb. ml. S. 84 og 85.] Indholdet er dette:

Vinens Gud er paa sin Rejse kommen til Øen Naxos, hvor han finder den af Theseus forladte Ariadne sovende paa en kaktusbevokset Klippe i Skyggen af en Palme. Den søvndrukne Skønhed, som lige er bleven vækket af den støjende Bacchantmusik, betragter uden at rejse sig den vinløvpnydede Fremmede, der kommer imod hende med sit besynderlige Følge. Uden Tvivl sammenligner hun i Tankerne hans blødagtige Ydre med den kække Minotavrdrebers Helteskikkelse. Amor svæver over hende med Buen rettet mod Bacchus, som er staaet af sin Karm for at tage den smukke Kvinde nærmere i Øjesyn. Ædru er han ingenlunde og maa støtte sig stærkt til den lille langørede Køresvend, der vender sig om og giver

*) Signeret: Livorno d. 30 agosto (August) 1841. Tilhører Nysø.

sin »nærmer« et kaadt Klask paa Brystet. Panthere ser man ingen af, men de Hestemænd, som Guden har spændt for sin Vogn, er endnu bedre; de kan baade trække og gøre Musik paa samme Tid, den ene slaar Cymblerne, og den anden støder i Basun. I det stærkt blandede Følge ses ikke blot hestehalede og langørede Satyrer, men ogsaa langhornede Gedebukmænd (Panisker). En af disse danser en rasende Dans med en nøgen Bacchantinde, som har sat sin Druerkurv fra sig og kastet Klædningen over Armen. Som en Sky flagrer Haar og Drapperi bag hendes stærkt svungne Legeme. En anden Panisk, som holder en Rørfløjte i Haanden, forfølger en lyrespillende Person i langt Gevandt og griber i Skulderremmen: Bort med det civiliserede Spilleværk! Langt bedre klinger i Pansønners Øren den landlige Syrinx' klagende Toner! Blæsende Dobbeltfløjte forkynder en Satyr, at Vingudens Fosterfader Silén nærmer sig. Den Gamle kommer ridende i stort Optog; han er mægtigt drukken, og tre Satyrer har Møje med at forhindre ham i at vælte ned fra Æslet. En fjerde, som bærer en fyldt Vinsæk over Skulderen, giver ham en Douche af sin højthævede Vinkandes Indhold. En Panisk lokker Æslet frem ved at fodre det med Vin-drueblade. En Satyr har lidt samme Skæbne som Silén og er bukket under for Vinens stærke Magt; to Kammerater søger at rejse ham op; han har endnu ikke, som den Gamle, sluppet sin Drikkeskaal. Med Ryggen til danser en anden med højt løftet Thyrsosstav og Skaal. Bagtroppen dannes af en lille Gruppe, som kommer frem mellem to Træer, der er forbundne ved en Vinranke og danner ligesom en Æreport, idet de samtidig antyder en Vinhave. Den lille Panisk er kommen op at ride paa sin Grandonkel, den gamle Gedebuk, og leger Silén paa Æslet; han maa naturligvis ogsaa støttes, og det besørges af hans Legekammerat Satyrdrengen.

Højest mærkelig er i denne fantasirige og livfulde Komposition ikke blot Vildskaben, men ogsaa den burleske Humor, som er uden Sidestykke i Kunstnerens plastiske Arbejder. Selv i en afdæmpet Form vilde en Frise efter dette Udkast have gjort Epoke i Thorvaldsens Kunst, og naar man lægger Mærke til, hvor udmærket f. Ex. den overfede Siléns tunge Lasket-hed og hans Rus' Drabelighed er givne, kan man ikke andet end beklage, at saa meget Talent for det burleske har ligget ubrugt hen*).

Fra Livorno gjorde man en Dag en Tur til Montenero, der for Thorv. rummede mange kære Minder fra Samværet med Baron Schubarts. Her havde han hentet Sundhed efter Feberanfaldene i Rom og gjort berømte Værker, som »Musernes Dans paa Helikon«, i det Studio, der var blevet indrettet til ham paa Stedet.

I Florents besøgte man, blandt mange andre, en Amerikaner, som meget ønskede at høre sin store Kollegas Dom over en Venus, han havde

*) Udkastet minder iøvrigt i Kompositionen om et mere soigneret, men langt mindre interessant, Rids fra Ungdomstiden af et Bacchustog med en smukt tegnet hvilende Ariadne og Paaskriften: pour le Casino de Livorno (i Musæets Arkiv).

moduleret, og Thorv. forbavsedes og sagde: »Han begynder, hvor vi andre ender!«

Endelig d. 12te September 1841 nærmede Selskabet sig Rom. Allerede i La Storta (en Station omtrent en Mil nord for Rom) mødte en Mængde Kunstnere frem, italienske, tyske, russiske, men især danske. Ved Frokosten i det bekendte Værtshus tog Thorv. stærkt til sig af den liflige gule Orvietovin, og paa Baronessens Advarsel svarede han, at han jo nu baade skulde smage paa den saa længe savnede Orvieto, tillige skylle Støv ned, desuden slukke Tørsten i den slemme Hede og endelig takke for Skaallerne, saa at Naturen paa den Maade gik over Optugtelsen!

Nu gik det i en Mængde Vogne ad Rom til; Thorvaldsen havde kastet Anker i Italienernes Vogn. Da man naaede Ponte Molle, kom der en Deputation og bød ham ind. Der blev budt Frugt og Vin og holdt Taler, og herefter gik Toget i samme Orden som før ind i Rom og lige til Thorv.'s Hus paa Piazza Barberini. I et Hjørneste d paa samme Plads flyttede Familien Stampe ind i en forud lejet 8 Værelses Lejlighed. Det bedste Rum blev udvalgt til Thorv. og den lille Christian, der havde delt Værelse med hinanden paa hele Rejsen. »Thorvaldsen smed sig paa Sengen, som var deiligt tilberedt«, skriver Baronessen, »og faldt i en dyb Søvn. Vinen havde ogsaa smagt ham ved Ponte Molle«.

X.

Lejligheden var hyggelig. Fra en Balkon uden for Spisestuen kunde man se ned i en smuk lille Have med Orangetræer i Frugt og et Springvand, i hvis Bassin der svømmede Guldfisk.

Det havde oprindeligt, som rimeligt var, været Meningen, at Familien Stampe skulde have boet hos Thorv. og ikke omvendt. I den Anledning havde Skandinavernes Faktotum i Rom, Kunsthandler og Speditør Bravo, der ledede Hjemsendelsen af den berømte Billedhuggers Værker, villet lade »kalke, mure og male« grundigt forinden. Dette havde Thorv.'s Elev og mangeaarige Medarbejder Galli, som boede i Huset og havde Opsigt med Kunstsagerne, skrevet til Mesteren og derved indjaget denne en saadan Skræk for, at der skulde blive vendt op ned paa alt, hans Malerier, som var ham det kæreste, beskadigede o. s. v., at han straks sendte Ordre til Intet at røre.

I det hele spiller Bravo ingen heldig Rolle i Baronesse Stampes Optegnelser; han blander sig i alt muligt, men gør ingen virkelig Nytte. Derimod roser hun meget den württembergske Konsul v. Kolb for dennes store Tjenstvillighed og brave, frittalende Personlighed*). Kolbs mange

*) Hun bogstaverer i Optegnelserne Navnet med C paa italiensk Manér; han selv stavede det med K.

Tjenester over for de Danske blev netop i Efteraaret 1841 paaskønnet med en dansk Orden, som Kongen havde sendt Thorv. til ham.

Forholdet mellem Baronessen og Thorv.'s Datter og Svigersøn — som endnu boede i Rom, skønt Prinsesse Charlotte, hos hvem Paulsen havde været opvartende Kavalér, var død Aaret i Forvejen — blev ikke noget hjærteligt, og Thorv. beklagede sig ofte til sin Veninde over dem.

Den tilbagevendte Billedhugger, der i det romerske Kunstnersamfund betragtedes som en Patriark og »en Fyrste blandt Mænd«, maatte naturligvis ogsaa her i den evige Stad gennemgaa Festlighedernes Skærsild.

Da han første Gang besøgte sit Atelier, bragte hans Arbejdere ham en naiv og velment Hyldest; hans Buste var smykket med Laurbær og en Arbejder fremsagde et selvlavet Digt.

I San Luca Akademiet blev han ved sit første Besøg modtaget af alle Medlemmerne, »som med brændende Voksfakler højtideligt indførte ham i Forsamlingssalen«^{*)}.

Kunstnere af de forskellige Nationaliteter undtagen Franskmændene gjorde Ugedagen efter Thorv.'s Tilbagekomst et stort Gilde. »Der saaes i Transparent en Genie og en Victoria«. En Laurbærkrans med et Baand, hvorpaa der stod »Zum frohen Rückkehr, Rom 19 Sept. 1841« opbevaredes senere paa Nysø til Minde om denne Dag^{**)}.

Nu var Thorv. ganske vist i Rom igen, men de Arbejder, som han havde ansét for uopsættelige, maatte vente indtil videre. I lang Tid fik han næsten intet gjort. Tiden gik med Besøg og navnlig med Spadsereture og Udflugter i Rom og Omegn. Stampes Ekvipage kom her til god Nytte. De danske Venner skulde se alt. »Han ligesom pralede«, skriver Baronessen, »paa en elskværdig Maade med alt Herligt i Rom og nød vor Beundring derover, som om det var Noget, der tilhørte ham«.

Familien Stampes Nærværelse i Rom blev til megen Glæde for de Danske, der opholdt sig her paa denne Tid. Malerne Kùchler, Constantin Hansen og Adam Müller var daglige Gæster. Senere kom Digteren H. P. Holst til og glædede ofte en lille Kreds ved Oplæsning. Af fremmede Kunstnere, der sluttede sig til Kredsen, nævner Fru Stampe Catel og en af Brødrene Riepenhausen, hvilke som gamle Romaboere var udmærkede Førere paa Udflugterne, samt den paa selskabelige Talenter rige C. Werner. De danske Gæster glædedes ofte med danske Retter, hvorimod Thorv. holdt mest af de italienske, som Artiskokker, vilde Asparges, »broccoli« (en Slags Kaalspise) og især nogle Smaafisk, »Tiller«, hvilke han spiste med stor Graadighed. Han var iøvrigt lykkelig ved at bo hos Familien Stampe, og

^{*)} Se Thiele.

^{**)} Den findes der dog ikke mere.

naar han sang »Où peut on être mieux qu'au sein de sa famille«, var det ikke sin egen Familie, han tænkte paa.

Synderlig meget fik han ikke arbejdet i Rom i dette Aar. Hélt rask var han heller ikke. Han led af Forkølelser, og Eftervirkningerne af Tri-

*) Findes ikke paa Nysø.

Tjenester over for de Danske blev netop i Efteraaret 1841 paaskønnet med en dansk Orden, som Kongen havde sendt Thorv. til ham.

Forholdet mellem Baronessen og Thorv.'s Datter og Svigersøn — som endnu boede i Rom, skønt Prinsesse Charlotte, hos hvem Paulsen havde været opvartende Kavalér, var død Aaret i Forvejen — blev ikke noget hjærteligt, og Thorv. beklagede sig ofte til sin Veninde over dem.

Den tilbagevendte Billedhugger, der i det romerske Kunstnersamfund betragtedes som en Patriark og »en Fyrste blandt Mænd«, maatte naturligvis ogsaa her i den evige Stad gennemgaa Festlighedernes Skærsild.

Da han første Gang besøgte sit Atelier, bragte hans Arbejdere ham en naiv og velment Hyldest; hans Buste var smykket med Laurbær og en Arbejder fremsagde et selvlavet Digt.

I San Luca Akademiet blev han ved sit første Besøg modtaget af alle Medlemmerne, »som med brændende Voksfakler højtideligt indførte ham i Forsamlingssalen«^{*)}.

Kunstnere af de forskellige Nationaliteter undtagen Franskmændene gjorde Ugedagen efter Thorv.'s Tilbagekomst et stort Gilde. »Der saaes i Transparent en Genie og en Victoria«. En Laurbærkrans med et Baand, hvorpaa der stod »Zum frohen Rückkehr, Rom 19 Sept. 1841« opbevaredes senere paa Nysø til Minde om denne Dag^{**)}.

Nu var Thorv. ganske vist i Rom igen, men de Arbejder, som han havde ansét for uopsættelige, maatte vente indtil videre. I lang Tid fik han næsten intet gjort. Tiden gik med Besøg og navnlig med Spadsereture og Udflugter i Rom og Omegn. Stampes Ekvipage kom her til god Nytte. De danske Venner skulde se alt. »Han ligesom pralede«, skriver Baronessen, »paa en elskværdig Maade med alt Herligt i Rom og nød vor Beundring derover, som om det var Noget, der tilhørte ham«.

Familien Stampes Nærværelse i Rom blev til megen Glæde for de Danske, der opholdt sig her paa denne Tid. Malerne Kuchler, Constantin Hansen og Adam Müller var daglige Gæster. Senere kom Digteren H. P. Holst til og glædede ofte en lille Kreds ved Oplæsning. Af fremmede Kunstnere, der sluttede sig til Kredsen, nævner Fru Stampe Catel og en af Brødrene Riepenhausen, hvilke som gamle Romaboere var udmærkede Førere paa Udflugterne, samt den paa selskabelige Talenter rige C. Werner. De danske Gæster glædedes ofte med danske Retter, hvorimod Thorv. holdt mest af de italienske, som Artiskokker, vilde Asparges, »broccoli« (en Slags Kaalspise) og især nogle Smaafisk, »Tiller«, hvilke han spiste med stor Graadighed. Han var iøvrigt lykkelig ved at bo hos Familien Stampe, og

*) Se Thiele.

**) Den findes der dog ikke mere.

naar han sang »Où peut on être mieux qu'au sein de sa famille«, var det ikke sin egen Familie, han tænkte paa.

Synderlig meget fik han ikke arbejdet i Rom i dette Aar. Helt rask var han heller ikke. Han led af Forkølelser, og Eftervirkningerne af Tri-

*) Findes ikke paa Nysø.

Tjenester over for de Danske blev netop i Efteraaret 1841 paaskønnet med en dansk Orden, som Kongen havde sendt Thorv. til ham.

Forholdet mellem Baronessen og Thorv.'s Datter og Svigersøn — som endnu boede i Rom, skønt Prinsesse Charlotte, hos hvem Paulsen havde

**) Den findes der dog ikke mere.

naar han sang »Où peut on être mieux qu'au sein de sa famille«, var det ikke sin egen Familie, han tænkte paa.

Synderlig meget fik han ikke arbejdet i Rom i dette Aar. Hélt rask var han heller ikke. Han led af Forkølelser, og Eftervirkningerne af Triumftøget ned gennem Europa bør næppe heller undervurderes. Nogen Tid gik med Oprydning blandt gamle Sager. Kobberstik og Bøger blev gennemsete. Der kom stadig nye ind ad Døren, da han abonnerede paa en Mængde Ting »og altid for 12 à 14 Exemplarer«, skriver Fru Stampe (sagtens med nogen Overdrivelse). »Hvor skal de stakkels Mennesker hen dermed, naar Ingen køber?«, var hans Svar paa hendes Spørgsmaal om, hvad han vilde med alle de Eksemplarer.

For at faa ham til at arbejde fik Baronessen ham omsider indlogeret i hans eget Hus. For at han kunde have det lunt, blev der sat en lille Kakkelovn op i et af hans Værelser, — den første, han nogensinde havde haft i Rom — og han købte sig »et Par umaadeligt store, tykke Sko, gjorde af Klædeslister«. Gallis, der, som alt sagt, boede i Huset, tog sig flinkt af ham; Konen gjorde rent, og Manden sad oppe og ventede paa ham om Aftenen. Kosten fik han fra og hos Stampes. Nu skulde han da til at arbejde, men kunde alligevel ikke rigtig komme i Gang.

Paa Fødselsdagen d. 19de November spillede man i Familien Stampes Lejlighed et lystigt Stykke, fuldt af Stiklerier og skrevet for Tilfældet af H. P. Holst. Pladsen var knap; »der var 24 Spillende og kun 5—6 Tilhørere«. Det hele var en pur Overraskelse for den gamle Billedhugger, der morede sig kosteligt og »paa eengang var indviklet i en heel Samtale med Actørerne«. Det endte »paa sin Dansk« med Smørrebrød, Kage, Vin og en Dans, hvori selv den af Brystsyge stærkt lidende Adam Müller tog Del.

Thorvaldsen tegnede lidt af og til. Thiele fortæller, at han, medens H. P. Holst »under Aftenernes Hvile« læste Ovids »Forvandlinger« i Oversættelse og andre Digterværker højt, gjorde Blyantsudkast, som »hans omgivende Venner bevarede«. Iblandt saadanne Tegninger »nævnes fortrinligt: de syv Ugedage som Genier«, føjer han til*). Baronessen fik sædvanligt, hvad Thorv. tegnede, og naar nogen bad ham om en Tegning, plejede han at sige, at han ikke kunde tegne. Dog fik hun ham til at gøre en saadan til den tyske Maler Overbeck (Nazareneren).

Den forestillede »Flugten til Ægypten«, hvor han lod »en Engel bevogtende svæve mellem Maria med Barnet og Bødlerne, der ihjelslaae«. Thorv. brugte senere Kompositionen til et Relief, som vil blive omtalt nedenfor.

Overbeck var meget begejstret for Thorv. og spurgte ham ofte til Raads angaaende sine Kompositioner. Ja, Th. maatte endog »tegne adskilligt« paa en Karton af »Christi Gravlæggelse«, som Overbeck havde gjort, skriver Ba-

*) Findes ikke paa Nysø.

ronessen, »og Overbeck forandrede det, som Thorv. havde paapeget«. Dette kan dog kun forstaas som Ændringer i Kompositionen, da O. var en meget duelig Tegner. Hans Konturtegninger i Thorv.'s Arkiv af Dele af Alexander-frisen er sande Vidundere af Finhed og Skønhed.

Julen kom og de Danske fejrede den i det stampeske Hus, dog kun de ugifte Kunstnere, fordi Pladsen var knap. H. P. Holst skrev Sange og Deviser; han og de øvrige Gæster paatog sig Pyntningen af Juletræet samt Underholdningen, medens Stampes sørgede for Beværtningen. Fem magre Gæs havde i nogen Tid forinden haft deres Logis paa et lille Loftskammer, hvor Niels Kusk ved et Overmaal af Havre forvandlede dem til lige saa mange fede.

Thorv. gik omkring og samlede Medaljer, Pastaer og andet sammen til Lotterispillet. Han havde endnu ikke selv begyndt at arbejde, fortæller Baronessen, men havde dog faaet Galli sat i Gang med den nye Andreas-statue, »det vil sige«, skriver hun: »Galli stillede den op, og Thorv. sagde ham Beskeed«^{*)}.

Til Juletræ benyttedes et stort Orangetræ, hvorpaa der foruden Gaver og Lys anbragtes en Mængde levende Roser.

Julemaaltidet indlededes paa god dansk Manér med Risengrød, som Thorv. efter Sædvane bar frem med højstegne Hænder. Derpaa fortæredes Niels Kusks Protegéer, og tilsidst kom Æbleskiver.

Denne Fest kom vel til at ligne Thorv.'s berømte Julestuer fra tidligere Tid, men medens disse sædvanlig havde haft et i al Skikkelighed nærmest hedensk Præg, søgte Holst i god Harmoni med Familien Stampes Sympathier at indblæse den nærværende en kristelig Aand.

Digteren samlede sine for Lejligheden skrevne Poesier i et lille haandskrevet Hæfte, som han forærede Baronesse Stampe. Det begynder og ender med Engletale. Holsts kønne »Sang omkring Træet« lød saaledes:

Med Jubel Barnet gaaer sin Gang,
Om Juletræets Grene,
Og Ynglingen med munter Sang,
Helst naar han ei gaaer ene;

*) Thiele skriver, at Anlægget først begyndtes straks efter Nytaar. Det kan maaske her være paa sin Plads at gøre opmærksomt paa, at Gallis Fornavn var *Pietro* og ikke *Vincenzo*, hvad andre Forfattere plejer at kalde ham, fordi Thiele paa det eneste Sted, hvor han giver ham et Fornavn, benævner ham saaledes. I Thorv.'s romerske Testamente hedder han Pietro, paa en Tegning, der tilhører Nysø, ligeledes, og den mystiske Vincenzo G., der gør Smaarelieffer for Familien Torlonia efter Tegninger af Thorv. og skriver Breve til ham herom, er, som disse Breve i Musæets Arkiv viser, ingen anden end Pietro Galli, hvis Signatur er saa tydelig som vel muligt. Der burde en Gang foretages en grundig Undersøgelse af hele Thieles Værk.

Den stærke Mand et Veemodssmiil
De gyldne Grene sender,
Selv Gubben, ramt af Aldrens Piil,
Udstrækker sine Hænder.

Dog over denne Scene staaer
Den store Fødselsstjerne,
Og om et gyldent Haab den spaaer,
Hvortil vi lytte gjerne.
Den tindrer hist fra Skyens Søm —
O før den atter svinder,
Vi drømme vil en Barndoms Drøm
Med gyldne Haab og Minder!

Deviserne, som fulgte med Gaverne og Lotterigevinsterne, var meget forskellige i Tonen. Medens de to, som ledsagede Thorvaldsens ny »Pousseerstok« (Modelérpind), var meget smigrende, klinger Versene til de andre Kunstnere ret onskabsfuldt. Holsteneren Thøming maa høre for sin Tyndhaarethed, en anden for sin slette Skrift, og saa fremdeles. Her et Par Exempler.

An Thöm(m)ing.

Wir wollten erst Dir ein' Perücke schenken,
Doch endlich haben wir, nach vielem Denken,
Was Besseres, was Schöneres ersonnen, —
Nun höre, Freund! und dann vergeh' in Wonnen!
Wir bringen einen Kamm Dir, einen theuren.
Ein jeder andrer reiszt die Haare aus,
Doch dieser macht es wieder dick und kraus —
Nimm hin den Wunderkamm, den ungeheuren!

Med en Morgenhue.

See denne Hue, hvor den er dejlig!
Den kommer Dig just ikke ubelejlig.
Den skinner og straalere saa rød som en Lue, —
Hvis Du ikke har *Hoved*, saa har Du dog *Hue*!

*Med en Papiirpresse,
hvorpaa kryber en Fiirben.*

Hvis man tør troe paa Rygter her,
Saa er det nogle slemme Kragetæer,
Hvormed Du plejer dit Papier at zire;
See derfor raaber denne Fiirben: »O,
For Guds Skyld, skriv dog blot som En paa To,
Og skriv dog ei som En, der gaaer paa Fire!«

Med en Skjorteknap,
hvori et Vestatempel af Mosaik.

At Vesta Reenhedens Gudinde var,
Behøver man vel ikke Dig at lære;
Og da din Skjorte denne Knap nu har,
Saa kan i Gjerningen Du hende ære.
Men undskyld Dig for Alting ei dermed,
At her i Roma for Exempel
Kan tidt man paa et smudsigt Sted
Faae see et overmaade dejligt Tempel!

De Poesier, som fulgte med Gaver til Damerne og Børnene, var galante Smaavers eller nydelige lange Digte. Derimod er Devisen til Baron Stampe af samme Tønde som de til Vennerne.

Privatpresent til Baron Stampe.
Med et Bonbonkræmmerhus med Uhr paa.

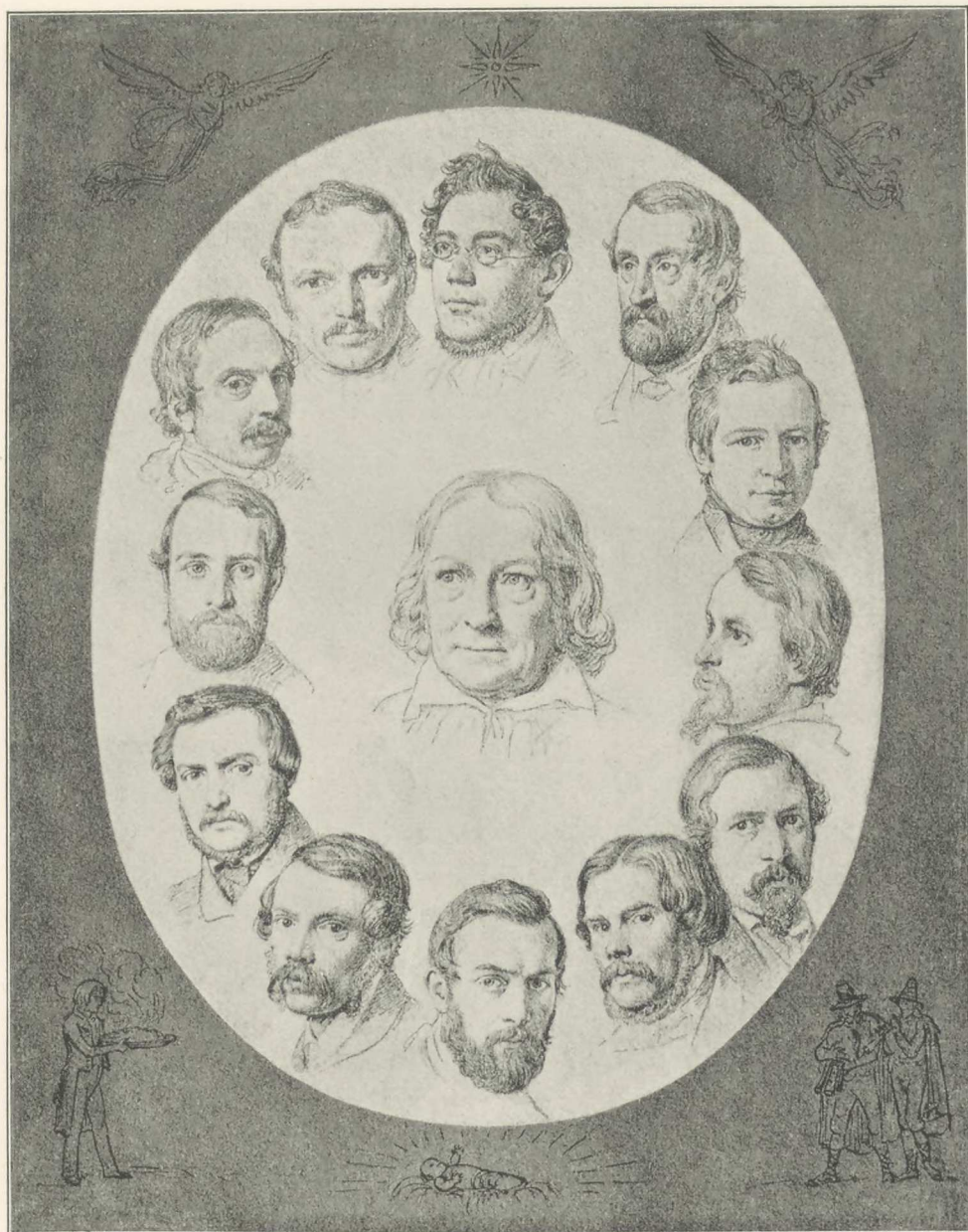
Lidt silde gjerne De til Bordet gaaer, —
Er det ei sandt? det har jeg Dem afluret:
Thi dette Kræmmerhus med Uhr De faaer,
Saa kan De altid spise efter Uhret!

Noget usoigneret i Formen er Verset til Niels Kusk; det er tydeligt, at Holst ikke har ansét Niels for nogen fin Poesikender.

Med en Tobakspibe til Niels.
Saa længe, Niels! Du passer paa denne Pibe,
Saa kan Du aldrig komme i Knibe —
For Pibe!

Et værdifuldt Minde om denne Juleaften er en Tegning, som Constantin Hansen gjorde af de danske Gæster, og hvormed han paa egne og Kammeraters Vegne kvitterede for Gæstfriheden. Bladet tilhører Nysø. (Afb. S. 89). Man ser Thorv. i Midten, fint og aandfuldt opfattet; lidt sart og smalkindet ser han ud i Forhold til ellers; han havde jo ogsaa været syg.

Ikke mindre værdifuld er Karakteristiken af de andre Danske, hvis Portrætter er anbragte i en Kres uden om. Øverst ser man H. P. Holsts lidt plebejiske Træk; hans Hoved er udmærket livfuldt tegnet. Küchler, hvis Ansigt gør et lige saa elskværdigt Indtryk som hans Malerier, synes at lytte til en god Historie, som Tegneren, hans særligt kære Ven, fortæller. Højest livfuldt er Constantin Hansens Selvportræt forneden til venstre med det agtpaagivende Blik; man kan for Resten ikke sige, at han har flatteret sig selv. Til højre lige ud for Thorv. stirrer J. A. Jerichau lidt vildt ud i Luften — sikkert ogsaa en korrekt Iagttagelse, selv om dette

THØMING.	H. P. HOLST.	KÜCHLER.
BRAVO.		BREGNHOLT.
JESPERSEN.	THORVALDSEN.	JERICHAU.
RAADSIG.		HOLBECK.
CONST. HANSEN.	AD. MÜLLER.	PETERSEN.

THORVALDSEN BLANDT LANDSMÆND I ROM. JUL 1841.
TEGNING AF CONSTANTIN HANSEN.

Hoved ikke er blandt de bedste. Ganske fortrinlig er derimod Kunsthandler Bravo, der bestræber sig for at give sit ikke synderligt aandfulde Aasyn en Mine af noget meget betydeligt (er den store Mand ikke i Pels?). Billedhugger Holbeck ser saa repræsentativ ud, som man kunde vente det efter Beskrivelser af denne senere saa bekendte danske Romer. Nederst ses Historiemaleren Adam Müllers smukke Hoved, tydeligt mærket af Brystsygdommen. Thorvaldsen havde allerede da købt hans sidste store Maleri, inden det var færdigt.

Ogsaa Kartonen om Tegningen minder om Julens Begivenheder. For oven i Midten ser man Julestjernen og paa hver Side en svævende Engel. For neden i Midten ligger Jesusbarnet i en Straaleglans, til venstre bærer Thorvaldsen, klædt i Kjole, det dampende Grødfad frem, og til højre kommer et Par malerisk klædte »pifferari« (o: Abruzzerhyrder, der efter en endnu eksisterende Skik er komne til Rom i Adventen for at blæse Julen ind) vandrende, blæsende paa Sækkepibe og Skalmeye.

XI.

I Jule- og Nytaarstiden var Vejret helt sommerligt, saa at man en Dag kunde spise i Tavolata under aaben Himmel. Thorv. tog sig nu sammen og gjorde et Basrelief til Minde om Julen 1841. Det forestiller »Hyrderne, som Julenat tilbeder Jesus i Krybben«, og hver af Vennerne fik Løfte om en Afstøbning. (Afb. S. 93.)

Intet kunde være mere nærliggende end dette Emne. Ikke blot i Kirkerne, men ogsaa hos private Folk saá man kunsthærdigt dannede Grupper udstillede, som forestillede Hyrdernes Tilbedelse; disse Dukkefremstillinger med saa vidt muligt naturotro Sceneri var meget yndede.

Paa Thorv.'s Relief, der er komponeret med en lige misundelsesværdig Naivitet og kunstnerisk Modenhed, ser man den skønt drapperede lykkelige Moder knælende afdække den vidunderlige »bambino«, der, skønt nyfødt, allerede er saa fremmelig, at han selv kan folde sine Hænder; to tilbedende Hyrder udtrykker deres Andagt og Beundring med korslagte eller udstrakte Arme, og to andre giver deres Følelser Luft i en landlig Musik for Sækkepibe og Skalmeye. Drengen med Sækkepiben maa ordentlig lægge Kræfter i. Bag Maria ses den fromme Josef og længst til venstre de traditionelle Statter ved Jesu Fødsel, Oksen og Asenet, som uden Skade kunde være lidt bedre studerede. For oven svirrer i Klynge tre livligt bevægede Engle, der strør Blomster. Kompositionen er et Mønster paa Stil, Skønhed og Afrundethed.

Dette Basrelief blev det første Led i en lille Række af Værker, som

atter var tænkte som Led i en større Serie Relieffremstillinger, der ses skizzerede og numererede i et Antal af 22 bag paa en Tilsigelse til en af Lukasakademiets Mødeaftener fra Januar (gennajo) 1842. Thorv. har maa-ske villet efterkomme en gammel Bestilling paa en Frise af fortløbende bibelske Relieffer til en Kirke i München. Der foreligger ogsaa en Del andre herhenhørende løse Blyantsudkast fra samme Vinter. Dog naaede foruden »Hyrdernes Tilbedelse« kun 5 andre af disse Kompositioner over i plastisk Form, alt under det forhaandenværende Ophold i Rom. Skønt de blev udførte med Mellemrum, skal de dog her omtales under ét. Nysø ejer ingen Exemplarer, og Modellerne i Musæet er anbragte og belyste paa en Maade, der vanskeliggør en tilfredsstillende Fotografering; derfor har ogsaa kun et enkelt af dem (Jesus som Dreng i Templet) været fotograferet tidligere.

Paa Relieffet »*Marias Bebudelse*«, som i Kompositionens Opbygning minder stærkt om gammel italiensk Kunst, er Marias Ynde og Slankhed, Ungdom og Skamfuldhed dog ægte thorvaldsenske, den udmærket smukke Engel ligesaa. (Sign. Roma 20 marzo 1842; Afb. S. 94.)

I Fremstillingen af »*Barnemordet i Bethlehem*« har Thorv. paa sindrig Maade mildnet det højtragiske Emnes Pinlighed ved at knytte det sammen med »*Flugten til Ægypten*« og lade den skærmende Engel optræde paa Skuepladsen. Med Urette er dette Basrelief blevet anbragt i en mørk Krog af en Korridor; den fuldendt skønne Gruppe til højre af den hellige Familie søger sin Lige i Henseende til Sjælsindhold og fordringsløs, hjærtvindende Karakteristik. Den af Arbejde lidt duknakkede Josef haster aandeløs afsted foran med en stor Bylt Klæder under Armen, medens Maria vandrer i rolig Tryghed med det sovende Barn paa Armen og et forunderligt, baade indad- og udadvendt Udtryk i Øjet. En skønnere og indholdsrigere Gruppe skal man lede længe om. (Se Afb. S. 95.)

Kompositionen i »*Jesus som tolvaars Dreng i Templet*« er højst anskuelig og fuld af brilliant Karakterisering. De lærde Jøders Tvivl, Glæde eller Forundring er tagne lige paa Kornet. Den fortrinligt brudte Symmetri i Figurernes Opstilling fortjener at bemærkes; særlig danner den urkraftige Jøde, som stryger sig om Skægget, et glimrende beregnet Modstykke til Maria og hendes Mand i Kompositionens modsatte Ende. Sign.: Roma maggio (Maj) 1842. [Afb. S. 97.]

Basrelieffet *Kristi Daab* minder kun for Hovedfigurernes Vedkommende om det ældre Værk over samme Emne i Frue Kirke. Til højre ser man en Dreng, som har kastet Klæderne og er parat til at gaa ud i Floden og modtage Daaben; en ung Pige og en midaldrende Mand er i Færd med at blotte sig. Til venstre for Midtergruppen har den lille Englegruppe fra Hyrdernes Tilbedelse afløst det om Botticellis »Venus Fødsel« mindende svævende Englepar; ogsaa Duen fra »*Marias Bebudelse*« har indfundet sig. Kompositionen afsluttes lige saa virkningsfuldt som dristigt af en værdig

HYRDERNES TILBEDELSE. GIBSMODEL I MUSEET.

MARIAS BEBUDELSE. GIBSMODEL I MUSÆET. 1842.

BARNEMORDET OG FLUGTEN TIL ÆGYPTEN. GIBSMODEL I MUSÆET. 1842.

JESUS SOM TOLVAARIG DRENG I TEMPLET. GIBSMODEL I MUSÆET. 1842.

Flodgud, der naturligvis skal symbolisere Jordanfloden. Udførelsen har mange Svagheder. Bedst er Johannes' Hoved og Flodguden. (Modeleret i August 1842; Afb. S. 98.)

Relieffet »Kristi Indtog i Jerusalem« er meget løst skizzeret, en Del kortere end de foregaaende og gør Indtryk af at være et Brudstykke; maa- ske har Kunstneren maattet holde op dermed i Utide. Det er væsentlig Motiver fra Frue Kirkes ydre Frise, der er blevne benyttede til den nye Behandling af Emnet.

»Bebudelsen«, »Hyrdernes Tilbedelse«, »Jesus lærer i Templet« og »Daaben« er, sagtens af arkitektoniske Hensyn, anbragte saa højt i Mu- sæets Kristussal, at der skal Kikkert til for at studere dem, og at de fleste besøgende ikke lægger Mærke til dem. Dette er uretfærdigt, thi de rummer netop, i Sammenligning med mere begunstigede ældre Værker som de temmelig tableaumæssige »Kristi Daab« og »Nadverens Ind- stiftelse« fra 1820, en ægte Følelse, livfuld Karakteristik og en mere genre- agtig Friskhed i Kompositionen, Egenskaber, som nok kan opveje det hist og her noget svagere Herredømme over Formen og Proportionerne.

»Hyrdernes Tilbedelse« vakte megen Opmærksomhed, og der indkom hurtigt Bestillinger paa Exemplarer deraf.

Thorv. var nu rask, men snart blev baade Baron Stampe og Hustru samt Datteren Elisa syge. Den sidstes Sygdom trak ud, og Feberen slog sig paa Hjernen. Familiens Venner trøstede og hjalp til med at vaage. Over al denne Elendighed glemte man rent den gamle Kunstners »daglige

KRISTI DAAB, GIBSMODEL I MUSÆET. 1842.

Brød«, Lotterispillet, og han tegnede da undertiden i de lange og triste Aftener Skizzer af alvorligt Indhold, »bedende Engle og lignende Genstande«, skriver Baronessen.

Da den elskværdige unge Pige til alles Glæde begyndte at komme sig, tog man atter Del i forskellige Slags Selskabeligheder og kom blandt andet sammen med en engelsk Familie, over hvis Maade at købe Kunstværker paa Baronesse Stampe ærgrede sig. Dette gav Thorv. Anledning til nogle Betragtninger. »Saaledes er Englænderne«, sagde han, »men det er det samme, om de og prutter og spørger først om Priisen paa, hvad de vil have, saa kjøber de dog noget, og det er ækelt med Tydskernes store Delicatesse, at man ikke tør tale om Priis eller sligt; det kalder de udelicat og det saarer dem. Nu kommer deres Landsmænd (dog ingen Regel uden Undtagelse) og roser og hæver til Skyerne, men derved bliver det; de er rørte til Taarer over Arbejdets Fortræffelighed, men kjøber intet, og Kunstneren kan dog ikke bestaae, naar han selv skal beholde alle sine Herligheder«.

En Dag hændte det mærkelige, at Pietro Galli, Thorv.'s mangeaarige og højtbetroede Medarbejder, som i hans romerske Testamente var udset til sammen med Freund at fuldende de ufærdige Værker, han maatte efterlade sig, meddelte den gamle Mester, at han ikke længer vilde blive hos ham. Han skulde arbejde for en Anden, sagde han. »Thorv. frappeerte det overordentligt, men han sagde ikke et Ord«, fortæller Fru Stampe. Galli tilbød vel at komme hver Dag og fuldende den store Apostelstatue, som han havde sat op for Thorv., men denne frabad sig det og tog selv straks fat derpaa.

Familien Galli flyttede samme Dag, og den gamle Billedhugger var nu ganske alene i sin vidtløftige Bolig. Der var meget usikkert i Rom; Røverier og Mord fandt Sted ved højlys Dag. En svensk Greve, som boede lige overfor Thorv., blev funden myrdet i sit Hjem en Time efter, at Tjeneren havde bragt ham hans Frokost. Thorv. var vel ikke bange for sit Liv, heller ikke for sine Malerier og Statuer — »dem kan Kjeltringerne ikke bruge« sagde han — men nok for en stor Kiste med Kostbarheder. Efter at man nu havde prøvet først at have Bravo og derpaa Niels Kusk liggende i et Værelse ved Siden af Thorv.'s om Natten, fandt Baronessen paa at indlogere den sympathetiske Billedhugger Holbeck hos ham. Den unge Mand var »fuld af Opmærksomhed« mod den Gamle, arbejdede i hans Atelier om Dagen og »fik en Slags Opsigt med samme«.

Endnu inden Galli havde forladt ham, havde Thorv. skrevet til den danske Konge, at hans Kunstsager, som Bravo hjalp ham med at pakke ind, vilde inden Juli Maaned ligge parat i Livorno til Hjemsendelse med Fregatten Thetis, der stilledes til Disposition for dette Øjemed.

Et bevaret Fragment af Kladden til dette Brev lyder saaledes:

»...bered inden Juli Maanat i Livorno.

Min Reise har været meget Lykkelig men kort tid efter jeg var kommet til Rom Blev jeg noget Syg men nu er jeg Gudskelov rask igjen og har begyndt det Nye Aar med at Arbeide Ret flidtig.

At Christian d. 4des Statye er Lykkes i Støbning Glæder mig og jeg skal strax naar jeg faaer Maalet til Fodstykket modelere et Basrilief dertil*).

Hr Oberst Paulsen har vist mig Tegningen til den afdøde Prindsesses Gravminde og saa jeg haver meddelt ham min Mening derover**).

Storhertuginde af Meklenburg Strelitz har jeg seet o. s. v.«

Medens Galli arbejdede paa Apostlen efter Mesterens Anvisning, havde denne syslet med at eftergaa et Par bestilte Marmorexemplarer af ældre Værker. Nu tog han med Iver fat paa den henimod 4 Alen (hvis Thiele er korrekt, 7' 7") høje Andreasmodel; den var færdig 10—12 Dage efter, skriver Baronessen. Desuden begyndte han nu paa Basrelieffet »Mariæ Bebudelse«, fortæller hun.

Den kasserede Andreasfigur, som findes i Thorv.'s Musæum, er en pom-

*) Det skete dog først paa Nysø efter Hjemkomsten.

**) Her er Tale om et Monument over Chr. d. 8des paa Grund af Utroskab fraskilte Gemalinde Prinsesse Charlotte Fredericke, der havde staaet Thorv.'s romerske Kreds nær, og hvis Hofkavalér dennes Svigersøn, som allerede tidligere berørt, havde været. I H. B. Dahlerups Erindringer omtales Prinsessens Omgang med Thorv. saaledes: »Hun og Thorv. levede i evig Fejde med hinanden, og dog kunde hun ikke undvære hans Selskab. Han talte altid reent ud og sagde hende mange drøje Sandheder, men det gjorde hende ikke vred, hun svarte igjen i samme Tone, og saaledes mundhuggedes de bestandig for dog immer at søge hinandens Selskab igjen«. Dahlerup fortæller iøvrigt, at hendes Konversation var lidt simpel, »enkelte Udtryk meget drøje; hun skaanede ingen«.

pøs, noget rokokkoagtig Skikkelse, der adskiller sig fra hans andre Apostle ved sin mere svungne Stilling og ved kun at være drapperet med en Kappe, medens alle de andre ogsaa er iførte en lang Kjortel. Dens Benstillinger, noget i Drapperikastet, Formen af Haar og Skæg og navnlig højre Arms og Haands Bevægelse, der svarer til de antike Taleres Yndlingsgestus, minder stærkt om den af Thorv. egenhændigt udførte Paulus-Statue. Paa Nysø havde han i 1840 modeleret en lille Skitse til en Andreas med opadvendt Aasyn og den ene Haand paa Brystet (Udtrykket for en stærk Følelse). Nu havde han ogsaa forladt denne Opfattelse.

I den nye Andreas-Statues Holdning gør der sig en yderlig Simplicitet gældende (Afb. S. 101). Stillingen er retvendt og yderst ligefrem; den venstre Fod er sat lidt frem og til Siden, i den sænkede venstre Haand bærer Apostlen en halvttoplukket Skriftrulle, og med den noget hævede højre tager han ved sit skævvinklede Kors, men støtter sig ikke til det. Netop denne velberegneede Simpelhed i Kompositionen giver Skikkelsen et særligt Præg af Værdighed.

Statuen rummer en for en thorvaldsensk Idealfigur usædvanlig *individuel* Karakteristik, som gør den mere tiltalende for vor Tids Kunstopfattelse end de fleste af de andre. Her er noget i Proportionerne og Hovedets Type, som endog minder om Thorv.'s diametrale Modsætning Michelangelo, maaske mindre om hans Kunst end om ham selv, saaledes som man kender ham fra Samtidens Portrætter.

Thorv.'s *Andreas* er en mægtigt stor og bred Almuesmand, hvis usædvanlig høje Vækst fremhæves af et temmelig lille Hoved. Den opbundne Kjortel blotter et Par svulne Fødder med spændte Aarer. De smaa, lidt skraatstillede Øjne har noget hemmeligt forskende i Blikket, den lidt skævt trukne Mund med den tykke Underlæbe udtrykker en vis mut Godmodighed. En let Sky af behersket Smerte eller Sorg hviler over den stejle, men ikke brede Pande, som vel røber Tænksomhed og Handlekraft, men ingen omfattende Aand. Den egenartede Krusning af Haaret og den livfulde Skægbehandling fuldstændiggør det individuelle Præg. Meget smukt er Anlægget af den med et dobbelt Bælte opbundne Kjortel, som klæder Figuren ypperligt; derimod er Kappens Anbringelse Værkets svage Side. Denne lange Kappeflig, som hænger helt ned til Jorden, har ganske vist et Foldekast af en enestaaende simpel Storladenhed, men det ser alt for arrangeret ud. Man mærker tydeligt, at det Drapperi, som Kunstneren har arbejdet efter, har været hængt paa Modellen eller Lededukken, efter at denne forud var bragt i Statuens Stilling. Men idet Drapperiet saaledes ikke har givet efter for den mindste Bevægelse af Figuren, er det naturlige Indtryk af, at Apostlen virkelig har gaaet med denne Kappe, glippet.

Næppe var den her beskrevne Apostelstatue støbt, før Thorv. tog fat paa den næste, nemlig Statuen af *Judas Thaddæus*. I sin første Form var

APOSTLEN ANDREAS. MARMORSTATUE I FRUE KIRKE.

denne ikke andet end en kasseret Johannesstatue, som ved nogle Forandringer og Tilsætningen af Martyrredskabet Hellebarden var bleven omdannet til en Thaddæus. Stillingens Mangel paa indre Logik og det underlige Udtryk i de alt for store Øjne giver denne Figur et halvt aandssvagt Udtryk, og det sparsomme Skæg ser ganske paaklistret ud. Der var altsaa god Grund til at skabe en helt ny Figur.

Skuffet over Gallis Frafald havde Thorv. nu foresat sig at gøre hele den nye Thaddæusfigur selv uden al Hjælp; han vilde vise, at han kunde klare sig alene. Hans resolute Veninde tog sig en Haandlangers Skikkelse paa, ligesom da han paa Nysø anlagde sin egen Portrætstatue; hun »bandt Trækors i Staaltraad og lagde Leer paa, glattede og bankede« eller underholdt Vennen, naar der ikke var mere for hende at gøre; desuden viste hun de Fremmede om, der kom for at se hans mange Malerier.

»Til den anden Apostel brugte Thorv. akkurat 14 Dage med Opstilling og Alt«, skriver hans flinke Hjælperske*).

Det var dog nær gaaet galt for den energiske gamle Billedhugger, meddeler hun, eftersom Leret »slog Revner, saa at Statuen maatte formes nedefra i Gibs, medens Thorv. endnu arbejdede paa den«. Den kraftige Gamle var nu rigtig kommen i Aande og næsten ikke til at trække fra Arbejdet, saa at han ofte ikke mødte til Familien Stampedes Middagsmaaltid, før det blev Aften.

At den 71aarige Mester kunde gøre sin kolossale nye Thaddæusstatue paa 2 Uger, var ganske vist en Heltebedrift, men den blev ikke noget kunstnerisk fremragende Værk og taaler ingenlunde Sammenligning med Andreasstatuen.

Thorv.'s *Judas Thaddæus* er en blid, velfriseret og lidt veg ung Mand, der folder sine Hænder paa en forsigtig Maade foran Brystet, medens han sænker Blikket i stille Bøn. Ansigtstrækkene er kønne, men almindelige, Mundens Form lidt blødagtig. Man faar Indtrykket af en net og velopdragen, men temmelig intetsigende Personlighed. Værket er i det hele ikke frit for at have med den Genre at gøre, der, som man siger, er den eneste uberettigede: den kedelige.

XII.

Alt imedens Thorv. saaledes arbejdede med fuld Kraft, havde han slemme Ærgrelser.

Bravo, som forestod Hjemsendelsen af hans Værker, hvoraf der endnu

*) Thiele har 10 Dage, som han vil fortælle, efter flere samstemmende Vidnesbyrd. Wilckens har i sine Erindringer villet gøre Sagen endnu bedre og lader Thorv. i 1840, efter at have modeleret sin Ven Donners Buste paa knap 3 Timer, prale med, at han har modeleret Thaddæus' Statue paa 10 Dage »iberegnet den Tid, som medgik for Gibseren til Formen og Afstøbningen«. Da den egenhændigt modelerede Thaddæus først blev til i 1842, ser man let, at Anekdoten trænger til et »Wilckens fecit«.

henstod en Mængde i hans Hus, tog sig ikke nok af Indpakningen, ja blev endog en Gang borte i 8 Dage, saa at de mange for Tilfældet lejede Arbejdere gjorde, hvad de selv vilde. Thorv. blev mere og mere vred paa ham og gav ham til sidst Afsked for selv at lede Indpakningen, hjulpet af Holbeck, Riepenhausen o. fl. »Bravo vilde nu, at Thorv. skulde anbefale en Ansøgning om, at han maatte rejse til Danmark med Fregatten for at passe paa Thorv.'s Sager«, men denne afslog bestemt at give ham en saadan Anbefaling.

En endnu værre Ærgrelse ventede ham. I Almindelighed var han i de senere Aar i godt Humør — tidligere var han som bekendt temmelig alvorlig. »Kun naar han skulde klædes paa til Hove og have sine Ordner paa, var han gnaven, ligesom naar han skulde forme Noget i Gibs«. Et kunde dog bringe ham fuldstændigt ud af Ligevægt: naar han ønskede sig et eller andet Maleri til sin Samling og ikke kunde skaffe sig det, ærgrede han sig syg og halvvejs forrykt. Det foregaaende Efteraar havde han haft den Sorg at gaa Glip af en Karton af Overbeck, »Kristi Gravlæggelse«, men havde trøstet sig med Beslutningen om selv at gøre en Komposition over samme Emne, naar han kom til Nysø igen. Nu blev det atter galt. Den tyske Maler Riedel*), i hvis store Ry Thorv. skal have haft en ikke ringe Andel, havde malet en »Sakuntala«, hvorefter han havde bestilt en Gentagelse til sin Samling. Kopien »blev efter Alles Mening endnu bedre end Originalen«, skriver Baronesse Stampe, men blev afhændet til Kongen af Würtemberg. Thorv. var i otte Dage i et grueligt Humør, gav Bravo Skylden, skændte paa Baronessen og tordnede og bandede saaledes for sin ganske uskyldige Veninde, at hun blev helt ulykkelig. End ikke det ellers ufejlbare Middel Lotteriet kunde berolige ham, selv om det hjalp noget. Han maatte finde paa et Arbejde, der kunde interessere ham ganske særligt, for ikke at blive rasende. I sin Nød greb han til at lave Gratiegruppen om. Han savede Arme og Hoveder af et Gibsexemplar, modelerede nye Dele og arbejdede fra Morgen til Aften med den største Iver. Til sidst gjorde han en helt ny Model. Han gav de nye Gratier Amors Pil at lege med; de tidligere havde ingenting bestilt. Om Aftenen blev der spillet Lotteri til Kl. 11—12, og nu kunde han atter sove godt.

Omdannelsen af Gratiegruppen har sin Interesse derved, at den viser, hvorledes Thorv. havde fjernet sig fra sin egen nyklassiske Retning. Den rene Skønhed er ham ikke længer nok, han vilde have Handling og Minespil med. Afb. S. 106 og 107 viser de to Grupper lige overfor hinanden, saa at man let ser Ændringerne i Kompositionen. Den nye Gruppe har visse formelle Fortrin, navnlig det, at den tager sig ud fra flere Sider end den gamle, som helst maa ses stik forfra. Alligevel bør det fremholdes, trods Thorv.'s store Tilfredshed med den nye Gruppe og dens større Po-

*) Billeder i Musæet af en neapolitansk Fiskerfamilie og en badende Kvinde.

GRATIERNE. 1819. GIBS. MUSÆET.

GRATIERNE. 1842. MARMOR. MUSÆET.

pularitet, at den er et langt ringere Kunstværk end den gamle. Det er ikke mere de Gratier, som er til Stede paa det høje Parnas, naar Apollo slaar Lyren ved Hippokrenes Vande, og Muserne træder deres luftige Dans. De nye Gratier har hjemme i fladere Egne, og deres borgerlige Tække kan ikke erstatte de gamles aristokratiske Skønhed. Den venstres Dejlighed er borte, den mellemstes Gudindeværdighed ligesaa, og den tredje Søsters uskyldige Kælenskab er bleven til Sentimentalitet. Ogsaa Enkelthedernes Udarbejdelse er løsere og mindre værdifuld. Naar de ukyndige ogsaa i denne Henseende lader sig narre, har de nogen Undskyldning deri, at de gamle Gratier kun foreligger i et skiddent Gibseksempplar, som viser en Mængde Sammensætninger efter det af Thiele og Wilckens omtalte Transportuheld ved Københavns Toldbod i Efteraaret 1842. Det er forunderligt, at man ikke har omplantet denne Nyklassicismens skønneste Blomst fra snavset Gibs til straalende Marmor; den fortjener det mere end de fleste af Musæets Værker, som er blevne begunstigede paa denne Maade.

Riedel malede nu et tredje Exemplar af Sakuntala, og det skulde da Thorv. have. Men inden det var færdigt, kom en Greve fra Milano, som havde set Billedet hos Riedel, og bad Thorv. om at overlade ham det. Denne svarede afslaaende, at »naar han købte Malerier, var det, fordi han holdt af dem og hængte ved dem med hele sin Sjæl. Det var lige saa svært for ham at føje Greven, som om Thorv. havde forlangt hans Kone af ham!« Dog fik Greven Billedet ved at give Kunstneren mere, end Aftalen med Thorv. lød paa.

Den nye Ærgrelse fordreves ved Udflugter i den frie Natur og Studier af de Herligheder, som Oldtiden og Renaissancen har efterladt i den evige Stad. Dog havde Ærgrelserne maaske nogen Andel i, at Thorv. allerede kom tilbage til Danmark om Efteraaret. Han havde nu besluttet sig til at rejse hjem med den Fregat, som skulde hente hans Værker i Livorno.

Paa Baronessens Fødselsdag i April forærede han hende »en Kristus i Bronze efter den, som staaer i Frue Kirke, samt Ganymed i Marmor« og en Tegning som sædvanligt*).

Den 29nde April holdt Tyskerne deres aarlige Fest i Stenbruddene i Cervara. Vi gengiver Fru Stampes Beskrivelse heraf in extenso.

»Kl. 6 om Morgenen sad vi alt paa Vognen og droge ud af Porta Laterana. Her saae vi strax flere Grupper til Hests, til Vogns og til Esels »af maskerede unge Mennesker, som med en Kappe skjulte deres Dragt, »saa godt de kunde, til de kom udenfor Byen, hvor det ikke var forbudt »at vise sig maskeret. Vi kjørte videre og mødte en Mængde Mennesker, »som vilde samme Vei. Man samlede ved Torre de' schiavi. Her stødte »vi sammen med mange Bekjendtere, som alle vare henrykte og glade

*) Der findes dog ikke nu nogen Kristus i Bronze eller Ganymed i Marmor paa Nysø.

»over det deilige Syn af de mange herlige Dragter i det prægtige Grønne,
 »der var saa friskt og smukt, som naar det er paa det Skjønneste hos os.
 »Desuden havde vi Bjergene i Baggrunden og Rom til den anden Side.
 »Hvert Øieblik var der ny Aarsag til Latter og Beundring, thi de mest
 »forskjellige Dragter, nogle barokke, andre comiske og atter andre smag-
 »fulde, vexlede mellem hinanden. Der var tyske, italienske og andre Na-
 »tioners Kunstnere, dog vare Tydskerne de prædominerende. Det heed og-
 »saa Tydskernes Fest. Selskabet var vist paa en 5 à 600 Mennesker. Man
 »oppebiede Præsidenten, for efter gammel Sædvane at indtage Frokost, som
 »Kjøgemesteren var ifærd med at tilberede. Imidlertid kan man begribe,
 »der blev gjort tusinde Løier af den utaalmodige Ungdom. Endelig kom-
 »mer Forriderne i fuldt Fiirspring og melder Præsidentens Komme. Nu
 »begyndte Gendarmerne deres Embedsforretning, at bringe Orden i det
 »Hele. Man maa nemlig vide, at Enhver havde sin Bestilling, og Enhver sin
 »bestemte Plads, og hvert Compagni sin Fane. Fanebærerne vare prægtigt co-
 »stumerede, og man saae ikke alene smukke, men mesterligt decorerede Fa-
 »ner. Nogle [Deltagere] vare udnævnte til Kjøgemestere og havde en Orden
 »som en Øxe og Grydeskee paa Brystet, samt hvide Forklæder for. Andre
 »udførte en Taffeldækkers Forretning, atter Andre hørte til Orakelgrotten
 »o. s. v. Endelig kommer Præsidenten paa en deilig Karm, med en Bal-
 »daqvin over, og bemalet paa det Prægtigste med Vaaben, med Guldfrind-
 »ser omkring, og trukken af to vældige Oxer med forgyldte Horn og
 »behængte med pragtfulde Tepper. Præsidenten var siddende under Balda-
 »qvinen, med en majestætisk Holdning, med en umaadelig stor, blond
 »Allonge-Paryk og en dertil svarende Dragt. I Forstavnen af Karmen stod
 »hans Adjutant opreist i en triumpherende Stilling. Præsidenten blev nu
 »modtagen med klingende Spil, gav derpaa Tegn til Taushed og holder en
 »lille Tale, der bliver besvaret med et Vivat, og nu indtager han sin Plads
 »for at frokostere, medens de Syngende staae i en Halvkreds oppe i Taar-
 »net, hvis Ruin danner en malerisk Halvkreds. Man afsynger en Sang, og
 »der udbringes en Skaal, som er Thorvaldsens. Nu bestiger Præsidenten
 »atter sin Karm, og hele Selskabet sætter sig igang for at fortsætte Veien
 »til Cervara, hvor Festen egentlig var. Vi kjørte rask forud, — da vi egent-
 »lig kun vare Tilskuere og Oxerne for Karmen avancerede os for lang-
 »somt — og naaede snart den forunderlige Plads, hvor samme Fest holdes
 »hvert Aar. Den er vanskelig at beskrive. Det er en lang Strækning af
 »de meest forunderlige Hvælvinger under Jorden. Man veed ikke, om det
 »er et Spil af Naturen. Nogle sige, at man her har taget Stenene til Colos-
 »sæums Bygning o. a. Der er i disse Grotter Plads for flere tusinde Men-
 »nesker. Mange hundrede Hænder vare her ifærd med at opreise Borde,
 »som de dannede af Stene, de trillede sammen og stillede i lange Rækker
 »saa høit, at man derved mageligt kunde dinere. I en Grotte saae man
 »en Mængde Gryder, hvori der var Suppe og Kjød, og Kokke beskæftigede

»med Tillavningen deraf og af Salaten, som blev lavet i store Trætruge.
 »Ved den berømte Grotte, hvor Oraklet hvert Aar lader sig høre, stod en
 »Mængde Mennesker og ventede med Utaalmodighed paa Grottens Aabning, og
 »vi med Thorv. ogsaa. Endelig blev den aabnet, og vi fik, skjøndt der var en stor
 »Trængsel, en herlig Plads ved Thorv.'s Hjelp, thi han nærmede sig altid
 »saa høflig, og hvor han viste sig, der vege Alle tilside og gjorde ham Plads.
 »Her fremtraadte nu først en umaadelig stor Skrubbet, der holdt en lang
 »Tale, saa kom et langt Spøgelse og indlod sig i Samtale med den. Ende-
 »lig fremmanede de den forrige Præsidents Aand. Den steg frem af Jorden
 »i fuld Rustning paa en prægtig hvid Hest, alt i naturlig Størrelse og saa
 »skuffende gjort, at man ikke begreb, hvor de kom fra. — Nu skred man
 »til at uddele Ordener, og en splinterny var bleven stiftet for Fortjeneste
 »og blev paahængt Thorv. med en Tale af Præsidenten, hvorpaa fulgte et
 »3 Gange gjentaget Vivat. Derpaa skulde Taffelet holdes, hvortil Thorv.
 »blev afhentet af nogle Deputerede og ført til Høisædet. Man spiste, drak
 »og talte og fortalte under den største Munterhed. Da vi i Thorv. havde
 »mistet vor Beskytter, ventede vi som de andre Tilskuere udenfor. Men
 »nu kom et Par af Entrepreneurerne og inviterede os ind. Vi modtog at
 »see til, men ikke at sidde tilbords, for ikke at berøve Andre Pladsen.
 »Efter nogen Tid listede Thorv. sig hen til os, og vi skyndte os da til vor
 »Vogn, hvor vi lukkede op for vort gode Spisekammer, som den Dag var
 »ganske extra godt forsynet. Vi kunde saagar beværte nogle Englændere
 »af vore Venner, der ikke havde været saa forsynlige, og ligesom vi
 »vare nærvæd at døe af Sult. Gud, hvor det smagte Thorv. ved saadanne
 »Leiligheder i det Grønne, spisende med Fingrene! (Dette gjorde da ogsaa
 »Selskabet i Grotterne.) Da nu Taffelet var endt der nede, samlede de
 »oppe paa Grønningen til olympiske Lege. Vi satte os paa vore Vogne, for
 »derfra at betragte den hele Commers. Da adskillige nu havde faaet Lidt i
 »Hovedet, manglede det ikke paa morsomme Scener. Blandt andet, da nogle
 »til Hests og andre til Esels skulde ride omkaps, var Een kommet bagvendt
 »paa Eselet og pidskede paa dets Hale og vilde have det frem den Vej.
 »Der var udsat Præmier [bestaaende] af nydelige Vaser, som Kunstnerne selv
 »havde malet i pompeiansk Stil. Der blev og udført en Mængde forskjel-
 »lige Kunster, som toge sig godt ud i det deilige Grønne med de prægtige
 »Dragter. Stadsen varede ved til sildig om Aftenen, og man drog tilbage
 »til Byen med Fakler, dog vi toge noget før hjem og mødte en Mængde
 »Mennesker, som kjørte de hjemdragende imøde.

Efter denne Fest fulgte andre Udflugter i Roms Omegn.

Thorv. var nu i ypperligt Humør og ganske overgiven, saa snart man var paa Farten.

Det var hans Ønske, at Familien Stampe skulde rejse hjem sammen med ham med Fregatten Thetis, men da Baronens længtes efter Nysø, og

Baronessen ikke var søstærk, blev det besluttet, at Familien Stampe skulde rejse hjem noget før, og han komme bagefter, naar han var færdig.

Trods alle Forsikringer fra den gamle Billedhuggers Side synes Baronessen ikke at have følt sig helt sikker paa, at han snart vilde komme tilbage til Danmark; det ses af en kuriøs Forskrivning, som opbevares af en af hendes Descendenter og lyder saaledes:

Jeg Albert Thorvaldsen lover Baronesse Christine Stampe at være i Danmark forinden i Dag et Aar, og ifald det ikke skulde være Tilfældet, da forpligter jeg mig til at lade udføre den lille Rytterstatue af Maximilian i Marmor, paa samme Størrelse som Skizzen, som jeg haver, og med egen Haand fuldende samme. Dette bevidnes her med min egen Underskrift.

Rom 17de Mai 1842.

Skrevet af A. Winckler*).

A. Thorvaldsen

For alle Tilfældes Skyld gjorde Thorv. Baronesse Stampes Buste, der er signeret: Roma maggio (Maj) 1842. [Afb. S. 113.]

Den 5te Juni gav den romerske Bankier og Pengematador Fyrst Torlonia en storslaaet Indvielsesfest i sin nye Villa**).

Huset var fuldt af Malerier, Mosaiker, Statuer og uhyre kostbare Møbler, som Stole med »Been og Rygzirater af drevet Sølv«. Der blev rejst en Obelisk; desuden skulde der være Forestilling i det fri og Fyrværkeri, men den udendørs Del af Festen fordærvedes af et vældigt Regnskyl. Selskabet var i høj Grad notabelt; selv Paven viste Fyrst Torlonia den uhørte Ære at tage Del deri. »Det var en lille bitte, munter og livlig gesvindt Mand med en gruelig stor og rød Næse«, fortæller Baronessen om Paven. Blandt Gæsterne var ogsaa Kongen af Bayern. Den kunstelskende Monark, der holdt af Thorv. som af en Slægtning, var nylig kommen til Rom og boede ligeoverfor ham i Villa Malta. Baronessen lovede den elskværdige Kunstven en Afstøbning af Thorv.'s Standbillede. (Denne havde nemlig skænket hende Modellen til sin paa Nysø udførte Portrætstatue.) Løftet blev indfriet Aaret efter. Fru Stampe kom lejlighedsvis i Samtale med en smuk, blond Ve-

*) Lærerinden.

**) Fru Stampe siger ikke, hvilken af de tre Brødre Torlonia — Don Marino, Don Carlo og Don Alessandro — der er Tale om, heller ikke, hvilken af Familiens Villaer det var. Gennem den danske Konsul i Rom har Forf. faaet oplyst, at det var den senere saa enormt rige yngste Broder, Don Alessandro, der paa den nævnte Dag i 1842 indviede Villa Torlonia paa Via Nomentana ved S. Agnese. De Reliefudkast, som Thorv. fra Danmark havde forsynet Galli med, synes ogsaa at have været bestemte for Don A., ikke for Don Carlo til Villaaen i Castel Gandolfo, som Thiele siger. Smlgn. Bravos Breve i Thorv.'s Arkiv.

netianerinde, om hvem Thorv. siden fortalte hende, at det var »Byrons Elskede, Grevinde X«*).

Kongen af Bayern kom ofte til Thorv., kælede for ham, beundrede Baronesse Stampes Buste og klappede hende paa Skulderen. En Dag sagde han til hende: »Könige giebt es viele, aber nur *ein* Thorwaldsen«, og saa

BARONESSE STAMPES BUSTE. GIBSAFSTØBNING. 1842.

klappede han Thorv. Den elskværdige Fyrste glemte ikke sine Ungdomsvenner Kunstnerne, men gav som Konge ganske lignende Gilder »paa Bursche-Maneer«, som da han var Kronprins. Der blev sat Brød, Skinke og »en egen Sort god Viin« paa Bordet, men ingen Dug lagt paa. »Værten vilde brede en Dug paa Bordet, efterat Prindsen var bleven Konge, men denne snappede den af og sendte den bort. Det maatte være det samme velbekjendte Bord med de samme Mærker paa, som det bestandigt var det

*) Utvivlsomt contessa Teresa Guiccioli.

samme Huus.« En saadan Aften maatte Niels Kusk og Kong Ludvigs Kusk vente længe uden for Knejpen med Vognene (kun Thorv. og Kongen var kørende). Kongen kom da selv ud med Flaske og Glas og skænkede for dem. »Og det var en rigtig god Vin«, sagde Niels, da han fortalte om Tildragelsen.

Noget ind i Juni slog Afskedens Time for Thorv. og den Familie, der var bleven som hans egen. Flere Vogne fulde af danske og andre Venner fulgte med til La Storta. Nogle af dem havde smukke Gaver med til Baronessen til Erindring og Tak for Venskab og Gæstfrihed. Thorv. beholdt Familiens danske Pige til sin Opvartning, »Holbeck lovede at passe godt paa ham og Savarelli*) tog sig kjærligt af ham**)«.

Den gamle Billedhugger, der nu blev alene med Holbeck, kedede sig og savnede den hjemlige Hygge hos de danske Venner. Den tjenstvillige unge Kunstner holdt efter Løfte til Baronesse Stampe en Dagbog over, hvad »den Gamle« foretog sig efter hendes Bortrejse. I Modsætning til Baronessens Optegnelser, der nu kun foreligger i en novellistisk sammenarbejdet Form med talrige senere Indskud, er den nævnte Dagbog bevaret i Original og har derfor en særlig Interesse som nøjagtigt historisk Dokument.

XIII.

HOLBECKS DAGBOG.

»Den 20de Juni 1842, Søndag. For at gjøre Visit indfandt sig Conchylienskjæreren Savolini, og senere Maleren Flor, der kom i Egenskab af Præsident for Ponte Molle (Foreningen), for at indkassere 1 Paolo for Fakkeltøget, der blev givet Kongen af Bayern, og hvori Thorv. havde deeltaget. Disse Herrer opholdt sig hos Thorv. indtil Kl. 11. Det Øvrige af Dagen arbejdede han med sædvanlig Flid og Kjærlighed paa Grazieerne, der om faa Dage ville være fuldendte. Kl. 5½ gik han for at spise til Middag i Lepre og bad mig komme og hente sig Kl. 6½ i Caffè greco, for at spadserere med ham. Veien toges først igjennem Korsoen til Popolo, derfra til den nye Spadseregang ved Floden, som Thorv. meget glædede sig over. Om Morgenen havde han faaet 2 Billetter af Grev Savarelli til et dramatisk Selskab, som spillede i Palazzo Sabina. Han havde den Godhed at give mig den ene, og vi begave os derhen. Der blev givet et forskrækkeligt stygt Drama, som kjedede Thorv. meget, tillige klagede han over, at Lop-

*) Sagtens Billedhuggeren.

**) Man kan nogenlunde beregne Afrejsens Datum, thi Konsul Dalgas skriver d. 13de Juni fra Livorno til Thorv., at Familien Stampe er kommen dertil for 3 Dage siden, og i et Brev af 22nde s. M., at Søsteren rejste igen d. 19de. (Thorv.'s Arkiv.)

perne (hvoraf der her ikke fandtes saa faa) plagede ham meget*). Jeg troer ogsaa for min Deel, at det var disse sorte Uhyrer, som holdt Selskabet vaagen. Til Slutning gaves en Farce, som var noget bedre. Kl. 2 kom vi hjem.

Den 21de Juni. Om Dagens Tildragelser kan jeg Intet fortælle, thi jeg var i Studiet, førend jeg Kl. 7 hentede ham i Caffè greco. Han maatte derfra hjem, for at vente en Kunsthandler, som han, for at hjælpe, afkjøbte nogle Kobberstykker til 50 Scudi, endskjøndt han næsten havde dem allesammen i sin Samling og bedre. Thorv. tog mig med til Colb**), hvor der blev spillet Tombola. Kl. 1 kom vi hjem.

Den 22de Juni. Thorv. var i Studiet for at tilkjendegive mig sin Villie i Henseende til Opstillingen af de to nye Apostle, og for at undersøge, om en Marmorblok, der ligger i Gaarden, var tjenlig til Grazieerne, hvad han fandt at være Tilfældet. Om Aftenen spadserede vi paa Monte Pincio. I Seng Kl. 10.

Den 23de. Jeg venter Thorv. hvert Øieblik hjem fra Torlonia, hvor han spiser til Middag. I Aften hos Colb, hvorhen jeg følger ham.

Den 24de. Grazieerne ere færdige***). Besøg af Professor Ross†) fra Athen. Kjørt ud en Tour med Bravo. I Seng Kl. 11.

Den 25de. Besøg af Hansen og Raadsig. Stort Middagsselskab hos Prof. Wagner i Anledning af hans Navnedag††). Aftenen hos Colb. I Seng Kl. 1.

Den 26de. Thorv. arbejdede i det store Studie paa Apostlen Thaddæus. Om Aftenen hos Colb. I Seng Kl. 1.

Søndagen den 27de. Besøg af Professor Fogelberg†††) og Landskabsmaleren Palm§). Spist til Middag i Lepre, derefter kjørt til Torre di Quinto med Bravo og mig. Drukken Kaffe i Caffè greco, hvorfra jeg fulgte Thorv. til Camuccini§§) Kl. 9, hvor han vilde gjøre en Visit.

Den 28de. Thorv. har læst næsten hele Dagen. Om Aftenen kjørt med Savarelli for at see Kuppelbelysningen.

Den 29de, St. Peters Dag. Thorv. er ifærd med at restaurere Sagerne, som ere komne fra Kjøbh., thi de ere temmelig ruinerede. »Christus i Emaus« har han idag under Hænder. I Aften med Savarelli for at see Girandola'en (Fyrværkeriet).

Den 30te. Thorv. istandsætter sin egen Portraitstatue. Faaet Brev fra Baronesse Stampe. Om Aftenen i S. Luca (Akademiet). I Seng Kl. 11.

Den 1ste Juli. Thorv. skriver Brev til Baronesse Stampe. Om Aftenen

*) I Marginen staar: Baronessen ønskede at vide alting.

**) c: Kolb. Holbeck bogstaverer ligesom Baronessen Navnet paa italiensk.

***) Thiele skriver, at Gruppen blev færdig i Beg. af Juli og straks afstøbt. Smlgn. senere.

†) Arkæolog. Holstener af Fødsel. Virkede i Grækenland.

††) Joh. Martin von Wagner (1777—1858) berømt bayersk Billedhugger, Maler og Oldtidsforsker.

†††) Den bekendte svenske Billedhugger.

§) Svensk Kunstner.

§§) Datidens berømteste italienske Maler.

hos Colb, for at ønske ham en lykkelig Reise, da han imorgen reiser til Senegaglia. I Seng Kl. 1.

Den 2den Juli. Thorv. befinder sig lidt upasselig og har været hjemme hele Dagen. I Seng Kl. 10¹/₂.

Den 3die, Søndag. Thorv. er igjen fuldkommen vel. Restaurationen af de fra Kjøbh. ankomne Gibssager er fuldendt. Til Middag i Lepre. Om Aftenen i et stort musicalsk Selskab hos Dies*). I Seng Kl. 1¹/₂.

Den 4de. Thorv. læser. Gibseren er ifærd med at forme Grazieerne. I Aften have vi hele Tombolaselskabet fra Colb hos os. I det tomme Bibliothek er gjort Anstalter til Selskabets Modtagelse.

Den 5te. Om Morgen Kl. 6 gik Thorv. med Bravo til Marmorataen**) for at besee nogle Stykker Marmor. Det er meget varmt idag. Thorv. har faaet sig en god Middagsluur. Om Aftenen hjemme, i Seng Kl. 10¹/₂.

Den 6te. Har gjennemseet og ordnet en stor Deel Papirer. Om Aftenen spadseret med mig for at nyde den behagelige Kjølning, thi Dagene ere nu saa varme, at man ikke kan gaae ud. I Seng Kl. 10.

Den 7de. Om Eftermiddagen i Mausoleet for at see Comoedien: Il ventaglio (Viften), der morede Thorv. meget***). Om Aftenen Kl. 10 i Filharmonia, hvor vi kjedede os med at see paa en slet Udførelse af Romeo og Julie, som først endte Kl. 2¹/₂.

Den 8de. Thorv. arbejder i Studiet paa det store, halvrunde Marmor-Gravbasrelief. Aftenen passeret i Caffè greco.

Den 9de. Ligeledes i Studiet. Thorv. har nu faaet det hos Williams bestilte Maleri.

Søndagen, 10 Juli. Om Aftenen i Mausoleet for at see Fyrværkeriet.

Den 11te. Begyndt at pakke Malerierne ind for at sende dem til Kjøbh. Visit om Aftenen hos Camuccini.

Den 12te. Thorv. har fuldendt det før omtalte Basrelief i Studiet. Om Aftenen Tombola-Selskab hjemme.

Den 13de. Maleriindpakningen fortsættes. Om Aftenen i Selskab hos Directeuren for det franske Academi.

14de, 15de, 16de, 17de. Intet at bemærke.

Søndagen den 18de. Om Morgen forskjellige Visitter, blandt Andre ogsaa af Matthiæ og Kuchler. Til Middag var Thorv. paa Monte-Mario, hvor der var stort Selskab af Kunstnere og nogle Gesandter. Derfra kom Thorv. til Mausoleet, hvor jeg ventede ham. Han havde moret sig meget godt og vilde nu ogsaa nyde Musikken og Fyrværkeriet, som blev til Ende Kl. 11.

Den 19de. Om Aftenen Tombola-Selskab hjemme.

Den 20de og 21de. Indpakket Malerier.

*) Sagtens en dansk Familie ved Navn Die.

**) Et Marmoroplagssted ved Tiberen.

***) I Augusts Mausoleum i Via dei Pontefici var der indrettet et Teater. Meddelt Forf. af Magister Sigurd Müller.

Den 22de. Den sidste Kasse med Malerier er slaaet til i Middags. Det glæder mig ret, at det nu er til Ende, thi det har været et ubehageligt Arbeide og et melancholsk Syn for Thorv. at see disse kjære Gjenstande, een efter en anden, at forsvinde fra Væggene. Han har den hele Tid heller ikke været i godt Humør. De nu saa tomme, hæslige Vægge ere heller ikke skikkede til at give ham hans Humeur tilbage.

Søndagen, 25de Juli. Løverdag-Aften var der truffen Aftale med Professor Wagner og Bravo angaaende en Tour til Frascati den næste Morgen. Man var derfor paa Benene Kl. 4 $\frac{1}{2}$, og alt Kl. 5 $\frac{1}{2}$ kjørte vi ud af Porta St. Giovanni. Thorv. var i et særdeles godt Lune, hvad længe ikke havde været Tilfælde, dels formedelst den traurige Indpakken og dels fordi det varer saalænge, inden han hører Noget fra Baronesse Stampe. Til Frascati ankom vi Kl. 8 $\frac{1}{2}$. Derfra gik Veien til Tusculum paa Esler. »Hvor mon de nu ere, med hvem vi sidst paa en lignende Tour var i Selskab«, sagde Thorv. til mig, netop som jeg red her ved Siden af ham. Nu blev Reisen fra Albano til Nemi (som Deres Naade vil erindre var den sidste Udflugt, De gjorde fra Rom) atter gennemgaaet i Erindringen. Fra Tusculum gik Veien til det saa skjønt beliggende Kloster St. Sylvester, hvor der blev holdt Frokost i Selskab med Munkene, der vare særdeles tilfredse med det lystige Selskab. Det vil da sige, Selskabet blev først ret lystigt, efter at 5 Karaffer Viin vare fortærede af 5 Mand, thi fra Frascati gjorde nemlig Dr. Hartmann os Selskab. Til Slutningen gjorde Thorv. Wagner til Pave. Derpaa blev Munkenes og deres Helgens Skaal drukken. Jeg maa dog endnu fortælle, at Wagner red paa en Damesaddel. Det gav Thorv. Leilighed til at drille ham med, at han ikke fik Tilladelse til at komme ind i Klosteret, naar Munkene saae ham ride saaledes, thi de vilde da sikkert antage ham for en forklædt Pige. Da man kom tilbage til Frascati, blev der spist, drukket, sunget og sovet, og derpaa kjørt tilbage til Rom, hvor man ankom Kl. 9 i det bedste Lune.

Den 27de. Paa vore Spadseretoure de sidste Aftener har Thorv. stedse talt med mig om, at han frygtede for, at der maatte være tilstødt Familien Stampe noget Uheld, siden det varede saa længe, inden han fik Brev. Det glæder mig derfor meget, at vi idag fik Brev. Det har beroliget ham, og han er i godt Lune.

Den 29de. Hele Sommeren har Thorv. klaget over, at han ikke sov godt om Natten. Det er endelig faldet ham ind, at Aarsagen maatte være den, at han spiste for silde til Middag. Han har derfor i de to sidste Dage spiiist til Middag med mig Kl. 12 og om Aftenen besøgt, ligeledes ledsaget af mig, en Kneipe for at drikke et Glas Viin. Det har bekommet ham vel, han har sovet meget godt derefter og har besluttet at fortsætte denne Levemaade.

Søndagen, den 31te. Om Morgen var Thorv. i Akademiet for at stille Modellen for Eleverne. Om Eftermiddagen spadserede han med mig i

Villa Borghese, hvor vi mødte Savarelli og hans Moder og bleve indbudne til at kjøre med dem. Efter at have kjørt noget omkring, fulgte vi dem hjem. Selskabet, som var hos dem, giver mig Lejlighed til at fortælle Deres Naade den første Thorvaldsianer*). Talen var nemlig om at ride, og da en Herre spurgte Thorv.: »Signor Cavalliere, siete voi pure cavalleriste?«, svarede han: »No Signore, sono somariste«. (Hr. Ridder, er De ogsaa Hestrytter? Nej, jeg er en Asensrytter.)

Fra den 1ste August til idag, den 5te, er den ene Dag gaaet som den anden, og alle endte i en Kneipe paa Piazza Barberina i Selskab med Prof. Wagner, Reinhardt og andre tyske Kunstnere, uden at der er forefaldet Noget, jeg finder værd at fortælle.

Søndagen, 7de August. Om Eftermiddagen gik Thorv. i Selskab med mig til Piazza Navone, for at see Romerne kjøre omkring i Vandet, som man 2 Gange om Ugen lader oversvømme hele Pladsen, for at give Kjølning. Om Aftenen gik vi til Familien Savarelli. Contessaen forærede Thorv. et Par meget smukke Pampusser af hendes eget Arbeide. Den unge conte gav ham en skrivertuy (et Skrivetøj?) og en meget smuk ung Hund, hvis Opdragelse jeg har maattet paatage mig. Da Thorv. forundrede sig over alle disse Presenter, sagde man ham, at det var idag St. Albertos Dag, altsaa hans Navnedag, hvad hverken Thorv. eller jeg havde tænkt paa. Thorv. blev ligeledes nødt til at sige dem Datoen paa begge sine Geburtsdage. Paa Veien hjem, sagde han: »Jeg er baade sulten og tørstig, det var aldrig Tilfældet, naar jeg gik fra Baronesse Stampe«. Og nu gik Verdens første Kunstner ind i en af Roms simpleste Kneiper, for at spise Æg og drikke en Fogliette.

Den 9de. Thorv. begyndte at modelere Basrelieffet: Christi Daab**).

Den 23de August. Idag begynder man at transportere alle de indpakkede Sager til Ripa grande. Thorv. har faaet en meget betydelig Orden fra Preussen.

Den 27de. Alle Sagerne ere lykkelig ombord paa Skibet for at gaae til Livorno. Her er Ordenen i min Dagbog bleven afbrudt, og jeg maa bede tage tiltakke med Resten i Brevform, hvori jeg aldeles ikke er nogen Mester. Siden alle Kasserne vare ombord paa det lille Skib, der skulde føre dem til Livorno, har jeg bestandig mærket en vis Uro hos Thorv., hvis Aarsag sikkerlig er Uvisheden om alle hans uskatteerlige Kunstsagers Skjæbne, som han nu har overgivet til Havet. Han var længe uvis om, enten han skulde reise med Fregatten eller ei, indtil endelig Lysten til at ledsage de saa kjære Gjenstande seirede hos ham. Men det syntes Thorv. stedse, at Herr Bravo ikke gjerne vilde have ham med, og Thorv. forklarer sig dette saaledes, at Hr. Bravo ønskede sig frit Spillerum til at prale af sine store Fortjenester med Indpakningen. Han frygtede formodentlig for, at naar Thorv. var med, vilde Sandheden let kunne komme for Lyset, og den vilde

*) Thorvaldsensk Ordspil.

**) Sml. Side 96—98.

da lyde saaledes, at Bravo derved egentlig kun haver udrettet det Mindste, thi jeg har ført Listen over Alt, hvad der er indpakket i Studiet, og ved Alt, hvad der er indpakket i Huset, har Thorv. selv dirigeret, hvilket profane Arbejde haver borttaget ham saa megen Tid, at han i den vel kunde have skienket Verden Glæden af et udødeligt Kunstværk. Dog vilde Bravos tilsyneladende Ulyst til at have Thorv. med naturligviis ikke have holdt ham tilbage, dersom ikke en anden Omstændighed var kommen til. Det var nemlig nogen Smerte i den højre Hofte, der saa pludselig og heftigt angreb Thorv., at det bragte mig i den største Angst. Aarsagen dertil var formodentlig ikke anden end en Forkjølelse, som han havde hentet sig ved at sidde om Aftenen for den aabne Dør i Caffè greco. Imidlertid var Smerten saa stor, at den gjorde ham ganske svag. Jeg hentede en Læge og behandlede ham efter dennes Anordning. Det havde gode Følger, og Sygdommen er nu ganske forbi. Dog raader Lægen saavel som alle hans Venner ham fra at begive sig paa Reisen paa denne sildige Aarstid, da Fregatten neppe kommer til at forlade Livorno før 4de eller 5te Octbr. Thorv. indseer selv det Fornuftige i dette Raad, og trods sin store Lyst til at følge med sine Sager til Danmark, har han dog nu endelig besluttet at følge dette Raad og forblive i Rom indtil Foraaret. Han kommer da nogle Maaneder senere hjem, end hvis han var gaaet med Fregatten, men han udsætter da ogsaa sin Sundhed for langt mindre Fare. Saaledes har jeg nu fortalt Deres Naade, hvorledes vor kjære Thorv. har handlet og levet indtil Dato, den 26de Septbr., vel sandt, kun meget ufuldkomment, men De vil godhedsfuldt tage tiltakke dermed, som det er.

Deres Naades lydige

C. F. HOLBECK«.

XVI.

Thorv. kom alligevel til at rejse hjem i Oktober Maaned, dog ikke med Fregatten. Skønt det omtrent gik ham, som da han to Aar i Forvejen havde besluttet at rejse til Rom, at han til sidst hverken vidste ud eller ind, havde han dog mest Lyst til at rejse til Danmark, saa meget mere, som hans Værker og Samlinger nu var borte, og det øde Hus trist at leve i.

Paa Nysø længtes man meget efter ham, og Baron Stampe, der var rejst hjem før den øvrige Familie — sagtens fordi han ikke kunde undvære sin Have længere — udklækkede nu mange Planer til at faa ham hjem, skriver Baronessen. Stampe havde fattet megen Interesse for Thorv.'s Kunst, »og ved Alt, hvad han paa denne Rejse saae, var han kommen til den Overbevisning, at ingen anden Billedhugger kunde maale sig med Thorv.«,

hverken Italieneren Canova, Tyskeren Schwanthaler (hvem Thorv. selv ansaa for meget talentfuld) eller Englænderen Gibson. Hvis den meget savnede Kunstner ikke kom tilbage i 1842, vilde Baronnen, at man skulde rejse ned og hente ham til næste Foraar.

Endelig hed det: Thorvaldsen er paa Hjemvejen over Land!

I et Brev fra Baronesse Stampedes Broder Christian Dalgas meddeltes det, »at Thorv. den 3dje Okt. tidlig om Morgenen var ankommen til Livorno, da man havde tilskrevet ham, at Fregatten først den Dag vilde afgaa«. Alligevel var Skibet gaaet under Sejl allerede Dagen før, fordi Bravo, der rejste med for Thorv.'s Værkers Skyld, havde forsikret Chefen, at Thorv. bestemt ikke vilde komme. Den trofaste Kolb skrev d. 3dje Okt. fra Rom et Brev til Baronesse Stampe, hvori han fortalte, hvorledes han havde hjulpet den urolige og af Gigt plagede Thorv. afsted og selv fulgt ham til Civita vecchia, hvorfra den Gamle alene var taget med Dampskib til Livorno. Der skulde saa Hr. Dalgas formentlig have sørget for, at Thorv. kom ombord paa Fregatten, der efter Aftale skulde afgaa d. 3dje om Aftenen*).

Thorv. var altsaa ikke kommen for sent, men Fregatten afgaaet for tidligt. Som man kan forstaa, blev den skuffede Kunstner rasende paa Bravo. Dalgas skaffede ham et Pas, Anbefalingsskrivelser og Penge (hvoraf han ikke havde medtaget ret mange), og overtalte ham til at tage videre med Dampskibet til Marseille og hjem over Lyon. Heldigvis traf han ombord en dansk Dame, Jomfru Frederikke Wallich, der var paa Hjemrejse til København, og som tog sig af ham paa hele Rejsen, der gik over Frankfurt og Hamburg og foregik i relativ Ubemærkethed efter den Gamles udtrykkelige Ønske.

Naar det plejer at hedde sig, at Bravo udnævntes til dansk Konsul i Rom og Ridder af Danebrog for sine store Fortjenester af Thorv.'s Værkers Hjemsendelse, er det værdt at bemærke, at han først blev Ridder i 1845 og Konsul i 1846**).

I København var alle glade ved at se Landets Stolthed igen; kun Thorv.'s Datter »bouderede« paa Ankomstdagen***). Aftenen tilbragte han, efter at have narret sin Familie med Rejsetræthed, hos Schouws sammen med Høyen, H. N. Clausen og flere Venner, Baronesse Stampe ikke at forglemme, der havde opholdt sig flere Dage i Hovedstaden for at afvente hans Ankomst†).

Dagen efter førte man ham til det nybyggede Musæum, hvor han modtoges med Sang af Studenterne og blev vist rundt fra øverst til nederst.

*) Om Thorv.'s sidste Afrejse fra Rom kan ogsaa læses i Urlichs': Thorwaldsen in Rom. Aus Wagners Briefen.

**) Medd. Forf. af Ordenshistoriografen.

***) Familien Paulsen opholdt sig paa den Tid i København.

†) Thiele lader ham tilbringe Aftenen sammen med sin Datter og sine Børnebørn.

Han var ganske overvældet af »denne Pragtbygning« og bange for ikke at have nok at fylde den med, men blev beroliget med den Forsikring, at hvert Rum var beregnet, og ingen Plads til overs. Sin Tilfredshed viste han kort efter i Gerningen ved at skænke Musæumsfonden en større Pengesum.

Nogle Dage før d. 19de November (Fødselsdagen) kom han og Datteren, Fru Paulsen, med dennes Mand, Børn og Tjenestefolk til Nysø, og der blev nu ikke Tid til at arrangere nogle paatænkte »Tableauer og Scener«.

Baronessen viser i sine Optegnelser kun liden Følelse for Thorv.'s Datter. De to Damer betragtede hinanden med gensidig Uvilje, da de begge gerne

BLYANTSUDKAST TIL »JULEGLEDE I HIMLEN«. 1842.

vilde disponere over den Gamle. Kammerherre Paulsen derimod syntes hun bedre om og skildrer ham som en behagelig Selskabsmand og et Mønster paa en Ægtemand, der »ingen anden Tanke havde end sin Elisa, som han fulgte i Hælene«.

Straks efter at være kommen til Nysø igen, begyndte den gamle Billedhugger, der ikke synes at have haft synderlig Mén af den forcerede Hjemrejse, at arbejde igen. Basrelieffet »*Regna firmat pietas*« (Fromhed styrker Regeringerne), Chr. d. 4des Valgsprogs plastiske Udtryk, som han her skabte til Sarkofagen under den nævnte Konges Statue, giver en lovligt rebusagtig, men dekorativt velberegnet Løsning paa Opgaven. Fromhedens, Styrkens og Rigsstyrelsens Genier er afbildede som tre paa Rad stillede robuste Smaadrenge, hvis Formers Drøjhed passer godt til Anbringelsen paa en Statues

Piedestal (se Afb. S. 11 f. o.). Der er ikke sparet paa Attributer. Fromheden er udstyret med Straaleglorie, Sommerfuglevinger og Korsstav. Baade Rigsstyrelsen og Styrken har Fuglevinger; den første bærer en Murkrone paa Hovedet og holder en Styreaare i højre Haand; sin venstre lægger han, ligesom for at søge Hjælp, paa Herkuleskøllen, som Styrken holder over Skulderen. Den sidstes Løveskind fuldstændiggør Antallet af Attributerne, som alle paa en heldig Maade er tagne i den dekorative Plastiks Tjeneste; særlig festligt virker den flotte Drappering med Løvehuden hos den ud-

BLYANTSUDKAST TIL »HARMONIEN OG POESIEN«, 1843.

fordrende Styrkegenius. Logisk set, er Løsningen af Opgaven derimod ganske forfejlet. Paa Relieffet ser man Rigsstyrelsen sat i Forbindelse med Styrken, medens Fromheden maa skøtte sig selv. Hvis Opgaven havde været at udtrykke noget lignende som: Regeringerne bryder sig Pokker om Fromheden, naar de blot har den raa Magt at støtte sig til, vilde Løsningen have været ideal. For at udtrykke, at Fromhed styrker Rigsstyrelsen, havde det været naturligare at fremstille disse to alene og i skøn Forening. Relieffet bærer Indskriften d. 25de Nov. 1842.

Thorv. følte sig nu uvel og rejste tilbage til København for at konsulere en Læge for en formodet Underlivssygdom, der dog viste sig at være ind-

bildt, idet Smerterne forsvandt af sig selv. Paa den lange Køretur til Hovedstaden (11 Mil) blussede derimod den gamle Bensvaghed op, og han maatte holde sig noget i Ro paa Charlottenborg. I sin liggende Stilling kunde han ikke modelere, men gjorde nogle Tegninger, en Madonna m. m. Humøret var kun daarligt, skrev han til sin Veninde. Han maa dog ogsaa have modeleret, inden han kom til Nysø igen — hvad hun ikke omtaler — thi 2 af Basreliefferne til Frederik d. 6tes Monument paa Skanderborg Slotsbakke bærer Indskriften: »Kjøbenhavn« og henholdsvis d. 10ende og d. 12te Decbr. 1842.

Da han kom tilbage til Nysø, var der ikke langt til Jul, og han modelerede paa kort Tid som Julegave til Familien Stampe sit meget bekendte og ofte gengivne, festligt skønne Basrelief: *Juleglæde i Himlen*.

Under blinkende Stjerner synger tre store Engle en Hymne til Julens Pris; de to holder et Nodeblad, den tredje slaar Harpens Streng; en Krans af Smaaengle med allehaande Musikinstrumenter omkredser deres Fødder. Man sporer nogen Paavirkning fra Rafael, især i det smukke Udkast, som tilhører Nysø. (Afb. S. 121.) Kompositionen er heri væsentlig den samme, men Englekredsen for neden virker nok saa smukt i Tegningen som i det endelige Værk, hvor Mandolinspilleren længst tilhøjre er forsvunden, og den, som slaar Triangel, har indtaget hans Plads, vendt til den modsatte Side. Uheldigt virker det, at Kunstneren i Relieffet ogsaa har drejet den, der slaar Cymblerne, til en modsat Side; paa den Maade er der fremkommet en kedelig Parallelisme mellem de tre Smaaengle længst til venstre; desuden har han skadet den perspektiviske Illusion ved at gøre den mellemste af disse tre mindre end den yderste paa Fløjen. Det er her gaaet saaledes, som det saa ofte gaar en Kunstner, at han, naar det første Udkast er lykkedes særlig godt, forandrer et eller andet til det mindre gode paa Grund af den alle Kunstnere iboende stærke Trang til Afveksling.

Juleaften blev Skifertavlen med den lige fuldførte Lermodel stillet op paa Julebordet med Drapperier hængt over Hjørnerne, for at Skiferen ikke skulde ses, og i et for Tilfældet arrangeret Ovenlys. Imellem Gæsterne var Adam Oehlenschläger, paa hvem det smukke Ler gjorde et saa levende Indtryk, at han skrev et Digt dertil; samme Digt bevægede ham selv

ENGLEHOVED AF »JULEGLÆDE I HIMLEN«. 1842.
RØDGULT BRÆNDTLER.

DEN KOMISKE MASKE.
GULLIGT BRÆNDTLER. 1843.

TRAGEDIENS MUSE. LYSEBRUNT
BRÆNDTLER. 1843.

om, hvornaar Thorv. modelerede den nydelige Skizze af Dattersønnen »Alberto som Jægerdreng«, der af Thiele angives at være gjort Nytaarsdag 1843, kort efter bragt med til København af Kunstneren og afstøbt dør. Paa Nysø findes ingen Afstøbning deraf, men derimod et første Ud-kast i brændt Ler, temmelig hæsligt. Den yndefulde større Skizze, som gengives her, giver et indtagende Billede af en Dreng, som kærtegner en tro Hund, der springer op ad ham. Den ene Fod har han sat op paa en Tue eller Træbul, hvorover en dræbt Hare ligger henslængt; en overskaaren Træstamme er anbragt som teknisk Støtte. Bøsse og Jagttaske ligger bagved.

Særlig fint følt er den forsigtige Maade, hvorpaa Jægerdrengen hælder Kinden ned mod Hunden, som vil slikke hans Ansigt.

KOMEDIENS MUSE. GULLIGT
BRÆNDTLER. 1843.

i den Grad, da han foredrog det, at han faldt i Graad og maatte forlade Værelset.

Til Juletræet — »et 4 Alen højt Myrthetræ, hvorpaa bandtes en Mængde artificielle Roser og Voxlys« — havde Thorv., ligesom ved en tidligere Jul paa Nysø, modeleret Kagefigurer og desuden tegnet »nogle Harlequiner, som bleve udklippede og paahængte*)«.

Ved Omtalen af Familien Paulsens Besøg i November nævnes i Optegnelserne, at Baronessen maatte indbyde Paulsens til Nysø til Julen, eftersom Thorv.'s Datter absolut vilde være sammen med Faderen, og denne partout vilde tilbringe Julen paa dette Sted. Mærkeligt nok hører man, hvor Fru Stampe beskriver denne Jul, intet om, hvorvidt de kom og heller ikke noget

XV.

Aaret 1843 begyndte trist for den Gamle. Kort efter Nytaar rejste han til København, fordi Fru Paulsen skrev, at hendes Mand var ved at dø. Paulsen var syg hele Vinteren, og det endte med Døden. Det var en bedrøvelig Tid for Thorv. Datteren var, som han særdeles smagløst udtrykte sig, »kold og død som en Kydklump(!)« og overøste ham med Bebrejdelser, der efter hans Mening var ganske uretfærdige, men han kom dog

*) Der er desværre ingen af de sidste opbevarede paa Nysø.

nu oftere til Paulsens end i Rom, hvor han aldrig gik til dem uindbudne*).

Efter Svigersønnens Død forlod Thorv. atter København, hvor han kun havde gjort nogle ganske enkelte nye Smaaarbejder, og kom til Nysø. Her kom det gode Humør tilligemed Arbejdsiveren tilbage, og han føjede hurtigt nye Værker til de mange, han allerede havde skabt paa dette ham saa kære Sted.

Saaledes blev den ret store Medaillon »Amors Svanesang« eller »Amor flyver bort« til. »Ak, jeg har gjort saa mange Amoriner«, sagde han til sin

JÆGERDRENGEN. NYTAAR 1843. GIBSMODEL I MUSÆET.

Veninde, »nu skal denne være den sidste«. Nogen sørgmodig Stemning indeholder Værket dog ikke.

I hastig Flugt svæver Amor henover Havet, hvorpaa Svanen gynger. Bue og Pilekogger har han hængt over Ryggen og stemmer med let Haand Lyrens Streng. Det ubrugte Plekter holder han i sin højre, som han strækker frem ligesom for at paaskynde Farten (Afb. S. 11 f. n.).

Kærlighedsguden er her vokset meget, siden han bragte Jupiter paa gale

*) At Fru Paulsen kunde være meget uelskværdig overfor Faderen, fremgaa ogsaa af J. B. Dahlerups Beskrivelse af hendes Afsked med ham i 1838 inden hans Afrejse til Danmark. Derimod omtaler Kunsthistorikeren Sigurd Müller, der er kommen i hendes Hus i Rom i en senere Periode, da hun hed Fru Giorni, hende med megen Sympathi.

Veje (smlgn. Relieffet lige ved Siden af), baade hvad Kroppen, der er en halvvoksen Drengs, og hvad de herligt modelerede Vinger angaar.

Der er iøvrigt noget underligt tomt i Stemningen, ligesom Symboliken (Svane—Svanesang) jo unægtelig ikke er meget værd.

Til dette ret store Basrelief, som bærer Indskriften: Nysøe d. 1 July 1843, føjede Thorv. flere andre af samme cirkelrunde Form og noget lignende Størrelse. Baronesse Stampe fortæller herom saaledes: »Da jeg fra Hr. Harzen i Hamborg fik Spørgsmaal om, hvorledes Maler-, Architectur- og Billedhuggerkonstens Attributer vare, gjorde Thorv. en Tegning for mig paa Tavlen, og da denne gefaldt ham selv, begyndte han at udføre først Sculpturen, saa Malerkunsten, og saa [senere] Architecturen og Poesien^{*)}. Altsaa som Svar paa en Forespørgsel om, hvilke de tre bildende Kunsters Attributer var, skaber den gamle Billedhugger tre anselige Relieffer af de paagældende Kunsters Genier hver for sig og desuden et af Poesiens Genius! Det tyder just ikke paa Alderdomssvagthed. »Jeg meldte det til Harzen«, fortsætter Fru Stampe, »og han fik dem i Terracotta til sit Huus«. Foreløbig blev dog kun de to første Genier fremstillede.

Malerkunsten sidder foran et Rids af Marias Bebudelse, *Billedhuggerkunsten* foran et Relief, som fremstiller Minervas Fødsel; man ser her Jupiter tage sig til sit Hoved, som Vulkan har slaaet Hul paa med sin Hammer, og hvoraf Minerva svæver frem i fuldt Krigsudstyr. Intet Under, at Gudernes Fader ser ud, som om han har faaet Hovedpine af den Behandling! Der ses ogsaa et Glimt af Merkur og en kvindelig Guddom med et langt Scepter. Genien, som vender Ryggen til sit Værk og har Hammer og Mejsel i Hænderne, er en kraftig Yngling, hvis Træk minder om Mesterens egne (se Afb. S. 9 f. n.).

Thorv. gjorde endvidere et rundt Basrelief »*Comoedie og Tragoedie*« og som Pendant dertil »*Poesie og Harmonie*«.

I det første ser man Melpomene (Sørgespillet) med Kølle og tragisk Maske i Hænderne svæve sammen med den vedbendkransede Thalia (Lystspillet), der svinger en Hyrdestav, hvorpaa hun har hængt den komiske Maske, og tager sin alvorlige Søster venligt under Hagen som for at sætte Humør i hende (Afb. S. 9. t. v. samt S. 123 og 124).

Til den anden Medaillon findes paa Nysø et smukt tegnet Udkast, afb. S. 122. Det færdige Arbejde afviger ikke meget fra Tegningen, mest derved, at Hovederne er vendte mere opad som i Begejstring. Begge Genier er laurbærkrandsede; Poesien, der holder Skriftrulle og Skrivestift (stilus) i Hænderne, støtter sig til Harmonien (c: Musiken), som ledsager Sangen

*) Thiele angiver — som han skriver, efter Thorv.'s egne Optegnelser(!) — først »Malerkunsten« og derpaa »Sculpturen« som udførte i Juli Maaned, den sidstnævnte afstøbt d. 21de Juli. I Virkeligheden bærer »Malerkunstens Genius« Indskriften: Nysøe d. 21de July 1843. Den paa »Billedhuggerkunstens Genius« er noget utydelig, hvad selve Dagtalet angaar; der synes at staa: Nysøe d. 14de (eller 16de) July 1843.

med Lyrespil. Sommerfuglen, der flager opad, antyder Sjælens (Psychens) Løftelse. Paa Udkastet staar skrevet: ful[d]endt 30 July 1843, hvilket øjensynlig gælder det endelige Arbejde, der bærer samme Datum.

Den flittige Billedhugger var nu rigtig i sit Es. Der kom kære Gæster, deriblandt Malerne Ernst Meyer og Marstrand. Man gjorde en Mønstur i heldigt Vejr. Thorv. var lystig og i Dansehjørnet, og de to Venner erklærede, at de »aldrig havde set ham saa munter og tilfreds«. Nu kom der Brev fra Fru Paulsen, som allerede tidligere paa Sommeren havde søgt at

HYMEN MED FAKLER OG DUER. 1843. GIBSAFSTØBNING.

drage sin Fader bort fra Nysø. Hun vilde nu rejse til Rom og ønskede, at han skulde komme til København forinden, hvad han ogsaa gjorde. Det trak imidlertid en Maanedstid ud med hendes Afrejse, og Thorv. kom i sit Atelier paa Charlottenborg i Gang med Lermodellen til den kolossale Herkules-Statue til Kristiansborgs Façade. Borup havde sat den op, og Thorv. udarbejdede den selv. Ogsaa Modellen til Æskulap, ligeledes til Slottets Façade, blev sat op.

Da den over 6 Alen høje Herkules efter nogle Maaneders Forløb var modeleret færdig, og den mægtige Lermodel overgivet til Gibseren, rejste

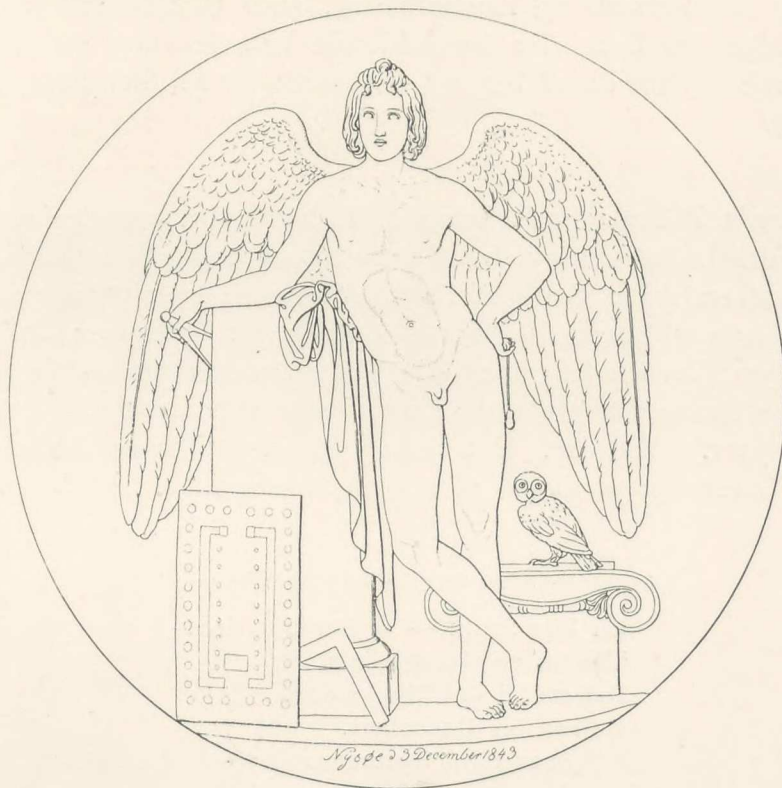
1871
The first of the year was a very
cold one, and the weather was
very disagreeable. The snow
was very deep, and the wind
was very strong. The ice was
very thick, and the water was
very cold. The people were
very much distressed, and
the animals were very much
suffering. The crops were
very much damaged, and the
livestock were very much
suffering. The people were
very much distressed, and the
animals were very much
suffering. The crops were
very much damaged, and the
livestock were very much
suffering.

The second of the year was a
very warm one, and the weather
was very pleasant. The snow
was very thin, and the wind
was very light. The ice was
very thin, and the water was
very warm. The people were
very much pleased, and the
animals were very much
suffering. The crops were
very much damaged, and the
livestock were very much
suffering. The people were
very much distressed, and the
animals were very much
suffering. The crops were
very much damaged, and the
livestock were very much
suffering.

Thorv. til Nysø. Han fuldførte nu et allerede i Sommertiden paabegyndt(?) Basrelief »*Hymen med Duerne*«; det skulde være en Pendant til Amors Svanesang. »Men det (Hymen) behagede ham ikke«, skriver Baronessen, og fortæller endvidere, at dette Arbejde »blev jasket færdigt«.

Basrelieffet »Hymen« er trods alt et af Thorv.'s skønneste og mest poesyldte Værker, tillige typisk thorvaldsensk. Det bør helst ses i en lignende Belysning som den, hvori Afstøbningen paa Nysø staar opstillet, højt Side-lys fra venstre (Afb. S. 127).

Med bløde Vingeslag svæver Bryllupsguden frem gennem Natten; begge

ARKITEKTURENS GENIUS. 1843. EFTER KOBBERSTIKKET HOS THIELE.

Brylluppets Fakler, som han holder i Hænderne, er tændte; en Krans af Roser og Myrther pryder hans blide, rigtlokkede Hoved. I den tavse Luft leger Duerne deres flagrende Kærlighedsleg; paa Skrømt flygter Hunnen for sin Mage, men vender sig i Flugten for at se, om han følger efter. Værkets rige poetiske Stemningsfylde — og Kunstnerens Misfornøjelse dermed — viser noksom, hvor ung Mesteren havde holdt sig.

Skønt Baronesse Stampe fortæller anderledes, er det dog af flere Grunde sandsynligt, at Thorv. i dette Efteraar har gjort det mindre Medaillon-Relief, som forestiller »*De tre bildende Kunster*« i Skikkelse af Genier med Maler-, Bygnings- og Billedhuggerkunstens Attributer, svævende i en

Klynge. Arkitekturen, som sés i Midten, holder de andre omsluttede (se Afb. S. 9 og S. 42). Den næsten ornamentagtigt symmetriske Komposition med de mange dekorative Vinger og den luftige Gevandtbue, som hvælver sig over Hovederne, er skabt med megen Omhu og Sindrigheid. Nysø ejer en smuk Tegning til dette Relief. Kompositionen anvendtes senere til Reversen af Kunstakademiets store Guldmedalje*).

Denne Medaillon modeleredes, som Baronessen meddeler i sine Memoirer, egentlig til Thorv.'s Ven, den bayerske General og Slagmaler v. Heideck, hvis Bekendtskab Stampes havde gjort paa Rejsen til Rom, og som havde lovet ham et Maleri**). Relieffet skulde være en Pendant til et Marmorexemplar af »Perseus og Andromeda«, som Generalen ejede, men da denne fik Valget imellem »De tre bildende Kunster« og et Gratierelief af samme Størrelse (Omrids af begge Kompositioner sendtes ham), valgte han det sidste***).

Paa Thorv.'s 73 Aars Fødselsdag d. 19de Novbr. var der stor Fest paa Nysø. Om Formiddagen blev den Gamle hentet ned til Frokostbordet under Afsyngelsen af en lystig Sang af H. C. Andersen, som tilligemed Stampes voksne Sønner var komne i Dagens Anledning. Andersen fortæller i sit »Livs Eventyr«, hvorledes han efter Baronessens Opfordring i en Fart maatte skrive denne Sang sammen og mødte frem med det endnu fugtige Papir paa Thorv.'s Værelse. Han »sang Solo og alle de Andre i Chor til det støjende Accompagnement« af alskens barbariske Instrumenter.

Mel.: Hvad mener Hr. Baronen vel . . .

En lille Sang! — o, hør dog den!
 Thi nu er vi saa glade.
 Det ere vi for Thorvaldsen
 Og saa for Chocolate.
 Hæver nu Stemmen,
 At han kan fornemm'en!
 Som paa Svanevinge
 Den klinge!

*) Baronessen lader dette Arbejde blive til straks efter »Amors Svanesang«, altsaa i Julis Begyndelse, men da hun først omtaler Reliefferne til Harzen, hvor hun beretter om Efteraarets Begivenheder, er det sandsynligt, at hun i Erindringen helt har forvekslet disse Ting; desuden nævnes i en Skrivelse fra Nysø's Godsforvalter Beck, dateret: d. 25de Aug. 1843, kun 5 Basrelieffer som efterladte af Thorv. Det er sagtens ogsaa »De tre bildende Kunster«, som H. C. Andersen omtaler paa en skødesløs Maade, naar han d. 20de November 1843 skriver til Ingemann fra Nysø, at Thorv. har »fuldendt et smukt Basrelief: »Architecturen og Billedhugger-Kunsten«.

**) Thiele lader Thorv. gjøre Arbejdet efter Løfte til Kunstakademiet.

***) Der findes et Medaillonrelief af Gratierne i Musæet.

Alverden sang om hans Geni,
Det har man hørt saa ofte,
Thi vil vi gjøre Narreri,
Men i anstændig Kofte;
Klinke med Koppen,
Synge os rød i Toppen,
Dersom det kan more
Den Store.

Før Visen bliver altfor mat,
Vi standse vil vor Lire,
Gid Skjæbnen aldrig slaae en Klat
Paa Thorvaldsens Papire' —
Dandse og trampe,
Saa vi Alle dampe!
Thorvaldsen skal leve,
Den Gjeve!

Andersen fortsætter: »Og vi trampede, slog med Ildklemmen og gned Korketollen op ad Flasken. Thorvaldsen i Slobrok, Tøfler og Underbuxer, kom frem, svingende sin raphaelske Hue, dandsede rundt i Stuen og sang med Omkvædet: Dandse og trampe, saa vi alle dampe! Liv og Humor var der i den kraftige Gamle«.

Ved Middagen blev der som sædvanlig afsunget et Hyldestkvad. Et enkelt Vers kan anføres:

Al Verden ham kjender fra Iisland til Rom,
Til Constantinopel, hvor aldrig han kom.
Som Konge han har sig en Throne saa fast,
Som selv »Kjøbenhavnsposten« aldrig gjør Last;
Til Keiser og Pave han spiller sin Trumf,
Thi Guderne fører han selv i Triumph.

Om Aftenen spillede man i Riddersalen Heibergs Lystspil »Aprilsnarrene«, der var blevet indstuderet uden Fødselsdagsbarnets Vidende. Efter Forestillingen fulgte Afsyngelsen af en Sang, hvori Alle deltog, og som hed »Jernbane-Flugt fra Theatret til Bordet« til Melodien: »Kloden maatte styrte sammen«. Sjælen i Lystigheden var ligesom paa Fødselsdagen i 1840 Pastor Søtoft, der — skønt syg — havde indstuderet Komedien, skrevet Sange og selv spillede Danselærer Zierlichs Rolle. Efter Aftensmaaltidet foretog H. C. Andersen et Par Æventyr »med megen Effekt«.

Fra denne Fødselsdag skriver sig ogsaa en munter Sang, som ikke er kommen med blandt Baronesse Stampes Optegnelser, men derimod findes i Thorv.'s Arkiv i Musæet. Den anonyme Forfatter (efter Indholdet at dømme, snarest Baron Stampe) driller godmodigt Thorv. (Fatter) med Baronessen (Mutter).

Til Thorvaldsen

den 19 November 1843.

Det fulde Glas foruden Toner
Ei Tørsten rigtig slukke kan,
Men synge Mænd og muntre Koner,
Som Viin selv bliver Kildevand,
Hvorfor vi alle synge med,
At Tørsten ej kan finde Sted.

Ja Mutter med vor Frøken Datter,
Som *) Nabokone med sin Mand,
Og selv vor kjere, gamle Fatter,
De synge med, saa godt de kan,
Og det er let og ingen Sag,
Thi Fatter han er født i Dag.

Idag vil ingen af os tørste,
Men foresætte sig til Maal
For den i Laget kiere første,
En fuld og livlig munter Skaal,
Imens i Glasset staaer i Skum
Champagnen over Rand og Rum.

Vor gamle Fatter hader ikke
Champagnens Skum til Glassets Rand,
Beed I ham derfor kun at drikke
Af alle Kræfter, hvad han kan
Thi kierlig, lystig og saa god
Han staaer da let paa Dandsefod.

Ja nydelig I seer ham dandse
Med Mutter selv i Stuen glad,
Og kan I Piger rigtig sanse,
Hans lette Trin i Dandserad!
For Amors Piil Jer vare tag,
Thi han er ung i Dandselag.

I Stuen om vi andre springe
Med Dandseskoe, men ei saa let,
Hvor Spil og muntre Toner klinge,
Til Mutter hun er bleven træt;
Thi Fatter han kan holde ud
Som den, der dandser med sin Brud.

Gid han maa mange Fødselsdage
I denne Stue dandse med;
Gid Viin i Glas ham ogsaa smage,
Mens Toner driver Tørst afsted;
Vort Vennelaugs det høje Maal
Er da vor kjere Fatters Skaal.

*) ɔ: saavelsom.

Efter Fødselsdagen arbejdede Thorv. endnu i nogen Tid paa Nysø. Med den store Medaillon »*Arkitekturens Genius*« føjede han det sidste Led til de i Sommertiden paadegyndte Enkeltfremstillinger af de bildende Kunster. Dette Værk, der bærer Indskriften: Nysø d. 3 December 1843, er komponeret med stort Mesterskab. Rhytmik og Rumudfyldning er lige fortrinlige i denne indtagende Fremstilling af en vinget Dreng, som skødesløst læner sig til en Stump Søjle, med Passer og Lod i Hænderne. Desværre vanskeliggør Anbringelsen af Gibseksemplarerne i Musæet og paa

OEHLENSCHLÄGER LÆSER OP I DEN STAMPESKE KREDS. PENNETEGNING AF W. MARSTRAND.

Nysø en tilfredsstillende Fotografering af det skønne Værk, og Læserne maa derfor nøjes med en Gengivelse af Kobberstikket hos Thiele, paa sin Vis i øvrigt et smukt Arbejde (Afb. S. 129).

XVI.

Noget ind i December rejste baade Thorv. og Familien Stampe til København. Han spiste daglig hos Stampes og gik saa godt som ikke i store Selskaber, ligesom han nu ogsaa kun sjældent drak Vin.

I den stamperke Vinterbolig i Kronprinsessegade kom en Del af hans Venner, især om Søndagen. Der var da ofte Musik, og Stjernerne fra den

italienske Opera paa Hoftheatret glimrede med deres Sang, Herrerne Torre og Rossi samt Madame Irena Secci-Corsi*). Thorv. nød Musiken med barnlig Glæde. »Nysselig, nysselig, det var altid hans Udtryk«. Til Operaerne var han en flittig Gæst sammen med Fru Stampe og hendes Søster, Fru Schouw. Det er sandsynligvis fra denne Vinter, at Marstrands allerede et Par Gange tidligere gengivne Pennetegning »Oehlenschläger læser op i den stamperes Kreds« skriver sig. (Afb. S. 133.) »Skjaldenes Adam« sidder i Forgrunden, halvt bortvendt fra Beskueren, med sin høje Hat under Stolen, Straaleglans om Hovedet og rank og spændstig Holdning og læser et af sine Værker højt for en andægtig Tilhørerkreds, hvoraf Thorv., der har lukket Øjnene, og H. P. Holst ved hans Side er let kendelige, lige-

BLYANTSUDKAST TIL »FREDENS GENIUS«, 1844.

som den lapset udhalede H. C. Andersen, der eftertænksomt stopper en Pris Tobak op i sin altfor lange Næse. Mindre tydelig er Karakteristiken af Manden med Kalotten, antagelig J. F. Schouw, og den foroverbøjede Tilhører, der menes at være Grundtvig. Til venstre for Oehlenschläger stirrer en kvindelig Gæst med Proptrækkerkrøller og Kappe vildt begejstret ud i Rummet; den fyldige yngre Dame, som synes ganske optaget af sit Haandarbejde, har man opfattet som Baronesse Stampe, men Ansigtstrækkene har rigtignok ikke den fjerneste Lighed med hendes.

Det blev desværre hen i December atter galt med Thorv.'s ene Ben, og Kongen sendte ham en Læge. Han maatte holde Sengen, og der fulgte en kedelig Tid. Baronessen mødte dagligt op med Lotteriposen og spillede med ham til Kl. 10—11 om Aftenen. Den stakkels Dame faldt, som menneskeligt var, af og til i Søvn, saa at han maatte »spille en 5 à 10 Mi-

*) Rossi kom senere ogsaa paa Nysø og har ført en Brevveksling med Baronessen.

nutter alene«. Han »kunde slet ikke begribe, at man kunde sove ved dette Spil« og undrede sig højligt over, at Børnene havde en saadan Skræk derfor. Heller ikke maatte hun sy, strikke eller spinde samtidig.

Benskaden synes at have stammet fra en af de »Fontaneller«, som Thorv. i mange Aar havde haft paa begge Ben*). De skulde aflede en indre Usundhed, men Baronessen fortæller rigtignok, at han altid havde det godt, naar han havde ladet dem gro til, men naar Lægerne, saa snart som han blot var bleven lidt forkølet, havde aabnet dem igen, hovnede Benene let.

Han raadspurgte — som han plejede — alle de Læger, der besøgte ham, og deriblandt ogsaa den berømte »Koldtvands-Bang«. Denne troede, at Thorv. vilde have ham til Læge og blev efterhaanden saa opbragt paa den Læge, som Kongen havde skaffet ham, at Thorv. sagde til sin Veninde: »Ja, De kan troe, Bang vilde le, om jeg kreperede«.

Denne Jul maatte den gamle Billedhugger give Afkald paa at tilbringe i den muntre stampeske Kreds, hvor »Christian Winther, Oehlenschläger og Schouw legede Jul med de Unge, og Ernst Meyer klippede ud«. Baronesse Stampe og hendes Søster pyntede et lille Juletræ i en Urtepotte til deres kære gamle Ven.

Som Julegave fik han af Baronessen Heinrich Buntzens (fra Musæet velkendte) Maleri fra Nysø Have, hvorpaa man ser ham selv anbragt som Staffagefigur udenfor »Værkstedet«, iført en blaa Sloprok og i Færd med at fodre sine Venner Svanerne**). Fra Ernst Meyer, som plejede at være meget gavmild med egne Arbejder overfor sin berømte Ven, var der tre Akvareller. Desuden var det af General Heideck lovede Maleri kommet for nogle Dage siden. »Nu kan jeg sagtens være ene«, sagde den Gamle, hvis Malerier alle Dage var hans kæreste Eje.

Efter nogle Ugers Forløb var han atter rask, gik i Theatret og til Stampes og begyndte paa det store Basrelief, som kaldes »*Fredens Genius*« (smlgn. Afb. S. 134). Baronessen skriver herom: »Da han maatte gjøre det siddende og derfor maatte anvende et lavt Format, valgte han en knælende Ganymed. Egentlig blev dette Relief kun gjort, for at han kunde have noget at bestille, og efterhaanden føjede han et eller andet til, eftersom Folk kom og gjorde deres Bemærkninger derved«.

Thiele fortæller, at Bladene havde travlt med at udlægge denne Komposition, endnu inden Arbejdet var færdigt, som en Hentydning til »en forestaaende Formæling mellem en russisk Storfyrstinde og en Prinds af den danske Kongefamilie«***), men at Kunstneren selv til Tjeneren Wilckens,

*) En Fontanelle var et kunstigt Hudskaar, som holdtes aabent ved Hjælp af en flækket Ært (kunstig eller naturlig), der fastholdtes af et Bind. Derved mente man at lede usunde Vædsker ud af Legemet.

**) Maleriet svarer, fraset Staffagen, til Tegningen S. 13.

***) Ørnen og Løven er vel blevne antaget for Symboler paa Rusland og Danmark.

der fortalte ham herom, erklærede, at det ikke havde været hans Mening, »og samme Dag forandrede Basrelieffet ved at give Genien Frihedshuen paa, og bagved at tilføje et Frihedstræ, som, til yderligere Betegnelse, ogsaa blev forsynet med Frihedshuen, og dernæst en Trophæ paa en gammel Egebul —, altsammen Tilsætninger, hvorved han neppe forskønnede den oprindelige Composition«.

I Virkeligheden findes, som man kan se, baade det lille Træ og Geniens, med Fredens Symbol Oliegrenen omviklede, frygiske Hue — Frihedshuen og tillige Ganymeds sædvanlige Hovedbeklædning — skizzerede paa det tegnede Udkast. At Egestubben med Vaabnene og Krigsfakkelen, saa vel som den det lille Træ paahængte Frihedshue, har skadet den smukke Komposition, vil næppe nogen, som kender det endelige Værk, bestride.

Tegningen viser os, ligesom Basrelieffet, Fredens Genius i Skikkelse af en Ganymed, der lader Ørnen og Løven drikke af samme Skaal, som han knælende holder frem for dem; Ørnen har slaaet en Klo i Skaalen, for at den ikke skal blive taget for hurtigt bort. Bag Genien sidder hans Hund, der i Skizzen er morsommere end i Basrelieffet. Den løfter Ørene som en Jagthund, der »staar for Høns«, og har tydelig nok den største Lyst til at drikke med, men holder sig alligevel forsigtigt tilbage af Frygt for de barske Kumpaner, der er ved Fadet; Dyret tror aabenbart ikke rigtigt paa Freden! Paa et Par Blyantsrids i Musæets Arkiv ses den med omvendt Front, i det ene Tilfælde staaende med et Forben løftet og lige paa Springet til at stikke af. Det lille Træ fylder nydeligt i Rummet som Kompositionens Afslutning.

Paa Stampes og Hustrus Bryllupsdag, som de ellers ikke plejede at fejre, bragte Thorv. Baronessen en Marmorbuste, hvilken han selv havde hugget som ung for at øve sig i Marmorarbejde, nemlig en Kopi af en antik Melpomene.

Efter »Fredens Genius« lader Thiele ham gjøre den alt tidligere nævnte Medaillon »*Poesiens Genius*«. Et løst Udkast i Musæet er fra Sept. 1843. Selve Relieffet har denne Indskrift, ridset med fremmed Haand: Kjøbenhavn d. 24 Ap. 44, 3: Maanedsdagen efter Thorv.'s Død. En anden Kunstner har vel altsaa fuldendt Modellen efter hans Død, hvad Thiele ikke omtaler. Den smukke Komposition viser en begejstret syngende Drengegenius med Plekter og Lyre i Hænderne, samt et oplukket, rundt Skrin (cista) med Skriftruller og en Laurbærkrans ved Siden. Udførelsen er ret svag, Benene mere afglattede end Kroppen.

Et andet Arbejde af samme Størrelse og Form er signeret: d. 8 Marts 1844, nemlig en ny Fremstilling af »Billedhuggerkunstens Genius«, der i dette Tilfælde er tænkt siddende paa Ørnen ved Foden af Phidias' berømte Zeusstatue i Olympia. Den kække vingede Yngling holder i Hænderne Hammer og Tandjærn, hvormed han har arbejdet paa Statuens Drapperi, der er fremstillet med ujævn Overflade som ufærdigt Marmor*). Han er

*) Dette Drapperi var dog, som bekendt, af Guld og ikke af Marmor.

et Øjeblik holdt inde med sit Arbejde og drejer Hovedet fremad og opad, som om han lytter til en Stemme fra oven.

Heller ikke denne Fremstilling af hans egen Kunsts Genius tilfredsstillede Kunstneren, og han gjorde derfor med Kridt paa Skifertavlen et Rids til en ny. I dette (senere indrammede og ophængte) Udkast, der aldrig kom til Udførelse, anbragte han Genien i en kun lidt ændret Stilling paa Zeusstatuens Skulder. Nogle tilsvarende Blyantsrids findes i Musæets Arkiv. Paa samme Slags grønligt Papir som et af disse ses sammesteds et Rids, der tyder paa, at Kunstneren ogsaa har paatænkt en ny Medaillonfremstilling af Malerkunstens Genius. Man ser denne i Profil, knælende i Færd med at male et Madonna-Brystbillede med en stor Glorie.

Til Thorvaldsens »romerske Fødselsdag« d. 8nde Marts havde man først paatænkt nogle Tableauer og senere »en Apotheose, som Bournonville vilde have paataget sig«. Der blev dog intet af paa Grund af Baronessens Søsters, Fru Schouws Død, som indtraf nogle Dage forinden. Dette Dødsfald gik ham nær til Hjærte. »Alt, hvad han tegnede i disse Dage, havde en højtidelig Charakter; blandt Andet gjorde han en knælende Figur med nogle Børn foran en Høj med et Kors og en bedende Engel som Gravminder«, skriver Baronessen. Blandt Tegningerne paa Nysø findes et Udkast, signeret Marts 1844 og forestillende Kvinderne ved Kristi Grav og to Engle. En Dag sagde han til sin Veninde: »Vidste man blot, hvad der kommer efter dette Liv! De Præster snakke og lovprise nok den Herlighed, men der er ikke Een af dem, som skjætter om at komme der, og alle ere de i Grunden selv bange derfor og søge at holde Døden borte saa længe som muligt. Hvad mig selv angaaer, er jeg i Grunden kjed af Livet, og kommer Døden idag, er jeg beredt«. Da Baronessen, sagde, at naar Døden kom, vilde han nok vise den bort ligesom Præsterne, svarede han: »Ak nej! jeg forsikkrer, at nu har jeg levet længe nok; jeg gruer for at leve og falde Andre til Byrde«.

Skønt Thorv. i sine sidste Aar yndede at udtale, at han vilde »ligge sine Been i Danmark«, tiltrak Rom ham dog stadig med magnetisk Magt. Nu havde han atter fundet paa, at han absolut maatte derved. Paaskudet var denne Gang Pengesager; Torlonia »gjorde Vanskeligheder«, og Konsul Dalgas havde maattet »forstrække Penge til Statuen« (sagtens Thorv.'s Standbillede). Baronessen gjorde sit bedste fra at snakke ham derfra og søgte at overbevise ham om, at han ikke havde Begreb om Pengesager, saa at det jo var fornuftigere at sende en hvilken som helst anden. Han skulde blot huske paa, hvorledes han ved sin sidste Afrejse fra Rom havde »glemt alle sine Obligationer og Beviser«, men husket den gamle Lotteripose, som hun havde efterladt! Maaske har hun haft sine særlige Grunde til ikke at ønske ham under hans gamle romerske Kreds' Paavirkning igen. Bravo

var rasende paa hende og havde i et Brev af 29nde Juli 1843 fra Rom til Thorv. bedt denne om at forskaane ham for »Briefe der saubern Baroness(!)«, der havde sat alt det onde Blod mellem ham og Thorv. og fortalt Historier om ham (Bravo), der var alt for oprørende til at gentages! (Brevet er i Thorv.'s Arkiv.)

Den 18de Marts gjorde han hos Stampes sin sidste Blyantstegning, en lille Blomsterpige*).

Med Thiele var Thorv. meget misfornøjet. Han intrigerede ham altfor meget og snakkede ham efter Munden, samtidig med at han i al Hemmelighed arbejdede for at faa snart dette, snart hint ordnet efter sit eget Hoved. Paa den Maade havde Akademisekretæren Thiele mere at sige end Direktøren Thorv.

Baronessen mente, at »Thiele havde noget saa godt i sit Physiognomie, at man ikke kunde være vred paa ham, naar man saae ham«, men Thorv. svarede: »Læg Mærke til hans Pande, nej, der er ikke noget godt, han er en Slange falsk og fiin**).

Musæets smukke Ydre glædede ham ret, og han sagde en Dag til sin Veninde, da de sammen betragtede det fra Nybrogade: »See engang, hvor stygt Christiansborgs skidne Mure grine, nei, Museet smiler, det er ligesom en Blomst!« Det kan dog her bemærkes, at Sonnes Frise og Sejrgudinden med Firspandet oven over Gavlen endnu ikke eksisterede.

Til Frue Kirke havde den gamle Billedhugger paataget sig at levere Statuer af Luther og Melancton og havde alt gjort Skizzerne, som findes i Musæet. Han vilde nu gøre Lutherstatuen og modelerede, »for at have det bekvemmere«, Reformatorens Hoved som Buste.

D. 24nde Marts skulde Baronessen hente Vennen »for at see et Maleri, Rørbye nu havde fuldent og han købt af ham«. Da hun kom kørende ved Halvéttiden, var den Gamle endnu ikke paaklædt, men stod og arbejdede paa Lutherbusten efter et gammelt Stik, som Thiele lige havde laant ham. Han vilde nødigt gaa fra Arbejdet, men da Hestene ikke maatte staa stille for længe, gjorde han nu kun et Par Træk ved det ene Øje og stak saa Modelérpinden fast i Leret. Det blev hans sidste Arbejde; Musæet ejer det i Gibs, men det originale Lerhoved tilhører Nysø.

Ved alle Haande Narrestreger havde Baronessen faaet Thorv. — der under Thieles Besøg om Formiddagen havde været temmelig dystert, fordi han var meget vred paa samme — i udmærket Lune***). Den Gamle var

*) Maaske den S. 139 afbildede Fantasitegning, som netop bærer Paaskriften 1844.

**) Man bør naturligvis ikke lægge alt for megen Vægt paa disse Udtalelser, men et Gran af Sandhed er der dog deri, eftersom Thiele i Virkeligheden var noget af en Rænkesmed.

***) Den overtroiske Thiele udlægger Thorv.'s Alvor som en Forudfølelse af Døden og giver en lidet troværdig Beskrivelse af ham med Hænderne foldede paa Brystet og staaende som i Bøn.

endog usædvanlig munter, løb trods sit daarlige Ben rask op ad Trapperne til Stampes Lejlighed og gjorde Nar ad den trivelige Baronesse, der ikke kunde komme saa hurtigt op som han. Hos Stampes vilde han tegne, men lod sig dog overtale til at hvile lidt før Middagen. Ved denne var han ogsaa meget lystig, fandt paa Narrestreger og fortalte Historier. Da det var en Søndag, var der flere Gæster til Stede, deriblandt Oehlenschläger, H. C. Andersen og Constantin Hansen. Man talte bl. a. om Vennen Küchlers Overgang til Katholicismen, som man mente ikke vilde have fundet Sted, hvis Thorv. eller Constantin Hansen var blevne i Rom. Om Aftenen vilde Thorv. i det kgl. Theater, hvor han og Oehlenschläger havde deres faste Fripladser i Parkettet ved hinandens Side. Oehlenschläger vilde ikke med, Vejret var daarligt og Føret glat, men den gamle Billedhugger havde nu sat sig i Hovedet, at han *vilde* i Theatret, hvor der skulde være Premièr, og saa sit Snit til at slippe bort alene.

Senere kom H. P. Holst og fortalte Baronessen med alvorlige Miner, at Thorv. havde »faaet ondt«. Hun skyndte sig afsted til Charlottenborg, men det var for silde. Thorv. var pludselig død i Theatret, medens Orkesteret spillede Ouverturen til den nye Tragedie.

ITALIENSK BLOMSTERPIGE. BLYANTSSKIZZE, 1844.

TILLÆG.

NYSØ HOVEDBYGNING, SET FRA GAARDSIDEN. EFTER FOTOGRAFI.

LIDT OM VÆRKERNE.

Nysøs smukke, i det 17de Aarh. opførte, Hovedbygning med de klædelige Pilastre og Frontispicer rummer mange Kunstværker, smukke gamle Møbler og kunstindustrielle Genstande, som i Tidens Løb er blevne knyttede til Stedet for bestandig ved testamentarisk Disposition. Der findes saaledes en Del Portrætter, blandt hvilke de mest fremragende er malede af Jens Juel, Marstrand og C. A. Jensen. Endvidere ses smukke gamle Spejle og andre Møbler i Marmor og Forgyltning, alt fra den bekendte Statsminister Henrik Stampes Tid. Dernæst findes der kostbare Glas, brogede italienske Majolikaer fra det 16de Aarh., Bronzer, Mosaikmøbler og en Del gamle italienske Malerier (de fleste dog ikke særligt mesterlige), alt samlet af Baron Christian Stampe, der tilbragte sine senere Aar i Italien, og skænket til Baroniet af dets sidst afdøde Besidder, Lensbaron Holger Stampe, som var Broderens Universalarving. Disse Sager er dog kun en daarlig Erstatning for alt det skønne, som efter Henrik Stampes Død i 1876 spredtes for alle Vinde; navnlig er det for den, som har kendt Nysø i den gode gamle Tid, paafaldende, at man ikke dør har bevaret et eneste Maleri, som minder om P. C. Skovgaards Tilknytning til Stedet. Saa meget desto glædeligere er det, at de fleste af de Værker, Thorvaldsen efterlod sin kære Veninde, er forblevne samlede til Erindring om hans Virksomhed paa Nysø og Samlivet med Familien Stampe.

Hovedparten af hans paa Nysø skabte Værker er i Gipsafstøbninger ophobede i »Thorvaldsens Værksted« i Haven. Sammesteds findes ogsaa enkelte Afstøbninger af Arbejder fra de sidste Aar, udførte i København, men mærkeligt nok ikke noget Eksempel af

saa meget som et eneste Værk fra Samværet i Rom i 1841—42, end ikke af Basrelieffet »Hyrdernes Tilbedelse«, som Kunstneren gjorde til Minde om de Danskes Jul i Familien Stampes romerske Hjem, og hvorefter hver enkelt Gæst skal have faaet et Eksempplar.

I Hovedbygningen træffer man foruden Arbejder fra de sidste Aar ogsaa enkelte af Mesterens berømteste Værker fra hans lange romerske Periode repræsenterede ved Gipsafstøbninger eller mindre Marmorkopier, saaledes den lille dansende Pige fra 1837, hugget af Pietro Galli. Et Par Marmorbuster efter kendte Antiker skriver sig fra Thorv.s unge Aar i Rom, da han øvede sig i Marmorhugning ved at kopiere forskellige antike Hoveder. Næppe er noget af de Nysø tilhørende Marmoreksempplarer af Arbejder fra hans sidste Aar hugget af ham selv, da Fru Stampe sikkert i saa Fald vilde have forlangt dem egenhændigt signerede, hvad intet af dem er.

Af Værker, som opbevares i Hovedbygningen, smykker en Del Gipsrelieffer dens Gange, rundt om i Sale og Værelser er Portrætbuster, Relieffer og mindre Statuer af Marmor og Gips samt en enkelt stor Figur i Gips (Dronning Caroline Amalies Standbillede) fordelt paa forskellig Maade, og endelig ses i et særligt Mindekabinet (og for Øjeblikket ogsaa i Thorv.s fordums Arbejdsværelse, som støder op dertil), forskellige Arbejder i Marmor, Gips og Terrakotta, de allerede tidligere (S. 39) omtalte Kagefigurer og enkelte mere personlige Minder om den store Mand som hans Dødsmaske, originale Gipsafstøbninger af hans Hænder, et Par gammeldags Pistoler, som ved deres Lidenhed ligesom vidner om deres fordums Ejers fredelige Naturel, flere Modelér-Redskaber og en Stambog, der væsentlig indeholder Erindringsvers fra Venner og Bekendte i Ungdomstiden, og af hvis Indhold man særligt lægger Mærke til et overmaade sirligt skrevet Digt af Jens Baggesen. Til disse Mindegenstande føjedes for et Par Aar siden en ret interessant, idet der i et Tømmerskur blev fundet en stor urtepotteagtig Brændtlerskrukke, hvori der var noget fortorret Ler og enkelte Gipsstænk, og som af »Gamle Stine« erklæredes for at være den Krukke, hvori Thorv. havde haft sit Ler.

Desuden ejer Nysø en Mængde Haandtegninger af ham, nogle faa anbragte i et mægtigt Album sammen med mange andre Tegninger, Akvareller og enkelte smaa Oliekitser, altsammen Sager, som Baronesse Stampe i Tidens Løb købte eller fik forærende af danske og udenlandske Malere, Billedhuggere og Dilettanter, og hvorefter ikke faa skriver sig fra Romafarten i Thorv.s Selskab. De fleste af dennes Tegninger og Udkast opbevares dog i en særskilt Mappe, som i de sidste Aar har været hængemt i en Bankælder i Præstø.

Nysø's værdifulde Samling af thorvaldsenske Arbejder har lidt under en uheldig Anbringelse og Mangelen paa sagkyndigt Tilsyn og Vedligeholdelse. Det første Onde er ikke uhelbredeligt. At flytte enkelte af det overfyldte »Værksteds« Gibssager andet Steds hen og give de højst stifmoderligt behandlede værdifulde Terrakottaer m. m. en baade i teknisk og kunstnerisk Henseende forsvarlig Ordning og Anbringelse hører til det overkommelige. En Omordning har allerede været paabegyndt ifjor, men er atter bleven standset, dog vel forhaabentlig ikke opgivet helt.

Værre er det, at man har troet at vedligeholde Gibssagerne ved fra Tid til anden at lade dem »hvidte« (sandsynligvis af en stedlig Haandværker), en Fremgangsmaade, som medfører en uheldig Lagdannelse og i Længden betyder en fuldstændig Udviskning af Formens Finesser. Denne Maade at »vedligeholde« paa kan kun forsvares, naar Talen er om plumpe eller værdiløse Figurer, men naar det drejer sig om saa værdifulde Ting som Thorvaldsens verdensberømte Selvportrætstatue i Original, er den absolut forkastelig og ensbetydende med en afgjort Værdiforringelse. Ogsaa paa anden Maade er der sket netop dette Værk Fortræd, idet Statuens Ben ses at have slaaet Revner og at være blevne reparerede paa uforsvarlig Maade, saaledes at Formen har taget Skade. Forfatteren af dette Skrift har derfor indtrængende tilraadet rette vedkommende at indrette et periodisk tilbagevendende sagkyndigt Tilsyn med Værkerne for dog at bevare dem for yderligere »Vedligeholdelse« af lignende Art.

*

*

*

De plastiske Arbejder, som Thorvaldsen udførte under Samlivet med Familien Stampe, fylder en anselig Liste og interesserer ved deres højst forskellige Art. Det fornøjelige Samliv og den udmærkede Pleje ligesom ansporede den aldrende Mester til at udfolde sin mangesidige Begavelse hélt og fuldt i alle dens Afskygninger, Man mærker paa mange Punkter i de sidste Aars Kompositioner en Udvikling i Retning af større Livfuldhed, dybere Følelse, rigere Karakterisering og Individualisering. Allerede inden Hjemrejsen i 1838 havde han frembragt et Værk, hvori han saa at sige stod med det ene Ben i Naturalismen, nemlig den store Vulkanstatue. Hele denne Figurs Behandling er et tydeligt Skridt i Retning af vor Tids Kunst. I de følgende Aar ser vi ham momentvis bevæge sig fremad i den samme Retning. Alligevel spiller naturligvis det idealiserende og abstrakt antikiserende stadig en stor Rolle hos den Kunstner, som havde gjort sig det til Livsopgave at nyskabe den antike Kunst. Selv Allegorien, der staar vor Tid ret fjernt, faar rigeligt sit. Den gamle Kunstner var saa rigt producerende, at der var Raad til at vandre ad mange forskellige Stier og Veje. Man har paa Grund af denne rige Produktivitet villet gøre gældende, at Thorv. var Genstand for en lovligt stærk »Tilskyndelse« fra Baronesse Stampes Side. At det kan have været hende mere magtpaaliggende at faa ham til at skabe mange Værker end til ret at fordybe sig i de enkelte Opgaver, er meget muligt, men ikke sikkert, thi vel finder man ofte Løshed og Overfladiskhed i Formgivningen i de sidste Aars Arbejder, men det samme er i Virkeligheden Tilfældet, naar Talen er om hans kraftigste Alder, hvor man ogsaa ved Siden af udmærket Arbejde kan træffe meget af en mærkeligt ringere Kvalitet. For Thorvaldsen var og blev Hovedsagen god Komposition og skønne Omrids. Glemmer man dette, men ser ensidigt paa Udarbejdelsen, vil man let faa et tomt og stereotypet Indtryk af de mange Genier med omtrent de samme Ansigtstræk og Haarformer, hvorimod den, som forstaar Thorv., glæder sig over den eminente Sans for det dekorative, som netop kommer særlig tydeligt frem i denne Del af hans Værker; den Rolle, Vingerne spiller i saa Henseende, er især stor, og hvor udmærket forstaar han ikke at variere og karakterisere disse! Sammenlign f. Eks. paa Afb. S. 11 den lille Amors Spurvevinger, den større Amors prægtige Svanevinger og Hymens bløde Natfuglevinger. Og som Thorv.

har kælet for Udarbejdelsen af disse Vinger! Der flyves vel i det hele mere i hans Kunst end i nogen anden Billedhuggers, men der har heller næppe været nogen, som bedre har formaaet at frembringe et troværdigt Indtryk af denne fantastiske Maade at bevæge sig paa. Vil man forsøge at aflure Kunstneren Hemmeligheden derved, ser man hurtigt, at Illusionen ikke er frembragt ved en Efterligning af Fuglenes Flugt, men har sin Rod i den frit skabende Menneskeaaends instinktmæssige Tilskyndelser, thi Fuglene holder under Flugten altid Benene rolige, mens Thorvaldsens vingede menneskelige Skikkelser bevæger sig, som om de baade fløj og løb gennem Luften; den eneste af dem, som ikke bevæger Benene, nemlig Hovedfiguren paa det berømte Relief »Natten«, kommer heller ikke fremad, men synes at synke.

Følelsens Udvikling kommer tydeligst frem i de forholdsvis mange Arbejder over kristelige Emner, som Thorv.s sidste Aar kan opvise. Det er bekendt, at den Gang han skulde til at skabe sin store Kristusstatue, var han ikke nogen troende kristen, men gjorde gældende, at han jo dog havde formaaet at fremstille de antike Guder, skønt han heller ikke troede paa dem. At der ikke i hans senere Aar er foregaaet nogen væsentlig Forandring i hans Forhold til det kristelige, fremgaar af, at Grundtvig i sit Mindedigt (offentliggjort i »Danskeren« I S. 419) kalder ham en Hedning og siger om ham, at »hele Verden veed det godt og grant, han var ej Katholik, ej Protestant«. [Rigtignok bør det tilføjes, at Grundtvig i sit uforanderlige Frisind betragter det som givet, at Thorv. vil »vaagne blandt de rette Konger«.] Alligevel har denne »Hedning« skabt Værker, som regnes blandt den kristelige Kunsts ypperste, i Lighed med »Hedningerne« Lionardo da Vinci og Beethoven, der skabte Værker som »den store Nadvere« og den berømte »niende«. Ligesom de har han formaaet at gribe og fastholde Straaler af det almént-gode og idealt-ophøjede, som staar over Religionerne og har laant sit Lys til de bedste af dem. I den store verdensberømte Kristusstatue har han ikke blot legemliggjort den fuldkomne Lidenskabsløshed og Sjælsro, men ogsaa Fredsommelighedens og Menneskekærlighedens store Idé, som danner Kristendommens gyldne Kærne; i Frue Kirkes med Rette beundrede Daabsengel er Ungdommens Troskyldighed forherliget, og i Relieffet »Barnets Skytsengel« samme Steds den tapres Beskyttelse af de smaa og svage.

De store nytestamentlige Opgaver, som Frue Kirkes Udsmykning med Skulpturer betød, kom først til Thorv., da han var i en moden Alder, og det var derfor intet Under, at han bragte en hel Del af den helleniske Aand, han havde levet sig ind i, med over i sine kristelige Arbejder. Hans klassicistiske Skikkelsers legemlige Sundhed og sjælelige Ro gaar igen i de kristelige. Man genfinder i disse sidste kun lidet af den Følelsens Dybde, som navnlig gør Middelalderens kirkelige Kunst og de tidlige Flamlænderes religiøse Maleri saa værdifulde.

Naar hans Værker af denne Art alligevel har opnaaet en usædvanlig Popularitet, skyldes det vel i første Linie deres formelle Skønheder, men ogsaa den Fred og Hygge, der præger dem. Her er ingen Martyrer, som bliver savede over, kogte i Olie eller stegte paa Rist; tværtimod, Thorv. skyr Fremstillingen af legemlig Pine og giver Sorgen et afdæmpet Udtryk. Med det asketisk udtærede Legeme vil han lige saa lidt have noget at bestille som med de af Sygdom og Nød nedbrudte Stakler, der søger til Kristus;

end ikke lappede eller lasede Klædningsstykker kender han noget til. Johannes Døberen i Frue Kirkes Fronton er ingen Askét og Dommedagsprædiker, men en sund og normal, kraftig yngre Mand, der roligt og fredeligt belærer sine Tilhørere. Det samme kan indvendes mod den Johannes, som man ser paa Relieffet »Jesu Daab« fra 1820. Først i den Fremstilling af Døberen, som vi træffer i den beslægtede Scene, modeleret i Somren 1842, finder vi, om ikke i Kroppen, saa dog i Ansigtet, en skarpere og mere tilforladelig Karakteristik af den strenge »Raaber i Ørkenen«. Betragter vi de i Værd overordentligt forskellige Apostelstatuer i Frue Kirke, finder vi mange smukke Stillinger, megen Naturlighed og Ligefremhed i Holdning og Bevægelser og pompøse, til Dels rent ud herlige Drapperikast, kort sagt megen ydre Skønhed og naturlig Anstand. Et Arbejde som Statuen af den vandrende Jacobus major (den ældre Jakob) kan i saa Henseende med Rette henregnes til Verdenskunstens Perler. Men den, som søger efter dybe Følelser og rige Hjærter Varme, vil let blive skuffet. Noget saadant har vel været tilstræbt i Philippus' Statue, men han er desværre bleven til lidt af et Hængehoved; kun i en eneste af Apostelstatuerne, den af Simon Zelotes (Ivreren), møder man ret et brændende Hjærte, en Ildsjæl, hvis Udtryk af Sanddruhed og Godhed gør dette Kunstværk uforglemmeligt, saa meget mere, som alt er givet gennem Fysiognomiet alene og uden den ringeste Gestikulation. Men har vi Thorv. at takke for denne Følelsesdybde? Jeg tvivler meget stærkt derom. Mon ikke snarere Pettrich, der skal have sat Statuen op efter Thorv.s Skizze og Anvisning, her er den, der har Fortjenesten? Hvem véd, om Thorv. overhovedet har rørt ved Statuens Ansigt? Mærkeligt er dette Ansigt ogsaa ved at være det eneste udpræget magre i hele Thorv.s kristelige Produktion. (Legemets Magerhed mærkes ikke synderligt paa Grund af den dobbelte Beklædning.) Her er vi ved et meget vigtigt Punkt. Det legemligt sunde hører uløseligt med til Thorv.s Forestillinger om det skønne, og han er næppe nogensinde fremkommen med en Udtalelse, der var mere betegnende for ham end den af Fru Stampe opbevarede: »Hu, jeg gruer for de skarpe Been; nej, maa jeg bede om lidt Suul paa Knoklerne!«

Har han givet den asketiske Døber et normalt Huld, saa er hans store Kristusstatues Arme ikke mindre massive end de, Krigsguden Mars er udstyret med, og hans Kristus, som viser sig for Disciplene i Emaus, trods Død og Ophold i Underverdenen ligefrem overernæret. Vil man være konsekvent, maa man indrømme, at den store Billedhugger i sin Kunst paa væsentlige Punkter fjerner sig fra den kristne Læres Grundvold, idet han gør »Aanden« og »Kødet« til gode Venner og kasserer Lidelsen som opbyggende Element. Han hylder ubetinget den antike Lære om en sund Sjæl i et sundt Legeme. Det er i sin Kærlighed til Freden, at han har sin store Tilknytning til Kristendommen. Freden spiller i det hele en afgørende Rolle i hans Kunst, og det er maaske for en stor Del derigennem, at han allerede tidligt vandt et Ry saa enormt, at det nu til Dags kan synes overdrevent. Efter det napoleonske Krigsraseri trængte man til Fred i Livet som i Kunsten, og det af Thorv. frisktskabte Arkadien i Billedhuggerkunsten var som en bedre Verden at fordybe sig i. Frue Kirkes Indre virker som et enestaaende Fredens Tempel. Og naar Thorv. i et af sine sidste Leveaar af egen Drift kunde give sig til at anvende et saa oprivende Motiv som Barnemordet i Bethlehem (selv om det skete paa den mildest mulige Maade), har det sikkert kun været for ved Modsætningen desto

stærkere at kunne fremhæve den trygge Fred, hvori den hellige Familie vandrer bort under Engelenes skærmende Vinger.

*

*

*

Den uhyre Begejstring, hvormed de dannede Klasser havde hyldet den thorvaldsenske Muse allerede i Kunstnerens levende Live, afløstes senere, efter at Interessen for hans Værker var trængt igennem til de brede Lag, af en fornærmelig Ligegyldighed og Ringagt i de toneangivende Kredse. En ny Tid, som havde skrevet Ordet Realisme, Overensstemmelse mellem Kunsten og den konkrete Virkelighed, paa sin Fane, fejede Thorvaldsens Kunst til Side som en kedsommelig Biedermanns forældede Værk. Den Kunstner, som i det 19de Aarh.s Begyndelse hilstes som den store Smagsforbedrer, er i Aarhundredets Slutning af én af det »moderne Gennembruds« største Billedhuggere, Belgieren Constantin Meunier, bleven betegnet som den værste ham bekendte Smagsfordærver næst Canova! Tiderne skifter, og maaske vil den store Belgier, for hvem vi nu bøjer os med den dybeste Beundring, af en anden Tid blive betegnet som en Hæsligheds-Apostel af den værste Art; hvem véd, hvad den rullende Tid vil bringe? Nu maa man ganske vist regne med, at der næppe gives mere modsatte Kunstnernaturer end Thorvaldsens og Meuniers. Det maa ogsaa siges, at andre store moderne Billedhuggere har udtalt sig paa en helt anden Maade om vor berømte Landsmand.

Interessen for hans Kunst er i Virkeligheden atter i Tiltagende i de snævrere kunstelskende Krese. Vi har jo nu faaet Thorv.s Tid paa Afstand, og selv om han for Nutiden ikke mere staar som den fuldkomne, genfødte Græker, fordi en Mængde Udgravninger har bragt betydelige Rester af den originale græske Kunst for Dagens Lys, hvorved han, der næsten kun kendte hellenistiske eller romerske Efterligninger deraf, unægtelig er bleven noget distanceret, har hans Kunst nu vundet en anden Charme, idet den er kommen saa langt paa Afstand, at den vækker historisk Interesse. Vi ser i ham ikke udelukkende en »Genopliver af den antike Idyl«, men interesserer os tillige og maaske allermest for det Bud, som hans efterladte Værker bringer os fra hans egen Tid. Hvor dufter det ikke af Romantikens Roser og Lavendler i hans Kunst! Hvilket Fond af Tidsaand er der ikke i hans Danserinder, baade de store og den lille! Og hvilken Skat ejer vi ikke i den store Samling Portrætbuster af mere eller mindre kendte Mænd og Kvinder, som hans Musæum rummer! [Mon det dog ikke var paa Tide at tænke paa en bedre Ordning af disse Hundreder af Portrætter, der i det hele og store med en næsten forbløffende Konsekvens er anbragte i det uheldigst mulige Lys?] Hvilket Begreb giver ikke hans Statuer af Fyrstinde Maria Bariatinska og Lord Byron om hin Tids Ideal af en ung Kvinde og en ung Mand!

Ved at nævne Byronstatuen er vi komne til at røre ved et farligt Punkt.

En idealistisk Kunstretning faar let den smukke Løgn til Følgesvend. Thorv. undgik heller ikke helt denne Fare. Hvad hans Tid kaldte den kunstneriske Frihed, vil man nu til Dags ofte være tilbøjelig til at betegne med et mindre smukt klingende Ord. Naar man blot ikke vil lægge for meget deri, tør det siges, at hans Kærlighed til det

sande ikke stod helt paa Højde med hans Kærlighed til det skønne og det gode. Han kunde nok i al Skikkelighed lave smaa Lumskerier og navnlig give Løfter, om hvilke han selv maatte kunne vide, at han umuligt vilde kunne opfylde dem. *) Hans Uordholdenhed med Hensyn til Fuldførelsen af bestilte og delvis betalte Arbejder var, som bekendt, rent ud uanstændig. Vi har ved Omtalen af Chr. d. Fjerdes Statue paapeget, hvorledes Kunstneren ved Idealisering af Kostumet gav den historiske Korrekthed et Knips paa Næsen; i Byronstatuen finder vi en hel Omformning af Karakteren. Den bidske Hvashed i Blikket og den beske Pessimisme i Udtrykket, som Thorv.s efter Naturen udførte Buste af Digteren rummer, er ganske satte paa Porten i Monumentet, og den vilde Himmelstormer er bleven saa mild og sympathisk som en Vaudeville-Elsker.

Naar der som hør er Tale om et historisk Mindesmærke, der forlanger en paalidelig Karakteristik, maa den Art Idealisering utvivlsomt henføres under Begrebet »den smukke Løgn«.

For den strenge Realist, der ubarmhjærtigt kasserer al Fantasikunst, bliver der trods al Retningsforskel dog noget tilbage at glæde sig over blandt den i dette Skrift omhandlede Periodes Værker. Hvem vil nægte Svanen, som er afbildet S. 59, sin udelte Beundring som natursandt Mesterværk? Hvem kan ikke frydes over Kunstnerens herlige Selvportrætstatue med det rige Sjælsindhold og den fordringsløse, ligefremme Holdning? Ogsaa Baronesse Stampes Buste er et fortrinligt Eksempel paa værdifuld Portrætkunst, hvori Personligheden er tagen lige paa Kornet. Skønt Nysø ejer denne Buste i Marmor, har Forf. dog foretrukket at lade det Stedet tilhørende Gibseksempel reproducere, da det, til Trods for øjensynlig at have været vasket i Sodavand, der ophæver Gibsets Sammenhængskraft, alligevel gør et paalideligere Indtryk end Marmoret. Den ejendommelige Modsætning mellem den smilende Mund og de strenge Øjne genfinder man i et senere Portræt, malet af Marstrand, hvori Øjnene tillige har faaet et forgræmmet Udtryk (vi tør maaske gætte paa, at Maleren under Seancerne har samtalet med sin Model om deres afdøde berømmelige fælles Ven). Selv i Constantin Hansens Portrættegning, som tilhører Nysø og ses afbildet S. 15, mærker man noget haardt og voldsomt bag Øjnenes Glans.

Ganske særligt smukke Eksempler paa Thorvaldsens bedste Egenskaber frembyder de to Skizzer fra 1840 til Monumenter for Frederik den Sjette og Goethe (se Afb. S. 9 og S. 77). Det taler til liden Ære for Kong Christian den Ottende og de brave Frankfurtere, at de kunde lade disse overordentligt lovende Udkast ubenyttede. Den førstnævnte af disse Skizzer tiltaler særligt ved den fuldkomne Ærlighed, der præger Værket. Det grimme, men karakterfulde Ansigt forliges mærkværdigt godt med det smukke, festlige Kroningsskrud, idet den trohjærtede Jævnhed, der, naar den er ægte, klæder en Purpures Bærer saa godt, lader Modsætningerne gaa op i en højere harmonisk Enhed.

Goetheskikkelsen minder ved sin Stilling rent udvortes en Del om Byronmonumentet,

*) De af L. Urlichs i Skriftet »Thorwaldsen in Rom« offentliggjorte Breve fra J. M. v. Wagner giver ejendommelige Eksempler herpaa.

men er roligere i sin Holdning; Digteren er iført Slobrok, har Skrivehæfte og Blyant i Hænderne og Krans om Haaret, venstre Fod sætter han op paa en Skammel, en Lyre ved Stolens Fod er usynlig paa Billedet. Den harmoniske Forening af olympisk Ro og frisk Beaandelse giver et udmærket monumentalt og tillige troværdigt Billede af Nyklassicismens største Digteraand.

*

*

*

De Eksemplarer af Thorv.s Nysø-Arbejder, som opbevares paa Stedet, er af meget forskellig Værdi. Nogle enkelte er Marmorarbejder, der, som tidligere nævnt, næppe er huggede af Mesteren selv, andre er Gibbsmodeller, forærede af ham til Familien Stampe i forskellige Anledninger, de fleste er almindelige Afstøbninger, tagne i den sekundære Støbeform, den saakaldte »ægte Form«, der tillader at tage mange Kopier, men paa Grund af de mange Sættninger og dermed følgende Støberande giver en mindre god Afstøbning end den primære, saakaldte »uægte Form«, som kun giver det enkelte Eksempel: Gibbsmodellen. Grunden til, at de værdifulde Gibbsmodeller kun findes i et mindre Antal paa Nysø, er den, at Thorv.s Musæum som hans Hovedarving har faaet de fleste af dem. I enkelte Tilfælde findes Gibbsmodellen, mærkeligt nok, hverken i Musæet eller paa Nysø; dette gælder f. Ex. om Basrelieffet »Perseus og Andromeda« samt Baronesse Stampes Buste. [Thorv.s Musæum ejer i det hele færre Modeller, end man tror. Har dets Bestyrelse forsømt at inddrage de manglende efter hans Død, eller hvad er Grunden? Det er dog ret besynderligt, at Værker som Gratierne, Hebe og andre ikke er Modeller.] Baade Thorv.s Selvportrætstatue og Skizzen dertil findes paa Nysø i Gibbsmodeller. Af saadanne eller »Originaler«, som de ogsaa kaldes, kan fremdeles nævnes Familiereliefferne fra 1840, »Diana hos Jupiter« (Baronesse Stampes Fødselsdagsgave i 1840), »Retfærdigheden« og »Afsked fra Nysø« (1841) m. fl. Derimod er Nysø-Eksemplet af Statuen af Jeanina som Psyche kun en almindelig Afstøbning. En køn Original er det lille skizzerede Basrelief »Stavnsbaandets Løsning«, som ses til højre paa vor Afb. S. 42 og forestiller en vinget Dreng, der brækker et Aag itu; paa en lille Jordforhøjning, som han sætter Foden op paa, ligger en iturevet Lænke; over højre Laar hænger et Drapperi. Der er megen Kraft og Kækhed i Udtryk og Bevægelse, desuden smukke Omrids og i Behandlingen en skizzeagtig Friskhed; man mærker endnu tydelige Spor af den takkede Modelérpinds Tænder.

Det gælder om alle de nævnte Gibbsmodeller, at Musæet har faaet Afstøbninger deraf, endogsaa om Reliefferne »Retfærdigheden« og »Afsked fra Nysø«, af hvilke der ikke blev overladt Musæet Eksemplarer i Thorv.s Levetid, fordi han, som Baronesse Stampe fortæller, ikke fandt dem værd at tage »god (d: ægte) Form« over.

Skønt Thorvaldsens Standbillede har lidt ved Hvidtning og Reparation, tager Originalen paa Nysø sig dog bedre ud end Eksemplarerne i Musæet, fordi man ser den i samme Lys, paa samme Sted, ja paa det samme Modelérbord, hvorpaa den blev til. Der er en egen rig Stemning over det indre af den lille Atelierbygning, hvor man saaledes sér Kunstneren selv staaende midt iblandt sine Værker (smlgn. Afb. S. 9).

Denne Statue regnes med Rette for én af Mesterens skønneste og mest beaandede,

og man kan kun være Baronesse Stampe taknemlig for de Overtalelser, hvormed hun bragte ham til at begynde Værket, og de Bønner og Taarer, hvormed hun fik ham til at fortsætte, efter at han en skøn Dag pludselig havde gjort Strejke og erklæret Statuen for »et Forfængelighedens Værk«. Alt er fortræffeligt, det aandfulde Lokkehoved med det karakteristiske Viljesudtryk, den heldigt valgte Dragt, som lader den solide Legemsbygning komme til sin Ret, og den virkningsfulde Modsætning mellem den levende Skikkelse og den stive arkaistiske Figur, hvortil han støtter sig.

Statuen gør en troværdig Virkning og bærer samtidig et idealt Præg. Baron Holger Stampe sagde om den, at den lignede godt, men at Thorv. ikke var saa smuk. Disse ligefremme Ord synes ret rammende. Sammenholdt med de bedste andre Portrætter af Kunstneren i hans sidste Aar er Portrætligheden slaaende nok. Hvori Idealiseringen bestaar, er ikke helt let at faa fat paa. Holdningen er saa fordringsløs som muligt og ubetinget en ældre Mands; det sidste gælder ogsaa om Ansigtet (se især vor Afb. S. 3), selv om den brede, summariske Formgivning, der ikke tager hver lille Rynke med, vel nok kan tænkes at give Trækkene et let foryngende Skær. Maaske kan Thorv. i 1839 have været en Kende mindre haarfager og mere mavesvær end Statuen. Naar Thiele af og til bruger Ordet »Oldingen« om ham, er det af lutter skønlitterær Affektation, og man maa endelig ikke deraf lade sig forlede til at opfatte Thorv. som senil i de sidste Aar. H. C. Andersen fortæller et Steds i Beretningen i »Mit Livs Eventyr« om Samværet paa Nysø, at Thorv. »bed sine stærke, sunde Tænder sammen, som hans Maade var, naar han ret saae paa sit Værk«. Billedhuggeren Th. Stein, der i 1841 kom ind paa Kunstakademiets Skoler, har et Steds skrevet disse Linjer om ham*): »Naar Thorvaldsens imponerende Skikkelse paa Vejen til Forsamlingssalen, med gravitetiske Skridt, passerede Skolerne, vendte alle vi Unge Øjnene efter ham, saa længe han var at se. Med det tykke, hvide Haar, der som en Manke laa ud over Kraven paa den store blaa, romerske Slængkappe, og med det gennemskuende Blik bag de store, runde Sølvbriller, lignede han en Løve.«

En Mand, der har stærke, sunde Tænder og et gennemskuende Blik (smlgn. Afb. S. 29), ligner en Løve og ejer en usædvanlig Arbejdsevne, kan man virkelig ikke kalde en »Olding«.

Det er ret kuriøst at sammenligne Selvportrætstatuen med en c. 41 cm høj Broncestatuette af F. Woltreck, tilhørende Ny Carlsberg Glyptothek og ifølge sin Indskrift modeleret Aar 1833 i Rom. I flere Henseender minder denne Statuette om Standbilledet, idet Figuren, som ogsaa forestiller Thorv., her ligeledes sætter venstre Fod frem og desuden lægger venstre Haand ned om det øverste af en Piedestal, hvorpaa hans Adonis ses anbragt i Statuetteformat; med et krumt Modelérapparat, som han holder i højre Haand, støtter han eftertænksomt sin Hage (en Gestus, han skal have yndet). Dragten bestaar af Skjorte, Sloprok, Morgensko og Underbukser uden paa Strømperne; de »unævneliges« plisserede Underkant gør en let komisk Virkning af noget kvindeligt. Det lille Arbejde rummer baade Humør og Gratie (hvis man da tør bruge dette sidste Ord om en Mands-skikkelse), men ved Siden af Thorv.s Standbilledes Monumentalitet og Beaandelse virker det næsten som en Travesti.

*) Her citerede efter F. Meldahls og P. Johansens Bog om det danske Kunstakademi.

At det Nysø tilhørende Eksempplar er den virkelige Gibsmodel, hvilket paa Grund af dets overgibsedes Tilstand er vanskeligt at afgøre, blev for et Par Aar siden fastslaaet af Billedhuggeren Prof. V. Bissen. Man mente nemlig i Italien at have fundet den virkelige Model, men ved Undersøgelse af begge de formentlige Modeller overbeviste Hr. Bissen sig om, at Nysø-Eksempplaret var det rette, idet han paa det fandt et lille af Sæbe opfyldt Hul, øjensynligt skrivende sig fra Statuens »Formning« (Støbning) og uden noget Sidestykke paa det italienske Eksempplar.

Af en Brevveksling mellem Baronesse Stampe og Thorv.s Musæums Bestyrelse, ført efter hans Død, ses det, at Fru Stampe over for Musæet har forsøgt at føre Kongen af Bayern til Vidne paa, at hendes berømte Ven havde skænket hende Statuen. Ved den i det foregaaende omtalte Fest i Don Alessandro Torlonias nye Villa havde hun i Thorv.s Paahør lovet Kong Ludvig et Eksempplar (smlgn. S. 112), og Billedhuggeren havde i Kongens Paahør bekræftet, at Statuen var hendes Ejendom. Kongen kunde dog ikke huske noget derom (til Trods for, at Fru Stampe havde foræret ham en Afstøbning af Værket Aaret efter), men hans Adjutant, den ovenfor omtalte General v. Heideck, der havde været til Stede og hørt Samtalen, erindrede denne og bekræftede hendes Udsagn.

I en Redegørelse over for Musæets Bestyrelse fortæller hun interessant om denne Portrætstatue. Skønt Thorv. havde været meget uvillig til at tage fat paa Opgaven (som det synes, hovedsageligt af Beskedenhed), var han dog bagefter selv saa glad over det smukke Resultat, at han senere lod tage en Afstøbning, som han egenhændigt gennemarbejdede og lod sende til Rom, for at Statuen kunde blive hugget i Marmor og efter hans Død opstillet paa hans Grav (hvilket som bekendt ikke er sket). Over dette Eksempplar disponerede Musæumsbestyrelsen efter hans Død og lod tage et Par Afstøbninger deraf, bl. a. én til hans Datter, og det er sandsynligvis ogsaa det, som for faa Aar siden blev formodet at være Originalmodellen. Efter Prof. Bissens Sigende bar nemlig den formodede Original Mærker af, at der baade havde været hugget i Marmor efter den og støbt over den. At den omtalte Disponeren forringede Værdien af Thorv.s Gave til hans Veninde, er let at forstaa, men hendes Protest derimod har sikkert været frugtesløs.

TERRAKOTTAERNE.

Nysøs indtagende Samling af Brændtlerssager er noget enestaaende i sin Slags, fordi den væsentligt bestaar af Hoveder og større Fragmenter, som hidrører fra selve de oprindelige Lermodeller, Kunstnerens egne Hænders umiddelbare Værk, som ellers efter Støbningen plejer at gaa i Lerbøtten igen og blive æltet om til fornyet Brug.

Af Friseudkastet »Jesu Indtog i Jerusalem« er 3 større Fragmenter bevarede, alle signerede A. T. den 19 Novbr. 1839. Det første er mørkerødt og forestiller en Mand med Palmegrene, viftende med en af dem, det andet askegraat og gengiver en Dreng, som vandrer frem med en Palmegren i Haanden, og det tredje, en Moder med en Dreng, som synes at have taget en Palmegren op fra Vejen for at deltage i Viftningen (Afb. S. 35) har faaet et sjældent og ganske dejligt Rosenskær, som udmærket harmonerer med den glade Solskinsstemning, der præger den lille skønt komponerede, i Stil og Proportioner ganske attiske Gruppe.

Af Friseudkastet »Gangen til Golgatha« er bl. a. bevaret et større Fragment af gullig Tone, omfattende en romersk Soldat til Hest med en Hund samt en Moder med to Børn; det er paa en vis Maade et Unicum, idet Hest og Rytter er noget anderledes i Gibsmodellen, og Moderen og Børnene hentede fra en anden Del af Frisen.

Af det store Relief »Kristus i Emaus« er den staaende Apostels Hoved med Overkrop og Arme bevaret, foruden Relieffets to andre Hoveder.

Af Medaillonrelieffet »Perseus flyver bort med den befriede Andromeda (Afb. S. 37) findes et Brudstykke, som bl. a. rummer Hovederne af Perseus, Andromeda, Amor og Vingehesten, hvorimod Lermodellen til Medaillon »Aarets Genius«, der ifølge Fru Stampes Optegnelser var bleven retoucheret som Helhed af Mesteren, men sprang i Brændingen, ikke mere findes i Samlingen.

Af Hoveder er et ikke ringe Antal bevaret, hvad temmelig let lader sig gøre, naar Talen er om det lave Relief. Endogsaa Hoveder i den runde Form er blevne reddede fra Ødelæggelse ved en sindrig Udhulen af Leret bagfra, hvorved Hovederne forholdsvis let kunde lempes ud af Gibset, for derefter med et Par lette Tryk og lidt Retouche at bringes i Orden igen (ogsaa det almindelige Terrakottaarbejde kræver nogen Efterbearbejdelse). Paa denne Maade er Thorvaldsens, Chr. d. Fjerdes, den lille Jeaninas og Luthers Hoveder blevne reddede, dog med Tabet af Baghovederne.

Naar de bevarede Lersager var tørrede, blev de hærdede ved Brænding i et Nysø tilhørende Teglværk, der skal have ligget lige uden for Gaardens Indkørselsport paa den nuværende Godsforvalterboligs Grund. Den tilfældige og ikke kunstmæssige Brænding har givet de mange Lersager meget forskellige Farvetoner; nogle er gullige eller lyst brunlige, endnu flere røde eller rødlig i en Mængde Nuancer; Farvetonerne hidrører jo fra en Mængde forskellige Brændinger. Nogle af Tingene er ganske blegrøde, andre har et mere rosafarvet Skær; atter andre er kraftigtrøde i de dybere liggende Partier og blege, undertiden helt hvidlige, paa de mere fremspringende Dele. Et Par er blevne askegraa, og enkelte kan være skæmmede af uheldige Skjolder.

For den, som ikke kender disse Sager, er det umuligt at forestille sig den friske Skønhed og det varme Liv, hvormed de bedste af disse Hoveder fremtræder, en Varme og Charme, der ganske distancerer baade Gibset og Marmoret. Her kan vore Billedhuggere lære, hvor store Værdier der kastes i Lerbøtten og gaar tabt. Tag f. Eks. lille Jeaninas S. 56 afbildede Hoved! Huden har en jævn rødgullig Tone som sund, let solbrændt Barnehud, og Haaret har af en eller anden Grund faaet et lysere Skær, som adskiller det fra Huden og gør en nydelig Virkning. Eller læg Mærke til, hvorledes Mandshovedet S. 69 f. o. markeres i Trækkene ved de dybere Partiers kraftige Tone!

Læseren vil ved at gennemblade denne Bog og særligt lægge Mærke til Afbildningerne af Lerhovederne kunne se, hvor store Evner Thorvaldsen havde i Retning af Psychologi og Karakteristik, Evner, som man har været alt for tilbøjelig til at frakende ham, fordi de er komne forholdsvis lidt til Udvikling i Størstedelen af hans Produktion, særligt i hans Idealstatuer, hvori han saa eksklusivt genoptager de almindelige antike Ansigtstyper og ikke indlader sig ret ofte paa Skildringen af dybere Sjælsrørelser. I de nævnte Hoveder ser vi ham med sikker Haand — sandsynligvis uden synderligt direkte Naturstudium — forme karakteristiske Typer og give det sjælelige et rammende

Udtryk. I Judas Ichariotes' hæslige Hoved (S. 34) giver han et Indblik i en mørk Sjæl, hvem Glæden har forladt og Misundelsen fortærer, ikke en degeneret Taabe af en Forbryder, men en bredpandet, klog, som sænker sin Tanke ned i sin Ondskabs Dyb. I det endelige Værk, Frisen over Frue Kirkes Indgang, er Udtrykket blevet et helt andet; man ser der Judas skæve ud til Beskueren med et lumskt Schakalgrin — det er noget langt ringere.

I Johan Rantzaus Hoved (S. 68) ser vi den hærdede Krigsmands Barskhed godt udtrykt, og i Præsten Hans Madsens let sørgmodige Træk er Aandens Kultur og det milde Sind prægede med Mesterhaand (S. 69). I den tragiske Muses strenge Hoved er en altopslugende Sorgfuldhed udtrykt næsten som sindssyg Vildskab og opstillet som en virkningsfuld Modsætning til den muntre Thalias letsindige Træk (Afb. S. 124). I den komiske Maskes »garstige« Grin er Kunstneren helt ude i det burleske. (Se S. 123.)

Af en særlig Art er den Interesse, som knytter sig til det Nysø tilhørende store Lutherhoved, idet det skriver sig fra Thorv.s sidste ufærdige Lermode. Paa Bagsiden har man inden Brændingen indridset disse Ord: Søndagen d. 24de Marts Kl. 1½ gjorde Thorvaldsen det sidste Træk herpaa.

OMFALE. STATUETTE AF RØDGULT
BRÆNDTLER. 30 CM HØJ.

Blandt Lersagerne findes et mærkeligt Unicum, en ca. 30 cm høj Statuette af rødligt Brændtler, der af Billedhuggeren Prof. Th. Stein i et Vurderingskatalog over Thorv.s Værker paa Nysø er betegnet som Herkules, men som sikkert forestiller *Omfale*, hin lydiske Dronning, hos hvem den stærke Halvgud til Straf for et Venedrab maatte gøre Tjenestepigegerning i tre Aar i Kvindeklæder, medens hun havde Køllen og Løvehuden. At der her er tænkt paa en Kvinde, ses af de skraa Skuldre, Brysterne og de uatletiske Ben. Løvehudens Anbringelse minder om den hos Styrkens

Genius paa Relieffet »Regna firmat pietas« (smlgn. Afb. S. 11). I Thorvaldsens Arkiv findes bag paa en af San Luca Academiets Mødesedler fra 1824 et ganske tilsvarende Rids med Blæk og Pen, kun at Køllen holdes med højre Haand, og den venstre er sat i Siden. Nogle Blyantsudkast i samme Arkiv viser lignende eller ombyttede Armstillinger, men helt nøgne Kvindeskikkelser, paa hvilke Løvens Hud hænger løst ned ad Ryggen, og dens Hoved er anbragt som en Slags Kyse med Forbenene sammenknyttede under Hagen; Virkningen af de kvikt tegnede Figurer er ret pikant. Thorv. synes altsaa en Gang at have syslet med Tanken om at gøre en Omfalestatue, men har vel opgivet det igen, eftersom Musæet ikke ejer nogen saadan Figur; maaske har Frygten for det pikante forhindret ham fra at gøre Alvor af Planen. Det kokette og det pikante var

jo ham, der maatte rense ud efter Canova, en Gru. Statuetten skriver sig sikkert fra Nysøperioden efter Tilbagekomsten fra Rom. Den blødagtige Dronning spiller her sin Helterolle ret godt, selv om man nok kan mærke, at Køllen, som hun holder ind til sig med venstre Haand, falder hende lidt tung; for at fuldstændiggøre Rollen har Thorv. givet hende Hesperidernes Æbler i den højre Haand.

En anden Brændtlersstatuette gør Indtryk af at skrive sig fra en noget tidligere Periode, nemlig den her afbildede, yndefulde 31 cm høje Skizze af en mageligt lænet Dreng, som leger med en Slags Fløjte, hvis ene Ende er afbrækket. Det er en Skizze til Pietro Gallis Marmorstatue »*Olympus, Fløjtekunstens Opfinder*« i Thorv.s Museums Kælder. Denne Statue gaar for et fuldt ud originalt, om end om Thorv. mindende Værk. At Galli skulde have gjort den lille Lerskizze, som tilhører Nysø, er ikke rimeligt, skønt Muligheden vel ikke er helt udelukket. Holdningen er udpræget thorvaldsensk (smågn. den lille Christian paa Relieffet »*Thorvaldsen paa Nysø*«, se Afb. S. 11) og det yndefulde Hoved ligesaa. Galli var dygtig og pillen som Marmorarbejder, men uden synderlig selvstændig Begavelse, og Thorv. maatte under sin Fraværelse fra Rom i 1838—1841 forsyne ham med tegnede Kompositioner, da Torloniaerne ikke vilde acceptere hans Arbejder, naar Thorv. ikke havde gjort Udkastene dertil. *) Der er derfor al Sandsynlighed for, at Mesteren ogsaa har gjort Olympusskizzen, som han vel har foræret Baronesse Stampe under deres Samvær i Rom.

OLYMPUS. STATUETTE AF LYSEBRUNT BRÆNDTLER. 31 CM HØJ.

BACCHANTINDEN.

Af Gibbsstatuetter findes der paa Nysø flere Originaler, hvoraf der ikke ses Afstøbninger i Musæet. Statuetten af Christian d. Fjerde har allerede været omtalt; desuden er der Skizzen til Dronning Caroline Amalies Statue og den Skizze til en Andreasstatue, som Thorv. ses i Værk med paa Relieffet »*Thorvaldsen og Nysø*«. Disse Arbejder er dog ikke særligt interessante. En sand Perle er derimod den trods sin Skønhed aldrig tidligere afbildede ca. 1 Al. høje Statuette af en dansende Bacchantinde, som er gengivet S. 156 og 159.

Thorv. er sandsynligvis bleven inspireret til dette Arbejde af en eller anden folkelig italiensk Dansescene i Vinhøstens Tid. Med et let Slag paa Tamburinen og et Sideblik til sin for os usynlige Meddanser begynder den unge Kvinde sin Dans. Kappen har hun kastet hen over den ene Arm. Det ungdommelige Legemes Lethed og Slankhed føles godt gennem den livfuldt behandlede Chiton. Af herlig Virkning er Vinløvet, som pryder det skønne Hoved, der sét i Profil fremviser en stor Haarknude af prægtig Virk-

*) Se Bravos og Gallis Breve i Thorv.s Arkiv.

ning (se nedenst. Afb.). Interessant er det bacchantiske Udtryk, væsentlig frembragt ved den lette Skraastilling af Øjne og Øjenbryn, et Træk, som er laant fra de antike Satyr-fremstillinger (smlgn. f. Eks. de kendte antike Eflerligninger af Praxiteles' unge drivende Satyr).

Den løftede højre Arm har været afbrækket og er sat lidt ubehændigt paa, ogsaa den højre Haand har lidt Molest; alt dette kunde tyde paa, at Figuren har været forstukket i en eller anden Krog af Thorv.s Bolig i Rom, hvor han og Baronessen saa har fundet den frem under Oprydningen i 1841.

BACCHANTINDEN. PROFILSTILLING.

Paa Fodstykkets Overside ses Ordet Rom noget ubehændigt indridset, men ellers ingen Indskrift.

Heldigvis er det dog ikke vanskeligt at finde ud af, hvilken Periode af Thorvaldsens Kunstnerliv dette Arbejde tilhører. I Foraaret 1817 bestilte en Fyrst Esterhazy fra Wien foruden andre Værker ogsaa en »dansende Bacchantinde« hos Thorv. Det hele skulde være færdigt i Løbet af et Aar. Det hedder herom hos Thiele: »Thorvaldsen tog derfor straks, da han var færdig med Ægineterne (i Marts 1817), den dansende Bacchantinde under Arbejde, men denne fremtraadte nu, formodentlig ifølge Fyrstens eget Valg blandt de ham forelagte Tegninger, som *Dandserinden*, og den 5te Juli 1817 blev denne Model afstøbt«. Den Dandserinde, hvorom her er Tale, er den udmærket smukke, bagoverhældede og blomsterprydende, dansende unge Kvinde, som mange Aar efter Thorvaldsens Død huggedes i Marmor med stort Mesterskab til Musæet af Vilhelm Bissen. Interessant er det nu i Thorv.s Arkiv at se Blade med en Række tegnede Udkast baade til Nysøfiguren og den esterhazyske Danserinde, foruden Sammenblandinger af de to Typer. Paa to Blækudkast ser man endog den sidste med en lignende

Panther ved Siden som den, der er skizzeret paa en Nysø tilhørende Variant af den første (se Afb. S. 157). Man kan herigennem forfølge Bacchantindens Overgang til Dandserinden. Det kan altsaa næppe fejle, at Nysøs »dansende Bacchantinde« er bleven til i Foraaret 1817, navnlig da Thiele har sine Oplysninger om den esterhazyske Dandserinde fra en samtidig Kilde (Athene 1817 II 539). Det kan kun beklages, at Bacchantinden ikke ogsaa blev til en stor Statue, saa store Løfter som Kompositionen indeholder. Det er meget mærkeligt, at Thorv. ikke har ladet tage en Afstøbning af Figuren til sit Musæum; nu kan det ikke lade sig gøre, da der i Gavebrevet, som knytter hans paa Nysø beroende Værker til Stedet for bestandig, udtrykkeligt staar, at »Bacchantinden« aldrig maa afstøbes.

*

*

*

TEGNINGER.

Et værdifuldt Supplement til de plastiske Værker danner den store Mængde tegnede Udkast fra Mesterens sidste Aar. Desuden findes der paa Nysø en Del ældre Tegninger og Udkast, som Baronesse Stampe fik af Thorv. under Samværet i Rom, og da disse giver et Begreb om hans forskellige Maader at tegne paa i de forskjelligste Perioder af hans Liv, og der i det hele kun er blevet offentliggjort faa Reproduktioner af thorvaldsenske Tegninger, kan det formentlig interessere at se et Udvalg gengivet i denne Bog.

Nysøs Thorvaldsen-Mappe indeholder ikke mindre end 181 opklæbende Blade, hvoraf mange rummer flere Skizzer. Uheldigvis er de, paa faa nær, opklæbende paa Elfenbenskarton, skønt man i flere Tilfælde kan skimte Tegninger paa Bagsiden igennem Papiret. Her er Tegninger og Udkast af den mest forskjelligartede Udførelse, fra sirligt gennemførte til de løseste og mest summariske Rids; til Materiale er en sjelden Gang benyttet rigtigt Tegnepapir, ellers al Slags tilfældigt Papir, hvorpaa der var et blankt Parti, Bagsider af Breve, Indpakkingspapir, tilfældige Stumper og Lapper.

Af de ældre Tegninger, som alle er udaterede, gengives S. 169 et Par Prøver paa de smaa kolorerede Sølvstiftportrætter, hvorved Thorv. som ung søgte at forbedre sine beskedne Indtægter. Det er et Par Brystbilleder af et københavnsk Bedsteborgerpar, en Hr. West og Hustru. Damen har aabenbart interesseret Kunstneren mest; hun er ganske vindende med sit lille skalkagtige Smil. Musæet ejer en Del Tegninger af denne Art.

Fra det 18de Aarh. er ogsaa det S. 169 afbildede Udkast med Sepia og Pensel til det Basrelief, som d. 14de August 1793 indbragte den 23aarige Kunstner det danske Kunstakademis store Guldmedalje. Paa Bagsiden af Papiret kan man læse, at denne Skizze oprindelig havde tilhørt Thorv.s Ungdomsven Kobberstikkeren Lahde og derefter Murermester Schaper, hvis Arvinger skænkede den til Baronesse Stampe »i den levende Følelse af, hvad hun var for den udødelige Konstner«. Denne Skizze, som paa en Nutidsbetragter nærmest virker komisk (se f. Ex. det visne Grantræ af en Arm og Haand, som Petrus rækker i Vejret) er tydelig nok gjort efter alle de da gældende kgl. danske Akademiregler; Stillingerne er holdte i den rette hule Theaterstil, og de lange Figurer med de ganske smaa Hoveder er saa abildgaardske, som man kan forlange det.

Af en ganske anden Art er den Interesse, som den store og stærkt gennemførte, S. 165 afbildede, Tegning af »Maria med Jesus og Johannes« frembyder. Fru Stampe angiver, at den er gjort ca. Aar 1800, og at »Landskabet er af den berømte Koch«. Begge

BACCHANTINDE OG PANTHER.

Dele lyder meget sandsynligt. Netop i Begyndelsen af det 19de Aarh. boede Thorv. og den tyrolske Maler Joseph Koch sammen i Via Felice i Rom, nær ved Piazza Barberini. Figurerne taler tilstrækkelig tydeligt om Thorv.s store Begejstring for Rafael; Paavirkningen er meget iøjnefaldende, kun Jesusbarnet er udpræget thorvaldsensk. Naar undtages Marias noget skæve Mund, er Udførelsen god. Landskabet med den smukke Stemning og den dekorative landlige Architektur minder i flere Henseender meget om Kochs »heroiske« Landskaber, hvoraf Thorv.s Musæum ejer smukke Prøver, baade Oliemalerier og store, med Urette hengemte, Kartoner.

Denne Art større gennemførte Tegninger, hvoraf Thorv. sagtens har gjort en Del i Begyndelsen af sin lange romerske Periode, men hvoraf der paa Nysø kun findes denne enkelte, og Musæet kun ejer nogle faa, var øjensynligt, hvad Thorv. selv forstod ved Begrebet Tegninger. De løse Rids og Udkast regnede han ikke for noget; de ca. 500 slige, som Thiele efter hans Død fandt i hans Bolig i Rom, og hvoriblandt der findes mange interessante Ting, var som bekendt stoppede ned i gamle Fustager i Husets Kælder som værdiløst Papir! Hvis man kunde samle en Række Afbildninger af hans viden om spredte gennemførte Tegninger fra hin tidlige Periode, vilde man sikkert derigennem kunne skabe et udmærket Bidrag til Forstaaelsen af hans kunstneriske Udvikling.

Fra et forholdsvis tidligt Tidspunkt af den romerske Periode synes ogsaa det livfulde Udkast, som er gengivet S. 170 f. o., at være. Det forestiller den unge *Achilles*, hvem den civiliserede Kentavr *Chiron* lærer at spille paa Lyre. Achilles' urolige Stilling og slanke Proportioner peger i Retning af Kunstnerens yngre Aar. Et Par smukke Varianter findes i Thorv.s Arkiv. Kompositionen synes ikke at være bleven benyttet til nogen plastisk Fremstilling.

Fra 1814 skriver sig det smukke Udkast til *Baronesse Schubarts Gravrelief* (Afb. S. 171). Selve det originale Marmorrelief findes som bekendt i Musæet, da det paa Grund af Bruddet mellem Schubart og Thorv. aldrig blev anvendt efter sin Bestemmelse. Paa Kanten af Dødslejet sidder den togaklædte, stærkt skaldede Gesandt, der med sin venstre Haand har grebet Hustruens højre og med en mere sydlandsk end nordisk Gestus synes at ville kalde hende tilbage til Livet (han »igenkalder« hende, skriver Thorv. i et Brev til Schubart). Til Hovedgærdet støtter sig den sørgmodige Dødsgenius med sin omvendte Fakkelt, Symbolet paa Livslysets Udslukkelse.

Afb. S. 171 f. n. gengiver et meget flygtigt Blyantsrids til et Brudstykke af det vidt bekendte Basrelief »*Kærlighedens Aldre*« (modelleret 1824), et Udkast, som i al sin Flygtighed giver et godt Begreb om vor Kunstners sjeldne Evne til at give smuk Holdning og Bevægelse Udtryk med faa og smaa Midler.

Den S. 170 afbildede burleske Karrikaturs Ægthed som thorvaldsensk Tegning er maaske lidt omdisputabel — dog ikke paa Grund af Platheden, thi der findes i Musæets Arkiv sikre Tegninger af ham, som overhovedet ikke lader sig præsentere Offentligheden, dog kun enkelte. Under alle Omstændigheder maa den henføres til en ret tidlig Periode. Thorvaldsenske Karrikaturtegninger er sjeldne; hverken Musæet eller Nysø har mere end nogle ganske faa hver; blandt Musæets kan nævnes en snurrig Tegning af Zoëga og Humboldt vis à vis og en noget smagløs Fremstilling af den i sit Ægteskab lidet lykkelige Zoëga med lange Horn.

BACCHANTINDEN. GIBSMODEL. UNICUM. 63 CM HØJ.

Blandt ældre Udkast, som ikke er afbildede i nærværende Skrift, findes et ret smukt, der forestiller *Herkules og Omfale*. Hun har pyntet sig med Løvehuden, og han maa spinde, dog ikke i Kvindeklæder. Ved at lade Amor hjælpe til har Kunstneren antydnet, at den berømmelige Kraftguds tvungne Tjenestepigevirksomhed ogsaa kan have haft sine behagelige Sider.

Et Udkast med Pen og Blæk til »*Schweitzerløven*« (Modellen udført 1814) er tegnet med en næsten rembrandtsk Kraft og Sikkerhed.

Et smukt Udkast viser *Homer* syngende; en Dreng sidder ved Siden af ham og lytter til; denne sidste Figur er ikke benyttet i det bekendte Relief 1836—37: »Homer synger for Folket«.

Af andre ældre Rids kan nævnes nogle Barnegenier og forskellige Udkast til den Cyklus af Smaarelieffer med Motiver fra Apulejus' Fortælling om Amor og Psyche, som Pietro Galli udførte til Villa Torlonia ved Castel Gandolfo.

Mere historisk end kunstnerisk Interesse har en Portrættegning, som gengiver *Miss Mackenzies* uskønne Træk, og som hun sendte Thorv. iturevet tilbage efter Bruddet imellem dem. Denne Tegning afbilder maaske hendes Træk som en Anelse mindre grimme end den i Musæet, men dog tilstrækkeligt stygge til stærkt at undskylde Thorv.s Ubestandighed overfor hende.

Hovedparten af Thorvaldsen-Mappens Indhold skriver sig fra de sidste Aar, fra Samværet med Familien Stampe. Musæet ejer, hvor Talen er om tegnede Udkast, intet af Betydning fra disse Aar, kun nogle faa meget løse Rids. Blandt de talrige Udkast, som findes paa Nysø, og som gennemgaaende er mere gennemførte end de mange fra Thorv.s øvrige Liv, som Thiele fandt i Rom efter hans Død, har naturligvis de, der ikke er komne til plastisk Udførelse, den største Interesse, fordi de sammen med de plastiske Værker viser, hvilke forskelligartede Motiver og Billeder der dannede sig i den gamle Kunstners stadig rigt skabende Fantasi.

Han synes som gammel langt hurtigere at have givet sine Ideer Form end i tidligere Tid. Han har ikke mere behøvet at gøre en Mængde let varierede Udkast over et og samme Motiv for at finde frem, hvad han vilde, og naar han af og til omformer en allerede skizzeret Komposition, gør han det nu sædvanligt direkte paa Skiferpladen.

De ubenyttede Udkast tilhører ligesom de udførte Arbejder meget forskellige Emnekrese. Af rent genreagtige Udkast findes kun ganske faa; nævnes kan »*Turen op ad Rigi*« (Afb. S. 80), »*En badende Kvinde*« samt: *Et elskende Par paa Vandring* med en Hund ved Siden; Paaskrift d. 19de Novbr. 1842.

De mange friske bacchantiske Scener, som Nysø's Thorvaldsen-Mappe rummer, er karakteristiske for hans sidste Aar. Fra tidligere Perioder i hans Liv findes der ganske vist i Musæets Arkiv Udkast til bacchantiske Fremstillinger, men der er i disse ikke noget rigtigt Humør, hverken i Silén eller Bacchus, der er ikke den friske Karakteristik og den natursande Følelse for Livet som i de sidste Aars Forsøg i denne Genre. Det mærkelige Friseudkast fra Livorno 1841 er allerede udførligt omtalt i det foregaaende. Af Mappens mange højst livfulde Variationer over Temaet »*Dansende Satyr og Bacchant-*

inde ses det ret, hvor meget dette Motiv interesserede ham. Et Steds lader han en siddende Pan spille Rørfløjte til Dansen. Paa et Rids med Paaskriften August 1843 ser man Bacchantinden holde en Drueklase op foran sit tilbagekastede Hoved. Bedst af alle de dansende Par er det Side 167 afbildede, der er tegnet bag paa et Brev, hvis Overskrift: Kjøbenhavn den 15de October 1843 tydelig læses gennem det opklæbede Papir.

Faunen springer lystigt afsted med sin Thyrsosstav over Skulderen og Armen om Halsen paa sin Meddanserinde. Vidunderligt komponeret er den fyldige, ikke ganske ædru Manade, hvis fugtigt skinnende Øjne og kaade, let aabnede, Mund giver Udtryk for en sprudlende Livslyst. Pantheren, som gaar ved Siden af Parret, synes noget misfornøjet med al den stærke Lystighed; maaske er den bare misundelig.

Denne Tegnings spillende Vitalitet gør den til en af Thorvaldsens bedste.

I en mærkelig Blyantsskitse (S. 174) har hans Kærlighed til den ædle Druesaft givet sig Udtryk i en »*Vinens Genius*«, der spiser af en Drueklase, som han begejstret holder i Vejret.

Af skizzerede Fremstillinger over bibelske Emner kan fremhæves fire Blyantsudkast til Statuer af *de fire store Profeter*. Thorv. havde tilbudt at gøre Statuer af to Profeter og to Sibyller til fire Nicher i Frue Kirkes Peristyle. Da imidlertid de kvindelige Séere ikke har faaet nogen Plads i den lutherske Lære, bad man ham om i Steden herfor at gøre fire Profetstatuer, skønt han allerede havde modeleret to Skizzer af den delfiske Sibylle med den hellige Trefod ved Siden og endnu en Sandsigerske, hvilke Skizzer tilhører Musæet. De tegnede Profetskizzer i Musæet og paa Nysø ser ret lovende ud; en pompøs Alvor er tilstræbt, og man finder i flere af dem en interessant jødisk Karakteristik i Dragt og Ansigtstyper, i Modsætning til den eksklusivt nyklas-siske Stil i Statuerne af Kristus og Apostlene. Det blev dog aldrig til noget med Profetstatuerne, og Nicherne er siden blevne tilmurede.

Af nytestamentlige Emner kan nævnes: *Kvinderne ved Graven* (tre Kvinder og to Engle, Paaskrift »Marz 1844«), af andre alvorlige Emner »*Børn ved en Grav*« og »*En Sjæl bæres til Himlen af Engle*«, begge fra det samme Tidspunkt, samt det smukke og ejendommelige *Udkast til et Gravrelief* (Afb. S. 175), bærende Underskriften: per la tomba di C. (til C.s Grav) og 18 fb. 1843, en blomsterstrøende Genius med omvendt Fakkelt; over hans Hoved Evighedens Stjerne, for neden svæver en Ugle frem.

Rigest er, som venteligt, den mythisk-allegoriske Emnekres af lysere Indhold repræsenteret.

Afb. S. 172 og 173 f. o. gengiver to Kompositionsudkast fra 1841, til hvilke maaske Rejseforberedelserne har givet Impulsen. Paa det første Rids ser man den straalende *Apollo som Solgud* køre sit fyrige Firspand frem over Himlen; foran flyver Morgenens Genius med Dagens Fakkelt i sin Haand og Morgenstjernen over sin Pande, udstrøende Dagningens Roser; bagved svæver Dagens Horaer (Timerne) i Skikkelse af unge Kvinder. Paa den anden Skizze ser man *Diana som Maanegudinde* age frem i sin Karm, som trækkes af to vælige Gangere og omsvæves af Nattetimerne, hvoraf nogle udstrør Blomster (Valmuer?); foran flagrer en Genius med sænket Fakkelt og en Krukke, hvoraf Natteduggen strømmer ud. For den skønsomme Betragter indeholder disse Udkast, til Trods for deres noget skødesløse Udførelse, meget smukt og store Løfter (der des-

værre aldrig blev indfrie); at de er højst livfulde, kan enhver sé; smukkeste tegnet er vel den stejlede »fjerner« Hest paa Billedet til højre.

Højpoetiske Motiver har foresvævet den gamle Kunstner, som hvor han paa sit eget Sprog søger at fastholde Aftenens Stemning, naar Sol gaar ned, og Stjernerne tænder deres Fakler (Afb. S. 178).

Af skizzerede Barnegenier findes der mange i Nysø-Mappen. Intet Væsen er Thorv. saa kært som Barnet, der for ham staar som Symbolet paa den primitivt uskyldige Idealverden, fuld af Fred og Sundhed, som er hans kæreste Drøm. I Henseende til frisk og indtagende Fremstilling af Barneskikkelsen er han næppe bleven overgaaet af nogen. Man forstaar fuldt ud Ægtheden af de stærke Farver, hvormed han for sin forstaaende Veninde skildrede sin Sorg over Sønnetabet. Man skulde næsten tro, at han har søgt Trøst for dette Tab i de mange Amorfremstillinger, hans lange romerske Periode kan fremvise; det er som oftest en lille buttet Knægt, der ligner ham selv. I de sidste Aar fremstiller han med Forkærlighed alle Slags Begreber som vingede Dreng, ganske vist ikke altid saa smaa som to nydelige vingede Smaafyre, der ses blandt Nysø-Mappens Udkast, med henholdsvis Hyrdestav og Kølle samt komisk og tragisk Maske i Hænderne.

Hans Forkærlighed for Børn fremfor de voksne lader end ikke Olympens Guder gaa Ram forbi. Højest karakteristisk for ham er saaledes den søde lille Diana som Natgudinde, svævende under Jordkuglen med en Ugle ved sin Side, afbildet S. 172. En af Thorv.s mest indtagende Tegninger er det brillante lille, S. 178 afbildede, Blyantsrids, der viser os *Olympens Guder som Børn*, let kendelige ved deres Symboler, i Færd med at danse Ringdans. Hvor er Bevægelserne dog udmærket givne, Drengenes strunkere Holdning og Pigernes vegere; læg f. Eks. Mærke til Modsætningen mellem den martialske Krigsgud og den lille Lemmedasker af en Diana. *) Det er let at se, at der vilde have været selvvalgt Stof nok at tumle med for den gamle Kunstner, hvis man havde fritaget ham for Opgaver som Kristian den Fjerdes Statue og den store Herkules. Til Kredsen af Børn fremstillinger hører ogsaa en Række Udkast til Genier, symboliserende *Aarets tolv Maanedre*; heraf er de to gengivne S. 173. Genien til venstre er i Færd med at lave en Snemand; bagved og nedenunder ses Stenbukkens Himmeltegn antydnet. Den anden Genius spænder en Skøjte paa Foden; bag ham knæler den skæggede, kappeklædte Vandmand og hælder Vandet af sin Krukke; for neden ses Vandmandens Skikkelse i en ny Variant.

Af alle Guder foretrækker Thorv. nu som før Amor. Vel afbilder han ogsaa *Venus*, til hvem den lille klager over, at en Rose har haft den Frækhed at stikke ham (Afb. S. 176), vel drømmer han Børnenes Drøm med om den rare *Gud Fader*, som svæver over Skyerne mellem »pæne Engle med Vinger paa« ** (Afb. S. 177), men ingen Gudom er ham dog saa herlig som den lille Kærlighedsgud.

Paa et flygtigt, lidt tableauagtigt, Udkast til Amors Forherligelse ser man Gratierne, Gudinderne for Ynde og skønsom Festglæde, siddende paa en lille Klippe eller Jordforhøjning, omslyngende hverandre; Amor staar bag dem, ragende op som Topfigur

*) Ceres synes ved en Fejltagelse at være gjort til en Dreng.

**) H. C. Andersens Udtryk.

og temmelig stor, i Færd med at afskyde sin Bue. Det er den *triumferende Amor*. Paa en finere og ægte thorvaldsensk Maade forherliges *den milde og gode Amor* i en henrivende lille Blyantstegning paa Papir af Farve som et friskudsprunget Bøgeblad. Med Roser om Haaret og Vaabnene paa Ryggen flager han gennem Ætheren og lader Guldlyren klinge. Her er Amor Repræsentant for den Forening af det gode og det skønne, som er Hovednerven i Thorv.s Kunst, og minder derved om den attiske Eros, som fremmer Retsind og Godhed.

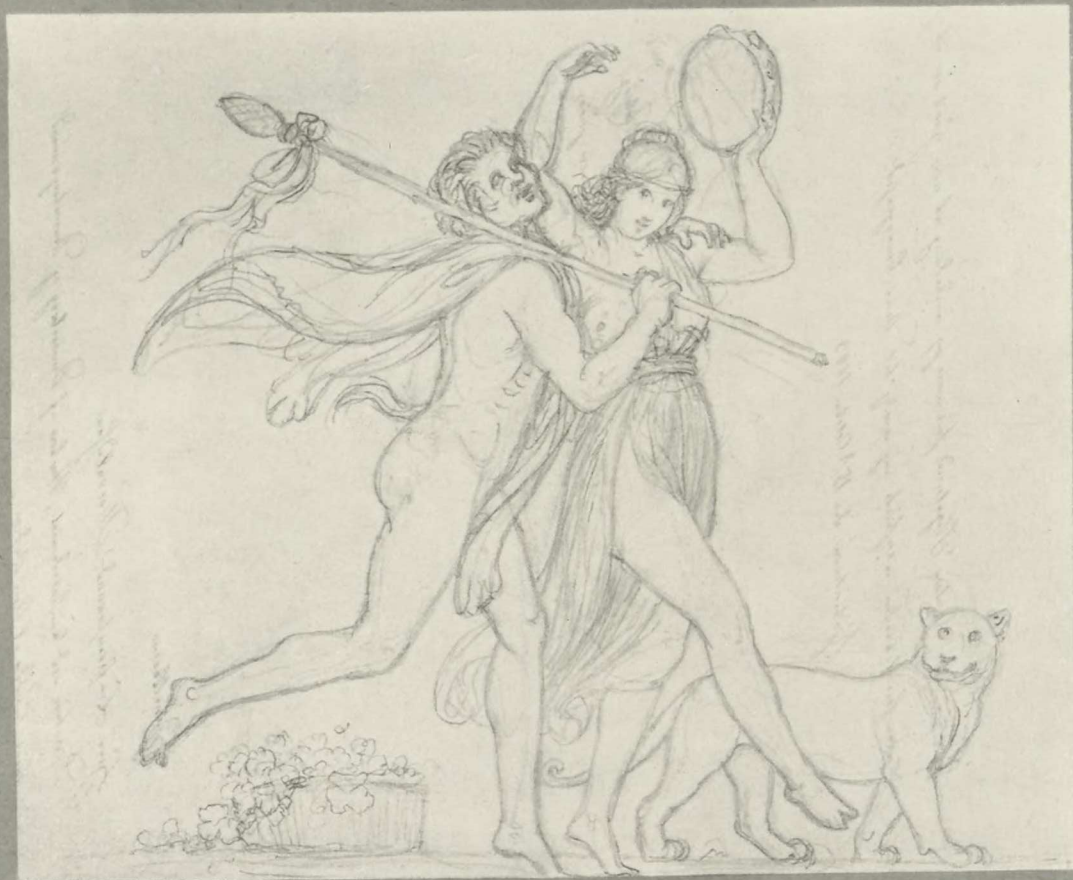
Tydeligst udpeges dog Amor som den herligste af alle i et Rids, hvorpaa han er fremstillet med Solgudens Straaleglorie om Hovedet og saaledes udstyret med det ypperste af alle Symboler, Tegnet paa Varmens og Lysets livgivende Magt. *Amor-Sol*, det er Thorvaldsens Gud!

AMOR OG KÆRLIGHEDSSANGENS
MUSE. AUG. 1843.

MARIA MED JESUS OG JOHANNES. BLYANT OG KRIDT. CA. 1800.

SATYR OG BACCHANTINDE. BLYANT. 1843.

PETRUS HELBREDER DEN VÆRKBRUDNE. SEPIA. 1793.
UDKAST TIL RELIEFFET, SOM VANDT DEN STORE GULDMEALJE.

CHIRON UNDERVISER DEN UNGE ACHILLES I LYRESPIL. BLYANT OG PEN.

KLYSTÉRET. BURLESK KARRIKATUR. PEN.

UDKAST TIL BARONESSE SCHUBARTS GRAVMÆLE. PEN. 1841.

UDKAST TIL KÆRLIGHEDENS ALDRE. BLYANT. 1824(?).

APOLLO SOM SOLGUD. BLYANT. 1841.

AFTENENS GENIUS.

DIANA SOM »NATTEN«.

DIANA SOM MAANEGUDINDE. BLYANT. 1841.

TO AF MAANEDERNE SOM GENIER. BLYANT.

VINENS GENIUS ÆDER DRUER. BLYANT.

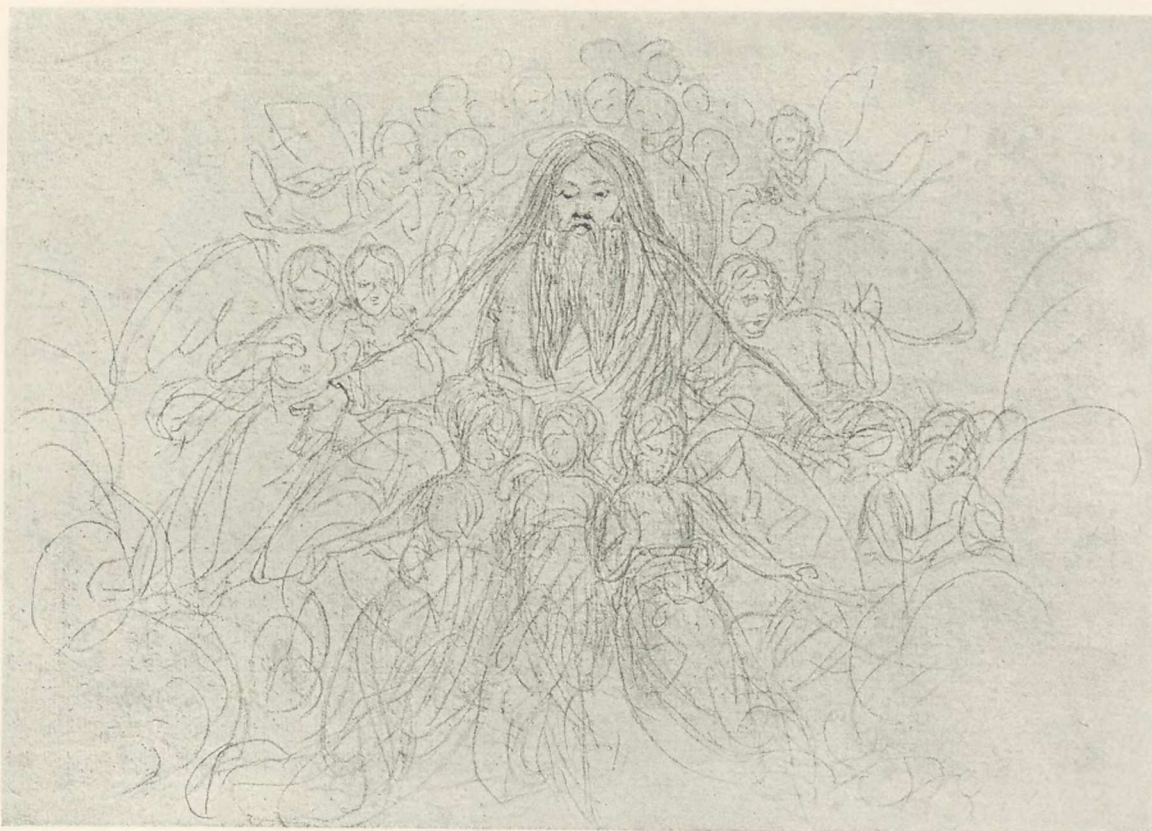
DØDENS GENIUS, UDKAST TIL ET GRAVMÆLE. BLYANT. 1843.

VENUS OG AMOR, SOM HAR STUKKET SIG PAA EN ROSE. BLYANT. 1843.

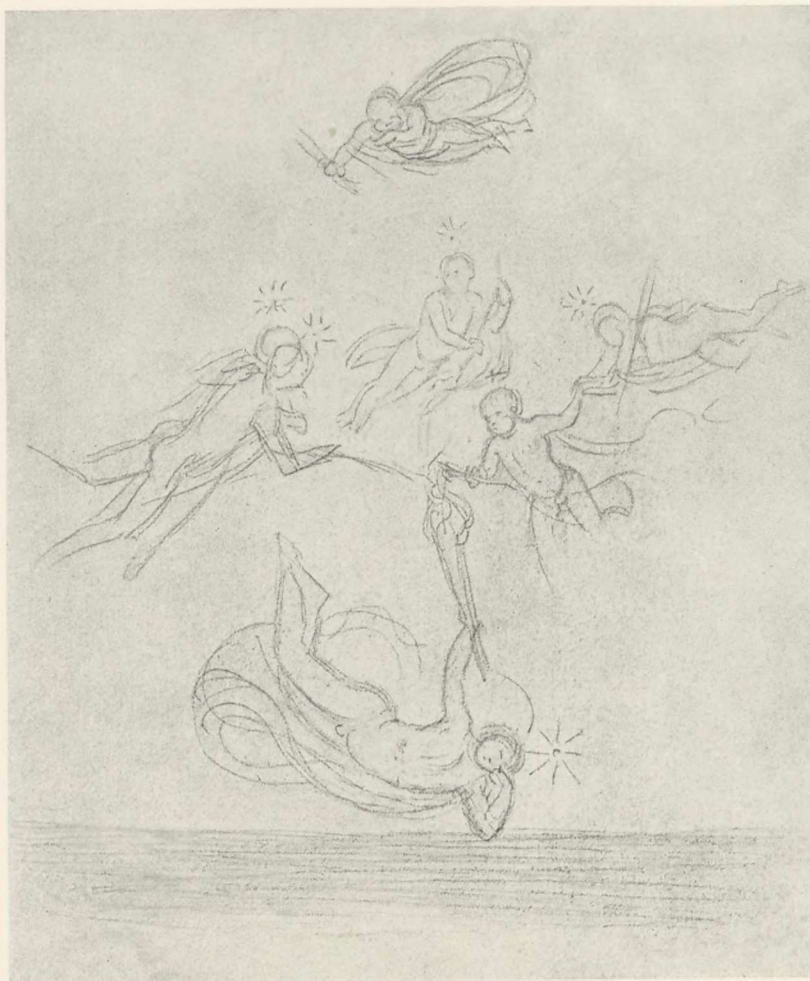
AGERDYRKNINGENS GENIUS. BLYANT.

GUD FADER BLANDT ENGLE. BLYANT.

AMOR SOM HARMONIEN. BLYANT.

SOLEN GAAR NED, OG STJERNERNE TÆNDES. BLYANT.

OLYMPENS GUDER SOM BØRN. BLYANT.

FORTEGNELSE OVER BOGENS BILLEDER.

Hvor intet afvigende opgives, tilhører den afbildede Genstand Nysø.

Side

3. (Før Titelbladet) Thorvaldsens Selvportræt. Det originale Lerhoved fra Standbilledet. 1839.
5. Titelblad. »Thorv.'s Værksted« i Nysø Have.
9. Interieur fra »Thorv.'s Værksted«.
11. Basrelieffer i »Thorv.'s Værksted«.
13. Nysø paa Thorv.'s Tid, set fra Haven. Blyantstegning fra 1843 af Heinrich Buntzen.
14. Lensbaron Henrik Stampe. Blyantstegning.
15. Baronesse Christine Stampe, f. Dalgas. Blyantstegning. Signeret Const. H. (Constantin Hansen).
21. Amor blæser paa Horn. Brændtlers Medaillon.
25. Nymfe paa Jagt. Blyantsrids. 1839.
29. Lerhoved af Thorv.'s Standbillede. 1839.
- 32-33. Friseudkastet »Gangen til Golgatha«. 1839. Efter Musæets Gibsmodel.
33. Hestehoved af »Gangen til Golgatha«. Gulligt Brændtler.
34. Apostelhoved af Friseudkastet »Jesu Indtog i Jerusalem«. 1839. Rødt Brændtler.
- Judas Ischariotes' Hoved af »Jesu Indtog«. Rødt Brændtler.
35. Moder og Dreng med en Palmegren. Af »Jesu Indtog«. Brændtler med Purpurskær.
37. Perseus og Andromeda. Basrelief 1839. Efter Kobberstikket hos Thiele, gengivende Gertners Tegning fra Novbr. 1839 i Musæets Arkiv.
38. Apostelhoved af »Kristus i Emaus«. 1839. Rødbunt Brændtler.
40. Aarets Genius. Nytaar 1840. Gibsafstøbning.
42. Flere Basrelieffer i »Værkstedet«; i Midten »Retfærdigheden«.
44. Satyr og Bacchantinde a. 1840. Gibsafstøbning.
45. Satyr og Bacchantinde b. 1840. Gibsafstøbning.
46. Hymen og Amor. 1840. Gibsafstøbning.
47. Amor og Psyche svævende sammen. 1840. Gibsafstøbning.
49. Chr. d. 4. Statuette. 1840. Gibsmodel.
50. Hovedet af Chr. d. 4.'s Statue. Rødt Brændtler. 1840.
53. Fire Brændtlershoveder af Basreliefferne »Thorv. paa Nysø« og »En Badescene ved Stranden« (Stampe, Jeanina, Elisa og Henrik).
54. To Brændtlershoveder af de samme Relieffer (Holger og Fru Stampe).
55. Blyantsudkast til forskellige Skulpturer. 1840.
57. Lerhoved af Statuen »Psyche, der prøver Amors Pil« (Jeanina Stampe). 1840.
59. Amor paa Svanen. 1840. Gibsafstøbning.
60. Leda og Svanen. Gibsmodel i Musæet. 1841.
65. Rebekka giver Elieser at drikke. 1840—41. Gibsafstøbning.

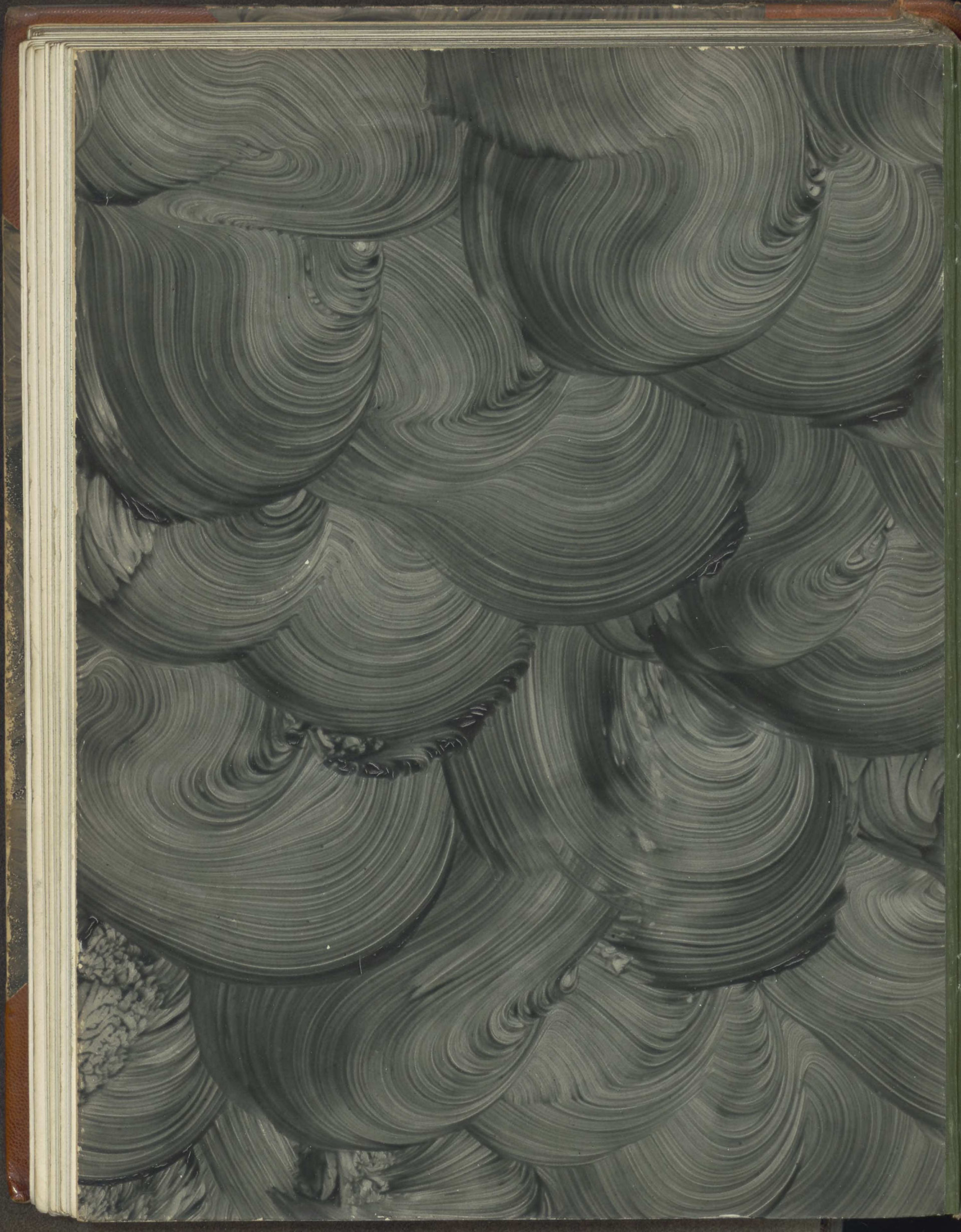
68. Rebekkas Hoved. Gulbrunligt Brændtler.
— Johan Rantzaus Hoved af Basrelieffet »Johan Rantzau og Hans Madsen«. Gul-
ligt Brændtler. 1841.
69. Kamelførerens Hoved af »Rebekka og Elieser«. Rødt Brændtler.
— Præsten Hans Madsens Hoved. 1841. Gulligt Brændtler.
70. Rebekka og Elieser. Blyantsudkast. Paaskrift: 1839.
71. Udkast til »Leda og Svanen«. Blyant.
73. Psyche belurer den sovende Amor. 1841. Gipsafstøbning.
74. »Afsked fra Nysø« (Amor og Psyche). 1841. Gipsmodel.
77. Skizze til en Goethestatue. 1840. Gipsafstøbning.
80. Turen opad Rigi (Thorv. paa Rejse med Familien Stampe). Blyantstegning.
- 84-85. Bacchus' Møde med Ariadne. Friseudkast. Blyant. 1841.
89. Thorv. blandt Landsmænd i Rom. Blyantstegning af Constantin Hansen. Brun
Karton med Pennetegninger i rødt Blæk af samme Kunstner. Jul 1841.
93. Hyrdernes Tilbedelse. Gipsmodel i Musæet. Jul 1841.
94. Marias Bebudelse. Gipsmodel i Musæet. 1842.
95. Barnemordet og Flugten til Ægypten. Gipsmodel i Musæet. 1842.
97. Jesus som tolvårig Dreng i Templet. Gipsmodel i Musæet. 1842.
98. Kristi Daab. Gipsmodel i Musæet. 1842.
101. Apostlen Andreas. Marmorstatue i Vor Frue Kirke i København. Hugget af H. W.
Bissen efter Thorv's Model.
106. Gratierne 1819. Gips. Tilh. Musæet.
107. Gratierne 1842. Marmor. Tilh. Musæet.
113. Baronesse Stampes Buste. 1842. Gipsafstøbning.
121. Juleglæde i Himlen. 1842. Blyantsudkast.
122. Harmonien og Poesien. 1843. Blyantsudkast.
123. Englehoved af »Juleglæde i Himlen«. 1842. Rødgult Brændtler.
— Den komiske Maske af »Tragedie og Komædie«. 1843. Gulligt Brændtler.
124. Hoved af Tragediens Muse. 1843. Lysebrunt Brændtler.
— Hoved af Komædiens Muse. 1843. Gulligt Brændtler.
125. Alberto Paulsen som Jægerdreng. Nytaar 1843. Gipsmodel i Musæet. Træsnit.
127. Hymen med Fakler og Duer. 1843. Gipsafstøbning.
129. Arkitekturens Genius. Gipsmedaillon. 1843. Efter Kobberstikket hos Thiele.
133. Oehlenschläger læser op i den stamperes Kreds. Pennetegning af W. Marstrand.
Tilh. Hr. Forlagsboghandler E. Hagerup.
135. Fredens Genius. Blyantsudkast. 1844.
139. Italiensk Blomsterpige. Blyantsskizze. 1844.
143. Nysø Hovedbygning, set fra Gaarden. Efter Fotografi.
154. Omfale. Statuette af rødgult Brændtler.
155. Olympus, Fløjtekunstens Opfinder. Statuette af lysebrunt Brændtler.
156. Bacchantinden. Gipsmodel. 1817(?).
157. Bacchantinde og Panther. Statueudkast. Pen og Blæk.
159. Bacchantinden. Gipsmodel. 1817(?).
164. Amor og Kærlighedssangens Muse Erato. 1843. Pen.
165. Maria med Jesus og Johannes. Blyant og Kridt. Ca. 1800.
167. Dansende Satyr og Bacchantinde. Blyant. 1843.
169. 2 Portrætter af Hr. West og Hustru. Kolorerede Sølvstifttegninger.
— Petrus helbreder den værkbrudne. Udkast til Thorv.'s Konkurrencearbejde for
den store Guldmedalje. Sepia og Pensel. 1793.
170. Chiron underviser den unge Achilles i Lyrespil. Blyant og Pen.

Side

170. Klystéret. Burlesk Karrikatur fra Thorv.'s Ungdomstid. Pen.
171. Udkast til Baronesse Schubarts Gravmæle. 1814. Pen.
— Udkast til et Brudstykke af »Kærlighedens Aldre«. 1824. Blyant.
172. Apollo som Solgud. 1841. Blyant.
— Aftenens Genius og Diana som Natgudinde (lille Pige). Blyant.
173. Diana som Maanegudinde (paa Bigaen). 1841. Blyant.
— 2 Maaneder som Genier. Blyant.
174. Vinens Genius æder Druer. Blyant.
175. Dødens Genius. Udkast til et Gravrelief. 1843. Blyant.
176. Venus med Amor, der har stukket sig paa en Rose. 1843. Blyant.
— Agerdyrkningens Genius. Blyant.
177. Gud Fader blandt Engle. Blyant.
— Amor som Harmonien. Blyant.
178. Solen gaar ned, og Stjernerne tændes. Blyant.
— Olympens Guder som Børn. Blyant.

NOGLE TRYKFEJL OG RETTELSER.

- S. 14 Linie 7 f. n. tille — læs: lille
» 22 — 16 f. o. saae — læs: saá
» 23 — 22 — modellere — læs: modelere
» 36 — 12 — bærer Indskriften »Nysøe den o. s. v. — læs: er alle
signerede »A. T: den o. s. v.
» 39 — 2 f. n. Rids — læs: Skizzer
» 43 — 12 f. o. Nysø, den 24. April — læs: Nysø d. 24 April
» 58 — 4 f. n. den Præstø Sognepræst Sotoft — læs: Præsten og
Digteren Sotoft [Denne var i 1840 ikke længere
Præst i Præstø, men i det nærliggende Øster Eges-
borg.]
» 61 — 15 f. o. Vigeur — læs: Vigueur
» 82 — 12 — den landlige Syrinx's klagende Toner — læs: den
simple Syrinx's landlige Toner
» 92 — 2 — en Tilsigelse til — læs: en Tilsigelse i Thorv.'s Ar-
kiv til
» 111 — 12 f. n. NB. I Originalen mangler maaske en Bindestreg
efter Ordet »Been
» 122 — 3 — bærer Indskriften — læs: er dateret
» 139 — 14 f. o. saa — læs: saá
-

IB
92
Rep

462588

300198036

1911

